

74. Tiistaina 9 päivänä kesäkuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys	S. 5) Ehdotus laiksi sairaanhoitotarvikelain muuttamisesta 2212
Ilmoituksia	
Vaaleja:	S. Hallituksen esitys n:o 66 Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 8
1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit 2180	
Ulkopuolella päiväjärjestyksen	6) Ehdotus laiksi erikoissairaanhoitolain voimaannpanosta annetun lain muuttamisesta „
tehdään päätös ed. Kalliomäen ym. välityksessä n:o 2, joka koskee hallituksen suunnittelemaa opetustoimen säästötoimenpiteitä	Hallituksen esitys n:o 67 Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 9
Toinen käsittely:	7) Ehdotukset lapsilisälaiksi „
2) Ehdotus laiksi puoluelain 10 §:n muuttamisesta 2181	Hallituksen esitys n:o 37 Lakialoitteet n:o 5 ja 50/1991 vp Toivomusaloitteet n:o 1028, 1071, 1165, 1220, 1366 ja 1397/1991 vp Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 10
Hallituksen esitys n:o 57 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6	
3) Ehdotukset laeiksi teletoimintalain muuttamisesta sekä radiolain muuttamisesta 2186	8) Ehdotus laiksi valtion riskipääomatakuista „
Hallituksen esitys n:o 227/1991 vp Liikennevaliokunnan mietintö n:o 2 Suuren valiokunnan mietintö n:o 2	Hallituksen esitys n:o 65 Talousvaliokunnan mietintö n:o 23
4) Ehdotukset laeiksi lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 a §:n kumoamisesta ja työntekijäin eläkelain 8 §:n muuttamisesta 2211	Ensimmäinen käsittely:
Hallituksen esitys n:o 76 Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 7	9) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta „
	Hallituksen esitys n:o 234/1991 vp Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7

Esitellään:

10) Hallituksen esitys n:o 81 laiksi valtiontalouden tarkastuksesta annetun lain muuttamisesta 2243

11) Hallituksen esitys n:o 87 laiksi huonevuokralain muuttamisesta

12) Ed. Kauton ym. lakialoite n:o 19 laiksi vesilain muuttamisesta

Pöydällepanoa varten esitellään:

13) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksen johdosta ammatillisten oppilaitosten ja lukion yhteistoimintaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 59)

14) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laeiksi lasten kotihoidon tuesta ja lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta (HE 38)

15) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 9 ja 14 §:n muuttamisesta (HE 63)

16) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä laiksi työllisyyslain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 77)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Astala, Häkämies, Jansson, Kalli, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Kuittinen, Morri, Mäkipää, A. Ojala, Peltari, S. Pietikäinen, Pokka, Rimmi, J. Roos, Seppänen ja Väyrynen.

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi ed. Jansson, tämän

S. kuun 11 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Häkämies, Kanerva, Kuittinen, Mäkipää, Rimmi ja J. Roos sekä 18 päivään sairauden vuoksi ed. Peltari.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 154, 162, 166, 176 ja 179. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valtiovarainvaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Mattilan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit**

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun hallintovaliokunnan ja talousvaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti

hallintovaliokuntaan jäseneksi ed. Väistö sekä talousvaliokuntaan jäseneksi ed. Koski ja varajäseneksi ed. Kauppinen.

Asia on loppuun käsitelty.

Ed. Kalliomäen ym. välikysymys hallituksen suunnittelemista opetustoimen säästötoimenpiteistä

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään päätös ed. Kalliomäen ym. välikysymyksestä n:o 2, joka koskee hallituksen suunnittelemia opetustoimen säästötoimenpiteitä. Keskustelu asiasta julistet-

tiin viime keskiviikkona pidetyssä istunnossa päättäneeksi.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: "Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen." Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Vastoin puhemiehen ehdotusta on tehty kaksi ehdotusta perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymiseksi, jotka ovat seuraavat:

Ed. Kalliomäki ed. Tykkyläisen kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: "Eduskunta katsoo, että hallitus on epäonnistunut ohjelmansa mukaisessa koulutuspolitiikan toteuttamisessa ja saattanut opetustoimen leikkauksillaan Suomen tulevaisuuden uhanalaiseksi. Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen todeten, että hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta."

Ed. Rätty ed. Pulliainen kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: "Eduskunta toteaa, että hallitus on epäonnistunut koulutuspolitiikassaan eikä nauti eduskunnan luottamusta, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestykseen siirtymistä koskevista ehdotuksista äänestettäessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Kalliomäen ehdotuksesta ed. Rädyn ehdotusta vastaan ja sitten voittaneesta ehdotuksesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Rädyn ja ed. Kalliomäen ehdotusten välillä.

Ed. Rädyn ehdotus "jaa", ed. Kalliomäen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 84 jaa- ja 67 ei-ääntä, 28 tyhjää; poissa 20. (Koneään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Rädyn ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Rädyn ehdotuksesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Puhemiehen ehdotus "jaa", ed. Rädyn ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 79 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 20. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Eduskunnan valitsijamiehille ilmoitetaan, että valitsijamiesten kokous pidetään perjantaina 12 päivänä kesäkuuta 1992 kello 11.45 suuren valiokunnan kokoushuoneessa, jolloin suoritetaan Suomen Pankin tilintarkistajien täydennysvaali.

2) Ehdotus laiksi puoluelain 10 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 57

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Eduskunta on tekemässä ohjelmanpoliittista ratkaisua. Lain-säädäntökieleen tuodaan uusi käsite "vaaliohjelma", jossa oikein lailla luvataan, että siinä saadaan ottaa huomioon ohjelmallisia näkökohtia. Tietysti tällainen muutos herättää sen kysymyksen, mitä näkökohtia aikaisemmin television vaaliohjelmissa on otettu huomioon.

Niin kuin esityksen perusteluista näkyy, muutoksen synnä on valtioneuvoston oikeuskanslerin ottama kanta, joka koski ns. suuria vaalikeskusteluja. Oikeuskansleri lähti siitä, että jokaisella rekisteröidyllä puolueella tulee olla oikeus saada edustajansa tähän keskusteluun. Tästä oikeastaan vain on kysymys. Kaikki muut Yleisradion vaaliohjelmat ovat olleet yksittäisiä puolueiden ja ryhmien esittelyjä, eikä niitä varten ole tarvittu tällaista säännöstä.

Puoluelain säännös, että kaikkia puolueita tulee kohdalla tasapuolisesti, perustuu siihen ajatteluun, joka itse asiassa oli koko puoluelain takana, ja se oli tavallaan poliittisen toiminnan monopolisoiminen rekisteröidyille puolueille. Se näkyy vaalilainsäädännössä, ja se näkyy erityisesti puoluelaisissa. Oikeastaan hyvää kansalais-kuntaa todistaa suomalaisista se, että meillä on kohta 18 puoluetta rekisterissä. Se kynnyks, joka puoluerakisteröinneille asetettiin, ei ole ollut liian korkea, ja ihmiset ovat voineet puolueita perustaa. Minusta tämä kehitys on sinänsä aivan oikea. Olen aika vakuuttunut, että puoluelain säätäjät eivät halunneet tällaista kehitystä. Silloin, kun puoluelaki tuli voimaan, silloiset puolueet merkittiin suoraan puoluerakisteriin eikä niiden tarvinnut tehdä sitä, minkä vihreät tekivät, eli kerättiin 5 000 kannattajaa ja rekisteröidittiin sitä kautta.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietintö on valitettavan niukka. Se ei anna kovinkaan paljon aineksia Yleisradiolle sen suhteen, mitä ehkä eduskunnassa pidetään ohjelmallisina näkökohtina erästä tärkeätä yksityiskohtaa lukuun ottamatta. Voi olla aivan oikein, että eduskunta ei ryhdy mestaroimaan ohjelmallisia kysymyksiä, mutta eräitä linjauksia ehkä voi tehdä. Niitä on tehty myös hallituksen esityksen perusteluissa. Siellä viitataan siihen, että vaalikeskusteluihin, joissa on useita puolueita, voitaisiin valita puolueita sen mukaan, ovatko ne eduskunnassa edustettuina vai eivät, ja sen mukaan, edustaako puolue hallitusrintamaa vai oppositiota. Yhtenä mahdollisuutena mainittiin myös arpominen.

Perustuslakivaliokunta yhtyi kannattamaan eduskuntapuolueiden omaa vaalikeskustelua ja muiden puolueiden omaa vaalikeskustelua, yhtenä vaihtoehtona tosin. Minusta tämä vaihtoehto on erittäin huono. Se osoittaa samaa huonoa kansanpsykologian tajua kuin puoluelainkin säätäminen eli sitä, että jos jotakin ryhmää tai joitakin ryhmiä halutaan erityisesti suosia, itse asiassa suosinta kääntyy suosittavaa vastaan.

Itse olen eriävässä mielipiteessäni valiokunnan mietintöön pyrkinyt kehrittelemään joitakin näkökohtia, joita tulisi ottaa huomioon, jos suuri vaalikeskustelu jaetaan osiin. Kaiken ytimenä ja tavoitteena tietysti tulla olla sen, että saadaan aikaan mielenkiintoinen, terävä ja monipuolinen väittely. Silloin tietysti ohjelmantekijät joutuvat hyvin vaikeaan tilanteeseen, kun he pyrkivät löytämään puolueita, jotka olisivat mahdollisimman kaukana tietyissä kysymyksis-

sä toisistaan ja joissakin taas lähellä, että keskustelun monipuolisuus voisi toteutua. Tämä on mielestäni ainoa hyväksyttävä kriteeri, sen sijaan ei missään tapauksessa se, että yhdessä keskustelussa olisivat eduskuntapuolueet ja toisessa keskustelussa uudet yrittäjät. Se on jakoa a- ja b-puolueisiin, jota ei puoluelain tulkinalla eikä muutoksella minusta voida hyväksyä. Säännös, joka nyt tulee hyväksyttäväksi, ei välttämättä tätä edellytäkään. Toivon, että se ei myöskään jatkossa näin toimisi.

Pidän yhtenä varteenotettavana vaihtoehtona edelleen sitä, että ellei puolueita ja niiden tavoitteita, ohjelmia ja kannanottoja tutkimalla välittömiä keskusteluja saada aikaan, niin osanottajat on arvottava, jos suuri vaalikeskustelu halutaan jakaa osiin. Jos taas osittaminen tapahtuu, ohjelmien järjestys on mielestäni ilman muuta arvottava. Näinhän tapahtuu jo nyt, kun yksittäisiä puolueita esitellään vaalien alla. Ei voida ajatellakaan, että esimerkiksi suuret eduskuntapuolueet pitäisivät yhteisen keskustelun viimeisenä, vaan järjestys keskusteluille pitää arpoa.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä yhtä vähän kuin hallituksen esityksessä ei oikeastaan pohdittu muita kuin eduskuntavaaleja. Sille, että puolue on edustettuna eduskunnassa, annetaan jotakin merkitystä, mutta se ei toimi kunnallisvaaleissa. Se on aika selvä asia, koska siellä ehkä muut näkökohdat määrittelevät. Ja mikä tärkeintä, puolueiden erityinen suosinta ei tietenkään voi tulla kysymykseen presidentin vaaleissa, joissa kansanliikkeellä, yli 20 000 äänestäjällä, on mahdollisuus asettaa ehdokas. On tietysti lähdeittävä siitä, että tilanteessa, jos tällaisia ehdokkaita on puolueiden asettamien ehdokkaiden ohella, kaikkia ehdokkaita kohdellaan vaaliohjelmassa täysin tasapuolisesti.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä oli meteli kuin persialaisella torilla. En ihan tarkkaan kuullut kaikkea, mitä ed. Nikula lausui tästä perustuslakivaliokunnan mietinnöstä. Mutta siltä osin kuin sain selville, se ei yhtään valaissut tämän mietinnön sisältöä, jota olen yrittänyt lukea edestakaisin alusta loppuun ja lopusta alkuun ja välillä alkan keskiväliltäkin. Minä en ole päässyt käsitykseen siitä, mitä tarkoitetaan mm. ohjelmallisilla näkökohdilla ja millä tavalla tämän lain mukaan tulevat vaaliohjelmat pitää järjestää.

Tässä vastauspuheenvuorossa ei voi kysyä mitään, mutta tietysti voi heittää ilmaan ajatuksen ja kysyä erästä kohtaa. Jos olisi ed. Zysko-

wicz paikalla, hänellä on tapanaan käydä aina selittelemässä perustuslakivaliokunnan mietintöjä valiokunnissakin, niin hän varmaan voisi vastata, mutta onhan täällä ed. Nikulakin paikalla. Siis en kysy, totean sen, mitä tarkoittaa kolmannen sivun kaksi viimeistä riviä: "Ohjelmatuotannossa voitaisiin ohjelmallisina näkökohtina ottaa huomioon ainakin puolueen suuruus ja puolueen parlamentaarinen asema." Eikö tämä tarkoita juuri sitä, että suuret, parlamentaarisesti vahvat puolueet tulevat olemaan etuasemassa, kun näitä vaaliohjelmia järjestellään? Heidän etunsa tulee ensisijaisesti otetuksi huomioon. Kukaan ei ole vastannut minulle, mitä nämä kaksi riviä tarkoittavat.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikäli yleiseltä häneltä ymmärsin ed. Nikulan puheenvuoron oikein, niin hänen esittelemänsä näkökohdat ovat hyvin painavia, jos ne ovat saman suuntaisia kuin hän vastalauseessaan esittää. Menisin kuitenkin huomattavasti pitemmälle kuin ed. Nikula eli olisin valmis poistamaan koko puoluelain 10 §:n. Tällaisia määräyksiä ei tarvita edes Yleisradiota ja sen ohjelmatoimintaa varten, vaan niiden täytyy olla kyllä täysin puolueitten ulkopuolella. Valitettavasti kukaan ei esittänyt — mutta toivottavasti joku esittää, niin voin kannattaa — puoluelain 10 §:n romuttamista. Minusta Yleisradionkin ohjelmissa täytyy ottaa huomioon, että siellä toimivat ammattitaitoiset journalistit. Jos nyt ei kaikkia edustajia huomata, niin entäs sitten? Ehkä se on edustajan oma vika, ettei ole sellaista sanottavaa, jota voisi huomioida.

Ed. Nikula olisi aivan hyvin voinut omaa harkintaansa viedä vielä pidemmälle, koska tämä perustuslakivaliokunnan mietintö johtaa juuri hankaluuksiin tai hämähäyksiin ja suurten puolueitten aseman tietyllä tavalla vahvistumiseen, joka tuskin oli tämän pykälän muutoksen tarkoitus. On jotenkin järkyttävää, että yhtä vaalikeskustelua varten on laadittava lakiin ikioma pykälä. Minusta se ei ole enää kyllä länsimaisen demokratian mukaista.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ehkä vastauksena ed. Nikulalle sekä myös ed. Ukkolalle siitä, minkä takia tällainen pykälä nyt kaikesta huolimatta on syytä säilyttää: Tämähän ei koske yksinomaan Yleisradiota, vaan kun tarkkaan tämä luetaan, tämä koskee kaikkia valtion viranomaisia sekä valtiota tai sen määräämisvallassa

olevia yhteisöjä ja laitoksia ja näiden osalta tapahtuvaa tasapuolista puolueisiin kohdistuvaa kohtelua.

Ed. Aittoniemi ihmettelee, mitä mahtaa tarkoittaa mietinnön viimeinen lause, jossa mainitaan ohjelmatuotannon lähtökohtina ohjelmalliset näkökohdat, jollaisia olisivat puolueen suuruus ja parlamentaarinen asema. Koko uudistuksen tavoitteenahan on se, että me saisimme myös ns. suuresta vaalikeskustelusta yleisöä kiinnostavan, ohjelmallisista lähtökohdista lähtevän ohjelman. Sellaisena, ed. Aittoniemi, en voi kyllä pitää sellaista ohjelmaa, jossa on 18 edustajaa. Meillä on 18 rekisteröityä puoluetta tällä hetkellä ja tavallaan samoista kysymyksistä olisivat keskustelemassa myös puolueet, jotka eivät ole edustettuina eduskunnassa. Sen takia minusta tämä on hyvin tervetullut raja, joka lähtee oikeuskanslerin aikanaan antamasta vastauksesta erääseen valitukseen.

En, ed. Aittoniemi, olisi myöskään pienten puolueiden osalta kovin huolissani. Myös pienten puolueiden kannalta on järkevää, että se foorumi, jossa pienet puolueet esiintyvät, on tavallaan poliittisesti ja parlamentaarisesti niin mittava, että eduskunnassa oleva puolue kuten SMP voi esiintyä sellaisessa joukossa, johon se asiallisesti ja poliittisesti myös kuuluu.

Arvoisa puhemies! Tässä mielessä olen ilman muuta tähän lakiesitykseen sisältyvän uudistuksen kannalla.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asiaa alun perin hallituksessa valmisteltaessa pienet hallitusryhmät RKP ja SKL pitivät uudistusta tarpeettomana, mutta ilmeisesti tässäkin asiassa on käytännössä kysymys kuitenkin huonoista ehdotuksista parhaasta mahdollisesta. Sinänsä on tietysti harmillista, että lähinnä teknisten syiden takia demokratian ikkunaa, joka suuri vaalikeskustelu tietysti parhaimmillaankin on ollut ja tulisi olemaan, näin suuren keskustelujoukon takia nyt joudutaan pienentämään, mutta tässä edellytetään tietysti Yleisradiolta vastuullisuutta.

Ed. Ukkolalle haluan kuitenkin sanoa, että kyllä me pienissä puolueissa ehkä niin olemme historiassa kokeneet, että sittenkin Yleisradion hallintoneuvosto on meille parempi turva kuin toimittajien suoma turva, mutta ymmärrän tietysti, että ed. Ukkolalla saattaa olla paremmat suhteet toimittajiin kuin meillä pienillä räpeltäjillä.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen osittain vastasi jo ed. Ukkolalle siitä, että puoluelain 10 § nimenomaan puhuu valtion viranomaisista ja sen määäämisvallassa olevista yhteisöistä. Käsitkseni mukaan Yleisradio on hyvin lähellä valtion määäämisvallassa olevia yhteisöjä lähinnä sen johdosta, että siellä on parlamentaarisesti valittu hallintoneuvosto. Suuret puolueet edustavat siellä omalla voimallaan.

Nimenomaan tasapuolisuus on tarpeen myös sen johdosta, että kuten eilen ensimmäisessä käsittelyssä sanoin, Yleisradiolla on minun tulkintani mukaan ns. verotusoikeus. Kun henkilöllä on kotona sellainen televisio, jota voidaan mahdollisesti katsoa, henkilö on velvoitettu maksamaan Yleisradiolle siitä, ja mikäli ei maksa, tämä maksu on ulosottokelpoinen. Henkilö joutuu vielä oikeuteen, saa sakot ja menettää vastaanottimensa. Kun yleensä puhutaan tiedotusvälineistä, paikallisradioista jne., näille ei ole mitään maksuvelvollisuutta, niin kuin Yleisradiolle on. Nimenomaan tämän johdosta minun mielestäni tasapuolisesti pitää kohdella kaikkia puolueita, kun kerran on verotusoikeus.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen puheenvuoron johdosta minä vain kysyn: Mitä muita valtion yrityksiä voi olla, joissa tasapuolisuusvaatimus voisi teoreettisesti tulla kysymykseen? Voin kysyä myös sitä, millä perusteella se aikoinaan on puoluelakiin laadittu. Eiköhän se ollut Yleisradio? Edelleenkin olen sitä mieltä, että tällainen höpö pitää poistaa. Ellei se onnistu, Yleisradion hallintoneuvosto pitää lakkauttaa. Mitä siellä puolueet tekevät? Antaa Yleisradion hoitaa omat asiansa. Hallintoneuvosto vain valitsee moninkertaisen organisaation entisistä puoluepomoista. Sitä ei tarvita. Jos on niin hankalaa päästä hallintoneuvostosta irti, yksityistetään koko Yleisradio, niin sillähän siitä päästään.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen selvitteli varsin epäonnistuneesti mm. sitä, että tämän lain perusteella Suomen maaseudun puoluekin tietää, mihin porukkaan se kuuluu. Olisi mukava tietää, ed. M. Laukkanen, mihin SMP sitten kuuluu tämän lain perusteella niissä vaaliohjelmissa. Kuka sen ratkaisee? Sen ratkaisevat etupäässä keskusta, kokoomus ja sosialidemokraatit, jotka käyttävät suurinta valtaa tietyissä instituutioissa. Ei SMP tiedä, mihin se kuuluu, ennen

kuin te olette armollisesti päättäneet, mihin konkkaronkkaan se vaaliohjelmassa asetetaan.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä muutos puoluelakiin on kannatettava, koska siitä itse asiassa minusta tulee pienille puolueille enemmän etua kuin haittaa. Siitä, että suurta vaalikeskustelua ei nykyisellään voitu jakaa useampaan ohjelmaan, on itse asiassa tullut minusta pienille puolueille rasite. Ohjelmatyön käytännössä on selvästi menty siihen, että suuria puolueita suositaan ohjelma-ajassa ja toisaalta keskustelu esimerkiksi edellisessä suuressa vaalikeskustelussa keskittyi hallitus — oppositio-rintaman välille, joten kun ohjelma voidaan jakaa kahtia, myös pienet puolueet tulevat saamaan enemmän aikaa oman sanomansa esittelyyn.

Kuitenkin sitä, että puoluelain 10 §:stä kokonaan poistettaisiin Yleisradion erityissäännökset, pitäisi harkita aika pitkään. Se kuitenkin antaa periaatteessa mahdollisuuden kaikille puolueille välittää sanomansa kansalaisille. Jos mennään pelkästään markkinavetoiseen järjestelmään, jossa on mukana silloin uutiset ja poliittiset vaalimainokset ja jossa on selvä, että suurilla puolueilla on enemmän etua, voi olla, että pienet jäävät silloin vähän liikaa varjoon eivätkä saa reilua mahdollisuutta tuoda asioitansa esille.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle totean vielä kerran, että luotetaan nyt siihen journalistiseen valintaan. Ei varmasti yhden ohjelman suhteen tehdä mitään hallinnollisia valintapäätöksiä, vaan se on sitä normaalia arkipäivän journalismia, joka toimii omalla tavallaan.

Mutta mitä tulee vielä itse kysymykseen, minusta puolue tulee puolueeksi sanan varsinaisessa merkityksessä vasta silloin, kun se on edustettuna eduskunnassa. Sen takia on aivan oikein, että tässä lakipykälässä nyt pyritään vetämään viiva sellaisten puolueiden kesken, jotka ovat eduskunnassa edustettuina, ja sellaisten puolueiden kesken, jotka eivät demokraattisten vaalien kautta ole eduskuntaan tulleet valituiksi.

Muutenkin, arvoisa puhemies, olen sitä mieltä, että nyt tässä kierretään lähinnä yhden ohjelman ympärillä. Ei näin paljon messua tarvitse vaaliohjelmissa käydä. Joskus olisi ehkä syytä käydä tässä salissa yleistäkin keskustelua siitä, miten yleensä poliittinen ja yhteiskunnallinen

tasapuolisuus Yleisradion muussa ohjelmistossa toteutuu. Se on minusta paljon olennaisempi kysymys kuin yhden ainoan vaaliohjelman suhteen tapahtuva tasapuolisuuskeskustelu.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Puheenvuoron käyttäminen mielenkiintoisen debatin jälkeen on hieman hankalaa, enkä voinut debattiin osallistua sen vuoksi, että olin tämän varsinaisen puheenvuoron pyytänyt, eikä ole paljon enempää sanottavaa kuin pari minuuttia.

Mutta tuosta debatista jäi kuitenkin vielä jäljelle ainakin yksi asia, jossa kiinnitän huomiota ed. Nikulan puheenvuoroon. Nimittäin ed. Nikula tuli sanoneeksi, että perustuslakivaliokunta on asettunut sille kannalle, että puolueet pitää jakaa suuressa vaalikeskustelussa siten, että erikseen ovat eduskunnassa edustettuina olevat ja ei-edustettuina olevat. Tätä valiokunta ei kuitenkaan mietintöönsä kirjannut, mutta sen sijaan tämä ajatus esiintyi selvästi hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 3.

Mitä tulee itse hallituksen esitykseen, alun perin pidin sitä aiheettomana, ja niin täällä oikeusministerikin kertoi tämän lain lähetekeskustelussa, että hallituksenkin piirissä oltiin alun perin sillä kannalla. Kun kuitenkin oikeuskansleri, kuten täällä ed. Nikula totesi, ja sittemmin myös hallitus asettuivat sille kannalle, että tämä lainmuutos on välttämätöntä kuitenkin eduskuntaan tuoda, niin ei ollut mitään erityistä syytä lähteä sen hyväksymistä vastustamaan.

Tosin on esitetty epäilyjä siitä, miten Yleisradion hallintoneuvosto, jota ei ole valittu esimerkiksi journalistisin perustein, voi tästä vastuutehtävästä vastata. Olen ymmärtänyt niin, että hallintoneuvosto ei yksityiskohtiin pidemmälle puutu, vaan Yleisradion asianomainen yksikkö käytännössä tästä vastaa.

Toisaalta on, niin kuin täällä on jo todettu, kiistaton tarve Yleisradion vaaliohjelmien ja erityisesti ns. suuren vaalikeskustelun kiinnostavuuden lisäämiseen, ja se kai on se pääperuste, minkä vuoksi nyt tämä lisäys puoluelakiin ollaan tekemässä. Perustuslakivaliokunta korostaa mietinnössään ohjelmallisten kriteerien merkitystä, mutta valiokunta jätti kyllä toteamatta sen, mikä keskustelun eräessä vaiheessa oli mietintöön tulossa, eli että arpominen ei ole mikään tae ohjelmallisten kriteerien esille tulosta tai niiden osuudesta vaalikeskustelussa.

Puheenvuoroni tarkoituksena on varoittaa siitä, ettei nyt tehtyä tai tehtävää muutosta käytännössä kuitenkaan sovellettaisi siten, että

esimerkiksi tässä maassa todettaisiin vain kaksi tai kolme puoluetta jotenkin semmoiseen erityisasemaan kuuluvaksi, että niille jokin erikoisasema näissä vaalikeskusteluissa jätettäisiin. Tässä suhteessa viitataan siihen, että perustuslakivaliokunta kuitenkin mietinnössään tasapuolisuudesta puhuu. Toivon vakaasti, että tämä näkökohta otettaisiin huomioon, vaikka itse olen kyllä siinä käsityksessä, että tuo näkökohta olisi tullut otetuksi huomioon, jos esimerkiksi valiokunta olisi korostanut kuten hallituksen esityksen perusteluissa sitä mahdollisuutta, että suuressa vaalikeskustelussa olisivat edustettuina toisaalta toisessa jaksossa eduskunnassa mukana olevat puolueet ja sitten esimerkiksi toisessa jaksossa ne, jotka eivät vielä ole olleet. Jotenkin oma arvioni on sellainen, että kuulijoiden ja katsojien kannalta sellainen ohjelma ja keskustelu voisi olla mielenkiintoisempi kuin kovin epätasa-arvoisista lähtökohdista tässä suhteessa lähtävä keskustelu.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Haluaisin täsmentää sanontaani siltä osin, kun viittasin perustuslakivaliokunnan mietintöön. Ed. Laine sanoi, että olen tulkinnut mietinnön sillä tavoin, että valiokunta asettuu sille kannalle, että ohjelmallisena näkökohtana on, että otetaan huomioon puolueen suuruus ja puolueen parlamentaarinen asema. Olen pahoillani, jos olen antanut tällaisen mielikuvan.

Tarkoitukseni oli sanoa, että valiokunta pitää tätä yhtenä mahdollisuutena, mutta ei suinkaan valiokunta anna tätä selväksi ja ainoaksi ohjeeksi. Myönnän, että arpominen on huono näkökohta ohjelmatuotannossa, mutta niin on mielestäni myös puolueen suuruus silloin, kun kaikki puolueet kilpailevat periaatteessa samalta viivalta. Arpomista käytetään jo nyt vaaliohjelmien järjestystä määrättäessä juuri sen takia, että se on ainakin puolueeton ja tasapuolinen.

Ed. I i v a r i : Arvoisa puhemies! Minua hieman hymyilytti vasemmistoliton vastalauseessa oleva epäily Yleisradion hallintoneuvoston kyvistä. Se tuli esiin myös ed. Laineen puheenvuorossa. Onneksi eduskunta, jota ei ole valittu journalistisin perustein, voi käydä täällä keskustelua vaaliohjelmista. Mutta minusta tärkein asia tässä muutoksessa ei ole suinkaan välttämättä, millä tavalla eri puolueita kohdellaan, vaan se, millainen oikeus ja mahdollisuus kansalaisilla on saada tasapuolisesti ja monipuolisesti

tietoa päätöksenteon pohjaksi. Tämä näkökohta on valitettavasti sekä edellisessä että tänään käydyssä eduskunnan keskustelussa unohtunut, kun täällä on puhuttu puolueiden äänellä, niin kuin puolueet olisivat itsetarkoitus sinänsä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laeiksi teletoimintalain muuttamisesta sekä radiolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 227/1991 vp
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 2
Suuren valiokunnan mietintö n:o 2

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. M ä k i - H a k o l a : Rouva puhemies! Suuri valiokunta on teletoimintalain osalta muuttanut liikennevaliokunnan mietintöä ja liikennevaliokunta puolestaan oli muuttanut hallituksen esitystä. Seuraavassa lain taustaa ja muutosten perustelua.

Nyt käsittelyssä oleva teletoimintalaki on erittäin tärkeä sekä taloudellisessa mielessä että yhteiskuntajärjestyksen kannalta. Integraatio-prosessiin liittyvät säännökset lisäävät kilpailua, mikä on paitsi käyttäjien kannalta myönteistä niin myös Eta-sopimuksen, puhumattakaan EY-jäsenyyden, valossa välttämätön askel.

Liikennevaliokunta teki monilta osin välttämättömiä korjauksia hallituksen esitykseen erityisesti menettelytapojen osalta. Keskustelua on sen sijaan aiheuttanut kysymys poliisin oikeudesta saada käyttää teleyhteyksiä rikosten selvittämisessä.

Keskusrikospoliisi katsoo, että televiestintä on muodostunut erittäin keskeiseksi osaksi yhteiskunnan eri toimintoja. Kehittynyt televiestintä on luonut välttämättömän elementin ihmisten

ja organisaatioiden toiminnalle. Samalla televerkon suojaaminen kaikenlaiselta häiriöltä on korostunut. Televiestinnän kehittyminen on korostanut myös rikostorjunnan kehittämistarpeita tietoliikenneympäristössä. Televerkon teknisillä järjestelyillä ja toiminnan suunnittelulla pyritään estämään televerkon lainvastainen käyttö. Teknisellä suojaamisella ei kyetä kuitenkaan estämään kokonaan televerkkojen käyttämistä rikoksenteossa. Televerkkojen käyttö rikosten tekemiseen on korostunut, ja samalla rikosten tekeminen on siirtynyt alueille, joilla normaalit poliisin käytössä olevat menetelmät eivät ole tehokkaita.

Rikoksesta epäiltyjen piirin ja mahdollisten todistajien selvittämiseksi esimerkiksi törkeissä väkivaltarikoksissa ja huumarikoksissa on välttämätöntä kyetä selvittämään, mihin numeroon esimerkiksi epäillyn hallussa olevalla puhelimella on soitettu. Korostan nimenomaan, että tässä ei suinkaan siis ole kyse poliisin oikeudesta kuunnella puheluja vaan ottaa selvyys siitä, mihin puhelimeen jostakin toisesta puhelimesta on otettu yhteyksiä, siis saada selvyys yksinkertaisesti puhelinnumeroista.

Poliisin oikeus saada tunnistetietoja eli teleyhteyksiä koskevia tietoja törkeissä rikostapauksissa on välttämätön ja kiireellinen uudistus. Siinä suhteessa yhdyin täysin liikennevaliokunnan kantaan, että poliisin rikostutkinnallisia toimivaltuuksia ja tuomioistuimen menettelytapoja koskevat säännökset kuuluisivat lakisystemaattisesti arvioiden paremmin muuhun kuin teletoimintalakiin, esimerkiksi pakkokeinolakiin. Sen antamisen aikataulusta ei kuitenkaan ole täsmällistä tietoa, ja huumausainetilanne maassa ei siedä tämän lainsäädännön viivyttelyä.

Nyt käsiteltävänä oleva lakiesitys lähetettiin liikennevaliokuntaan jo kuluvan vuoden tammi-kuussa. Asia on edennyt kuitenkin vähintäänkin hitaasti. Tärkeän lakikokonaisuuden käsittelyn hitaus on käytännössä johtunut yhdestä ainoasta syystä eli juuri puhumastani 29 §:ssä säädetyistä poliisin oikeudesta saada tunnistetietoja.

Huumausainerikollisuuden huomioon ottaminen tässäkin yhteydessä on tärkeä yhteiskuntapoliittinen kannanotto. Kaikki tiedämme, että kyseessä on jatkuvasti laajeneva ja hyvin ongelmallinen rikollisuus. Tilanne on todella vakava osissa Suomea. Kerrotaan, että joillakin alueilla jopa koulujen pihalla on tänä päivänä jo huumeiden välittäjiä, ja kerrotaan myös, että eräät pakolaiskeskukset ovat epäiltyjä huumeiden levittämisestä.

Huumausainerikollisuuteen liittyy yleensä muuta rikollisuutta, ja yhteiskunnalliset haitta-vaikutukset ovat niin suuria, että toivon eduskunnan kantavan asiasta huolta. Tähänkin rikollisuuden lajiin on voitava puuttua, ja se ei onnistu, ellei poliisilla ole asianmukaisia keinoja.

Suuri valiokunta on tehnyt linjavalintaa siitä, minkä asteisen suojan tarve on rikollisilla, minkä asteinen yhteiskunnalla ja sen kansalaisilla. Yksityisen suojalla on myös erityisen suuri merkitys, joten tällöin on suoritettava intressivertailuja ja arvioitava etujen erilaisia arvoja. Tämä työ tehtäköön tarkemmin apulaisoikeuskanslerin johtamassa työryhmässä, johon äsken viittasin. Muissa Länsi-Euroopan maissa, paitsi Belgiassa, on poliisilla tämä ja myös puhelinkuuntelu-oikeus tietyin edellytyksin, ja Belgiassakin kyseinen laki on valmisteltavana.

Kaikesta edellä sanomastani huolimatta lain voimaan saattaminen on ensisijaisen tärkeää, ja tätä mm. liikenneministeri väkevästi suuressa valiokunnassa korosti. Tämä on välttämätöntä ei yksin taloudellisista syistä vaan myös rikostutkiminnan kannalta, ja tunnistetietojen saaminen on poliisille tärkeä apuväline. Pidänkin ehdottoman tärkeänä, että hallitus valmistelee nopeasti uuden esityksen tunnistamistietojen luovuttamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Suuri valiokunta on kuullut useita asiantuntijoita. Se on tehnyt eräitä muutoksia, jotka varmistavat, että laki voidaan vahvistaa. On nimittäin jollain taholla epäilty, että liikennevaliokunnan mietinnön mukainen kannanotto olisi vaatinut perustuslain mukaisen käsittelyn. Ne muutokset, mitkä suuri valiokunta on tehnyt, eivät enää sellaisia tulkintoja edellytä.

Lyhyesti sanottuna suuri valiokunta on muuttanut liikennevaliokunnan kannanottoa niin, että huumausainerikoksen eteen tulee sana "tärkeä". Siis kun liikennevaliokunta esittää, että "rikoksen selvittämiseksi, huumausainerikoksen, tärkeän huumausainerikoksen valmistelun ja huumausaineen salakuljetuksen" osalta tulisi oikeus tunnistamistietoihin, niin suuri valiokunta on poistanut huumausainerikoksen valmistelun ja salakuljetuksen ja muun huumausainerikoksen osalta liittänyt eteen sanan "tärkeä". Tämä tietysti jollain tavalla lieventää liikennevaliokunnan kannanottoa mutta koventaa hallituksen kannanottoa. Tämä on kompromissi, joka tässä vaiheessa muistaakseni lopuksi yksimielisesti taidettiin suuressa valiokunnassa hyväksyä, ja odotetaan, että myös eduskunta hyväksyisi tämän, että laki voitaisiin nopeasti saa-

da voimaan, sillä nykyinen tilanne tiettävästi edellyttää tätä monissa osissa maata.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakola ehkä muisti pikkuisen väärin. Kyllä me äänestimme suuressa valiokunnassa aika monta kertaa tästä pykälän muotoilusta, ja mukana kuvassa oli myös se, että 29 § poistettaisiin tästä laista.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän ed. Mäki-Hakolan huomiota siihen, että käsittelyssä on televiestintälaki. Ed. Mäki-Hakola käytti perustelunaan huumetilannetta Suomessa ja erikoisesti kaakkoisen rajan tuntumassa. Suorittamalla sen laatuisten asioiden kytkennän kuin ed. Mäki-Hakola äsken saa sen vaikutelman ikään kuin televiestintä olisi avainasemassa taistelussa huumetrikollisuutta ja huumeiden välitystä vastaan. Ilmeisesti poliisilla on hyvin paljon muita ja paljon tehokkaammin vaikuttavia keinoja pyrkiessään siihen tulokseen, minkä ed. Mäki-Hakola juuri esitteli. Tämä kuvaa mielestäni juuri sitä, kuinka väärässä paikassa tämä pykälä on. Tässä nimenomaan pitäisi nyt tehdä niin, että tämä asia tulee oman erityisen lainsäädäntönsä kohteeksi pakkokeinolain puolelle, ja ottaa se tästä lainsäädännöstä tässä tilanteessa pois.

Ed. M. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että hie-man epäilevin tuntein suhtauduin asian lähettämiseen suureen valiokuntaan, mutta näyttää siltä, että lopputulos on kuitenkin säällinen ja tyydyttävä sen muutoksen osalta, minkä suuri valiokunta on tehnyt.

Ihmettyttää kyllä ed. Pulliaisen edelleenkin jatkuva huumausaineongelman vähättely. Meillä on todellinen huumausaineongelma Suomessa. Viranomaiset kuten poliisit tarvitsevat todelliset työvälineet, instrumentit, huumausaineongelman ratkaisemiseen. Sen takia, kuten ed. Mäki-Hakola sanoi, tämän lain voimaan saattaminen on kaikkein tärkein kysymys nyt.

Toinen kysymys on, onko tämä lakisyste-maattisesti väärän lainsäädännön piirissä. Siihenkin ymmärtääkseni ed. Mäki-Hakola viittasi, että edellytetään että hallitus ryhtyy välittömästi valmistelemaan tältä osin näiden pykälien siirtoa pakkokeinolakiin. Tältä osin, ed. Pulliainen, olen aivan samaa mieltä: Se kuuluu sinne. Olenaisinta on, että työvälineet saadaan poliisille. Jatkossa minusta olisi myös tärkeää, että yhteystietojen antamisen tulisi voida koskea myös sellaisia huumausainerikoksia, joista annettava

rangaistus on alle yksi vuosi, siis se kanta, jonka liikennevaliokunnan enemmistö mietinnössään aikaisemmin omaksui.

Ei varmastikaan televiestintä ole avainasemassa, ed. Pulliainen, huumausainerikosten selvityksessä, mutta on aivan selvää, että yhteystietojen antamisella on äärimmäisen keskeinen ja suuri merkitys silloin, kun halutaan päästä erasteisten huumausainerikollisten jäljille. Siinä mielessä pidän tämän asian loppuun saattamista eduskunnassa, mieluiten yksimielisesti, äärimmäisen tärkeänä.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuunnella suuren valiokunnan puheenjohtajan selvitystä, ja voin yhtyä hyvin pitkälle niihin näkemyksiin, mitä hän esitti. Tietenkin on myönnettävä, että suuressa valiokunnassa jonkun verran lievennettiin liikennevaliokunnan kantaa. Käytännössä uskoisin, että tälläkin tullaan ainakin toistaiseksi toimeen, nimenomaan niin kauan, kunnes hallitus tuo uuden esityksen sen jälkeen, mikäli ymmärsin oikein ed. Mäki-Hakolan puheesta, kun apulaisoikeuskanslerin vetämä työryhmä on saanut työnsä päätökseen.

Mitä tulee ed. Pulliaisen epäilyihin, tietysti saattaa olla, että tämä on väärässä lainsäädännössä ja pitäisi koota nimenomaan poliisin pakkokeinoja yhteen, mutta kyllä tilanne valitettavasti tällä hetkellä on aika vaikea ja vakava eli poliisien kyllä pitää päästä puuttumaan myös näihin asioihin. Ed. Pulliainen sanoi, että ei tällä pystytä estämään. Ei varmasti kokonaan pystytä estämään, mutta osana kuitenkin rikosten selvittelyä tällä on varmasti suuri merkitys.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin ed. Pulliaisen vastannut aika pitkälle samoin kuin ed. Vistbacka. Eihän tässä, ed. Pulliainen, suinkaan ole kysymys siitä, että nyt jotenkin projisoitaisiin huumausainerikollisuutta vastaan käytettäviä toimenpiteitä laajemmin. Tässä on vain yhdestä ainoasta keinosta kysymys. Täytyy ottaa huomioon, että se sopii sinänsä televiestintälainsäädäntöön: Siellä jo entuudestaan on pykälä, joka mahdollista tunnistamistietojen antamisen tietyissä rikoksissa. Nyt vain laajennetaan rikosten määrää.

Toisekseen täytyy muistaa, että ei millään tavalla tämän asian kannalta haittaa, missä tämä pykälä on. Se on minusta vähän kuin tuijottamista väärään porttiin ottaen vielä huomioon

sen, että ei tämä välttämättä ole edes pakkokeinolakiin kuuluva, kun nyt esitellään eri vaihtoehtoja. Siinä eri varsinaisesti käytettäviä pakkokeinoja tai voimakeinoja, koska riippumatta syylliseksi epäillystä puhelinlaitos antaa tiedot. Ruotsissa esimerkiksi vastaava säännös on oikeudenkäymiskaaressa. Minusta se on epäolennaista, ed. Pulliainen, verrattuna siihen, että tämä substanssi, tämä sisältö, tässä laissa on tavattoman tärkeä.

Ed. M ä k i - H a k o l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On totta, että oli useita väliäänestyksiä suuressa valiokunnassa. Loppuäänestyksessä muistaakseni kaksi edustajaa oli hylkäyksen kannalla. Siinä äänestyksessä jossa lopuksi oli esillä oleva ehdotus, muistaakseni kukaan ei vastustanut. No, se on epäoleellista.

Joka tapauksessa pyysin puheenvuoron lähinnä siksi, että ihmettelen ed. Pulliaisen tehtyä kantaa, joka myös oli valiokunnassa esillä: Hän perustaa siihen, missä laissa tämä on. Ei tässä nyt ole siitä kysymys. Olkoon nyt väliaikaisesti missä laissa tahansa. Pääasia on se, että huumausainerikoksia voidaan tehokkaasti tutkia.

Itse olen edustanut hyvin kriittistä kantaa myös poliisille annettaviin oikeuksiin käyttää puhelinta tai sen taustoja rikosten selvittämiseen, mutta viimeaikaiset tapahtumat, mm. eräät raat murhat, joita palkkamurhiksi epäillään — kun niissäkään ei voida käyttää puhelimen tietojataustalla — ovat mm. oman kantani tässä asiassa muuttaneet.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Yhteiskunnassa sellainen käsite kuin poliisiviha alkaa olla aika harvinainen. Sitä esiintyy oikeastaan enää tässä salissa pieninä jäänteinä tai ainakin vastenmielisyytenä poliisia kohtaan. Muuhun tulokseen ei voi päästä. Kun keskustellaan pienistäkin myönnytyksistä poliisin toimintamahdollisuuksien suuntaan, niin täällä suhtaudutaan poliisiin kuin suureen rikolliseen, vaikka 83 prosenttia luottaa vilpittömästi poliisiin, koululaitoksen jälkeen katsoo sen luotetuimmaksi instituutioksi.

Mitä tulee pakkokeinolakiin, täällä aina vedotaan siihen, kun yritetään jotakin poliisin toimintaa koskevaa lakia saada eteenpäin, että pakkokeinolain uudistuksen yhteydessä olisi sopiva paikka. Emme me voi odottaa niin pitkälle tämän tyyppisiä lakeja ja lain säännöksiä, mistä tässäkin on kysymys. Aivan kuten ed. V. Laukanen totesi, tämä asia ei kuulu lainkaan pakko-

keinolakiin niin hyvin kuin itse televiestintälakiin. Aivan samalla tavalla oikeudet tietojen saantiin eräistä pankkiseläisyyden suojelemista asioista aikanaan sisällytettiin talletuspankkilakiin. Tässä ei käytetä sellaisenaan pakkoa vaan annetaan mahdollisuus tietojen saamiseen ja nimenomaan tuomioistuimen luvalla, joka kontrolloi poliisin viheliäisen epärehellisuuden, johon uskomisen näyttää täällä salissa ainakin eräiltä osin olevan vielä kovasti vallassa.

Pitäisi joskus keskustella kansalaisten kanssa, jotka ovat yleensä rikosten uhriksi joutuvia. Me kuljemme mustilla autoilla tai takseilla, ja taksi katsoo vierestä, että herra tai rouva pääse sisään asuntonsa ovesta. Pitäisi keskustella ihmisten kanssa ja todeta, että heidän suhtautumisensa poliisiin mahdollisuuksiin tutkia rikoksia ovat erittäin myönteisiä tänä päivänä. Sitä pitäisi kai tämän kansallispyhätönkin heijastella mielipiteissään.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Aittoniemelle: Jos kaikki poliisimiehet ovat yhtä herttaisia henkilöitä kuin ed. Aittoniemi, tietysti poliisin kuvan on todella kirkas kaikkien mielessä.

Varsinaisesti pyysin ed. M. Laukkasen puheenvuoron johdosta vastauspuheenvuoron. Perustan paljolti oman näkemykseni siihen, että apulaisoikeuskansleri Pasanen totesi suuressa valiokunnassa, että se tehtävä, joka hänen johtamalleen työryhmälle on annettu, on osoittautunut yllättävästi paljon visaisemmaksi kuin miltä se alun perin näytti. Kuitenkin on pyrkimys saada työ päätökseen tämän vuoden loppuun mennessä. Toisin sanoen silloin tästä visaisesta tehtävästä voitaisiin päästä lainsäädännön luomiseen. Silloin, kun lainsäädännöllinen puoli on osoittautunut näin visaiseksi ylipäättään, tilanne ei voi olla kentällä niin akuutti ja vaikea, ettei tämän laatuista aikalisää tässä asiassa voitaisi ottaa.

Ed. Laaksonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huumausaineongelmasta vallitsee varmaan yhteiskunnassamme laaja yhteisymmärrys siinä, että sitä pitää torjua, estää huumausainerikollisuus ja huumausaineiden käyttö maassa. Mutta eri kysymys on, millä tavalla ja millä keinoilla. Tämän lain käsittelyn osalta tulee mieleen, että tarkoitus pyhittää keinot mutta varsin huonolla lainsäädäntötavalla, koska tämä asia ei millään tavalla sovi teletointilain yhteyteen, ja mikä ihmeellisintä asian-

tuntijat suuressa valiokunnassa myös perustelivat sen, että tämä ehdottomasti kuuluu pakkokeinolakiin eikä televiestintälakiin. Edelleen ihmettelen sitä, ettei myöskään valiokunta ei mietinnössään perustellut, minkä vuoksi 29 § on tähän tullut.

En voi, arvoisa puhemies, myöskään ymmärtää ed. Mäki-Hakolan, kokeneen parlamentaarikon, näkemystä, että pääasia on nyt saavutettu ja poliisille tulevat valtuudet voivat olla missä laissa hyvänsä. Minusta lainsäädäntöä ei tällä tavalla voi säätää. Kyllä jokin asioiden järjestys täytyy kuitenkin olla, kun selvästi on kysymys keinovalikoimasta, joka kuuluu aivan toiseen lakiin kuin nyt käsiteltävänä oleva laki. Tässä mielessä eduskunta tekee nyt erittäin huonoa lainsäädäntöä.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemeä, kun hän on koke-mastaan poliisivihasta huolissaan, voisin lohduttaa sikäli, että kokemukseni mukaan on aivan yleisinhimillinen ilmiö se, että jokainen ihminen kokee, että on asianmukaista ja demokraattista, että päättävältä on mahdollisimman paljon niissä elimissä, niissä instansseissa, joissa kyseinen ihminen itse toimii. Sinänsä pidän aivan luonnollisena, että poliisilla pitää poliisin mielestä olla mahdollisimman paljon päättävältä tässä maassa. Mutta silloin kun asioita katseltai-siin jostakin toisesta näkökulmasta, asiat näyttävät toisilta.

Olen samaa mieltä niiden kanssa, joiden mielestä tämä asia kuuluisi pakkokeinolakiin. Mielestäni tärkein peruste sille on se, että tässä loukataan yksityisyyden suojaa. Yksityisyyden suoja on tärkeä asia. Haluaisin muistuttaa kaikkia niitä, jotka nyt ovat syyttäneet huumarikollisuuden puolustamisesta meitä, jotka suhtaudumme epäillen poliisin oikeuksien laajentamiseen, että kaikissa niissä maissa, joissa kansalais-oikeuksia on rajoitettu, se on aina tapahtunut sellaisten asioiden nimissä, joita niissä maissa ja niissä kulttuureissa pidetään hyvinä ja tärkeinä, yhtä hyvinä ja tärkeinä kuin tässä salissa pidetään esimerkiksi huumausainerikollisuuden rajoittamista. Minusta on aina tärkeää miettiä sitä, että kansalaisoikeuksien ja -vapauksien rajoittamisessa ei mennä liian pitkälle.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti ed. Pulliainen pyrki ilmeisen tahallaan sekoittamaan asiaa, kun hän viittasi siihen, että apulaisoikeuskansleri Pasasen

työryhmän työ on niin monimutkaista ja vaikeaa, ettei se pysty sitä nopeasti tekemään, jonka vuoksi tätäkään lainmuutosta ei olisi saanut tehdä. Haluan muistuttaa ja painottaa, että apulaisoikeuskansleri Pasasen työryhmän toimeksianto koskee poliisin salakuuntelu-oikeutta, kun sen sijaan tämä lainsäädäntö koskee poliisin tunnistetietojensaantioikeutta. Muistakaa, että nämä ovat totaalisesti kaksi eri asiaa.

Kun puhutaan siitä, mihin lainsäädäntöön tämä asia kuuluu, niin suuren valiokunnan asiantuntijat arvostelivat tätä vain sen vuoksi, että tässä säädetään oikeusprosessuaalisesti menettelyistä ja sen vuoksi on vähän arveluttavaa, että se on telelaissa, mutta se oli välttämätöntä kansalaisten oikeusturvan suojaamiseksi. En minä kuullut ainakaan, että asiantuntijat olisivat vaatineet, että tämän tulisi olla nimenomaisesti pakko-eino-laissa.

Valiokunnassa käsiteltäessä myös arvosteltiin voimakkaasti sitä, että liikennevaliokunta asian käsitteli, ja väitettiin, että valiokunnalla ei ole asiantuntemusta tällaisen asian käsittelyyn. Kuitenkin nyt, kun suuri valiokunta on sen käsitellyt, voidaan todeta, että suuren valiokunnan asiantuntemusta riittää kaikkien valiokuntien toimialoille.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on aika mielenkiintoinen prosessi, josta päälimmäiseksi jää se, että hallitus antoi perin omituisen esityksen. Olen puhunut muutaman ministerin kanssa ja havaitsin siinä yhteydessä, että ainakin osa hallitusta kuvitteli antavansa aivan toisenlaisen esityksen kuin se, mitä paperille tuli. Nimittäin oli puhuttu kai jotakin huumausainerikollisuuden torjunnasta ja tuomioistuinten kontrollista. Mikään näistä asioista ei sisältänyt hallituksen alkuperäiseen esitykseen, ja siitä syystä liikennevaliokunta on varmasti ollut hankalan paikan edessä.

Yhdyn niihin näkemyksiin, että lain säätäminen olisi pitänyt tehdä siinä yhteydessä, kun puhelinkuuntelusta aiotaan säätää, ei niinkään lakiteknisesti vaan sen vuoksi, että tuossa yhteydessä joudutaan ottamaan kantaa myös huomattavasti pidemmälle meneviin oikeusturvakeinoihin kuin ne, tässä yhteydessä on ollut mahdollista luoda, esimerkiksi jälkikäteiskontrolliin.

Edelleen täällä puhutaan siihen suuntaan, että Suomi olisi jonkin asteinen poliisivaltio. Siitähän keskustelu lähti liikkeelle. Linaan ed. Lipposen sanontaa, jota hän kerran käytti: "tämä varkaiden paratiisi". Sitähän Suomi on. Täällä on

erittäin edullista tehdä tietoinen päätös ryhtyä rikolliseksi ja siitä ansaitsee erittäin hyvin. (Ed. Tuomioja: Perusta pankki!) Se on tämän päivän totuus. Suomen rikoslainsäädäntö on liberaalein Euroopassa, ja Suomen poliisin oikeudet ovat minimiluokkaa eurooppalaisen mittapuun mukaan.

Nähdäkseni tässä yhteydessä saattaisi olla aiheellista miettiä poliisille valtuuksia, kuten ed. Nikulan kanssa täällä viimeksi puhuimme, myös talousrikollisuuden puolelle esimerkiksi niin, että rahaliikennettä kyettäisiin tutkinnassa tarkemmin seuraamaan. Viime päivien uutiset viittaavat myös siihen, että ehkä pankkien puolesta pitäisi lähteä miettimään sitä, että pankkeihin kohdistuneet kavallukset ja petokset olisivatkin virallisen syyttäjän alaisia rikoksia, kun pankit eivät itse tunnu aina huomaavan, kun niiltä miljoonia katoaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarelle vain kommentti, että tässähän on nimenomaan kysymys poliisitoiminnassa käytettävästä keinovalikoimasta. Ed. Niinistön äskeisestä vastauspuheenvuorosta kävi ilmi, että keinovalikoiman kaikkia osia pitää arvioida suurin piirtein yhtä aikaa. Vaikka olisikin jotakin erityistä tehtävää varten asetettu työryhmä lainsäädännön kehittämistyöhön, niin siitä huolimatta samanaikaisesti on pakko arvioida koko keinovalikoimaa ja keinojen keskinäisiä suhteita.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Hallitusmuodon 12 §:n mukaan kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus on loukkaamaton, mikäli ei tehdä siitä poikkeavia lakisäädöksiä. Keskustelussa on tuotu esille, että salakuuntelu ja tunnistamistiedot ovat totaalisesti eri asioita. Näin ei ole, vaan kysymys on samassa kategoriassa olevista asioista, joilla kuitenkin on aste-eronsa. Tunnistamistiedot koskettavat puhelinsalaisuuden piiriä ja menevät sen sisälle. Tietenkin salakuuntelu on vielä paljon kovempi toimi.

Perustelen kantaani myös sillä, että Euroopan maissa salakuuntelusta ja tunnistamistiedoista päätetään samassa laissa ja samat systematiikat lainsäädännössä ovat muualla käytössä. Meillä nyt on kyse selvästikin välistävedosta, kun se uitettiin telelakiin, mikä johti siihen, että lainsäädännön valmistelu tältä osin tuli aika sattumanvaraiseksi, voisin käyttää nimitystä huteraksi, suorastaan. Ehdotustahan on korjailtu nyt mo-
neen suuntaan.

On tietysti sanottava, että hallituksen esitys oli kaikkein huonoin. Sehän oli aivan blankolaki, jossa ihmisten oikeusturvaa ei ollut ollenkaan. Poliisi olisi saanut oikeuden mennä puhelinlaitokselle ja pyytää ne tiedot, mitä olisi halunnut, ja puhelinlaitos ilmeisesti olisi joutunut päättämään, mitä se antaa. Se olisi täysin avoimista lainsäädäntöä, jossa ihmisten oikeusturvasta ei ollut jäljellä oikeastaan mitään. Mutta sitten on ollut kuitenkin ongelmia edelleenkin, kun lähdettiin asiaa kehittämään. Loppujen lopuksihan kävi niin, että suuri valiokunta joutui vielä töihin.

Perusteluja odottelin, kun ed. Mäki-Hakola meni puhumaan, millä perustein pykälä ehdotukseen laitetaan, mutta ei se minulle oikeastaan kirkastunut. Jos ed. Mäki-Hakolan perusteluja esimerkiksi juristien pitää käyttää lähtökohtana, kun lakia tulkitaan, niin aika vaikean tehtävän eteen he joutuvat, kun tulee tulkintatilanteita oikeuslaituksessa, jolta siis pitää pyytää lupa, kun tunnistamistietoja lähdetään hakemaan. Tässähän on sikäli outo tilanne, että pykälälle ei ole perusteluita esitetty. Eli oikeudessa kai täytyy sitten tehdä niin, että toisessa kädessä on pykälä ja toisessa ed. Mäki-Hakolan puheenvuoro ja koetetaan saada selvyttä, mistähän tässä oikein kysymys on.

Kuinka nopeasti tässä mennään, niin huomaisin ed. Mäki-Hakolan puheenvuorosta jo sen. Hän sanoi, että poliisi saa käyttää teleyhteyksiä rikosten selvittelyyn tämän lain seuraamuksena. Kyllä niitä puhelimia on saanut tähänkin saakka käyttää rikosten selvittelyyn. Nyt saa puhelimen tunnistamistietoja, jos laki täällä hyväksytään. Se on aivan kaksi eri asiaa. Totta kai poliisi on voinut soitella tähänkin saakka. Mutta puheenvuoro osoittaa jo sen, millä tavalla lakia nyt valmistellaan ja millä tavalla sitä viedään eteenpäin. Paneutuminen ei tietysti voi olla riittävää tässä vauhdissa.

Kuitenkin pidän asiaa niin äärettömän suurena, että näin ei saisi kerta kaikkiaan menetellä. Kun puhelinsalaisuuden piiriin kuuluviin asioihin puututaan tällä tavoin valmistellen, niin saadaan aikaan tilanne, jossa ei ole varmuutta siitä, mitä oikeastaan seuraa. Esimerkiksi salainen oikeudenkäynti on systematiikkaan nyt tullut. Sehän on ensimmäinen kerta, kun tällainen systeemi tulee meillä, ja siitä seuraa täysin erilaista käytäntöä kuin se, mihin tähän saakka on totuttu. Meidän pitäisi kyllä pystyä perustelemaan se ja näkemään, mitä voi aiheuttaa esimerkiksi oikeusturvan kannalta,

kun joutuu niiden piiriin, joilta tunnistamistietoja saa. Voi seurata oikeusprosessi, ja sitten ei edes tiedä, että on siellä ollut, ja vielä oikeudenkäyntikin on salainen. (Ed. Mäki-Hakola: Muutos koskee vain huumausainerikoksia!) — Kyllä minä ymmärrän, mitä suuri valiokunta muutti. — Mutta koko systematiikka on erittäin monimutkainen.

Tässähän liikennevaliokunta teki ison työn, kun se koetti oikeusturvapuolta tässä parantaa, mutta jäi edelleen arvoitukseksi ainakin isoilta osin, täyttääkö ehdotus nyt kaikkia ihmisoikeussopimuksia. (Ed. Saari: Sehän on aika hyvä nyt!) — Siis se on parempi kuin tietysti esitys, joka valiokuntaan tuli. Sehän oli aivan mahdoton, koska se oli täysin blanko laki: ei mitään oikeuden päätöstä, vaan poliisin päätöksellä tunnistamistietoja. — Mutta että siihenkin päästiin, niin se oli aika kovan takana. Minä haluaisin muistutella nyt vähän liikennevaliokunnan eräitä jäseniä, jotka olivat sitä mieltä, että siitä vain, eivät ne ole ongelma-asioita, kun poliisille valtuuksia annetaan, annetaan vain, että saavat mahdollisimman helposti aineistoa, mitä mistäkin haluat.

Ehdotukseen on kuitenkin jäänyt edelleen pari sellaista todella isoa ongelmakohtaa, joita minä en voi hyväksyä. Ensimmäinen ja oleellinen koskee juuri sitä, kenestä ja kenen puhelimesta tunnistamistietoja voidaan saada. Me tulemme ehdottamaan, että niitä saa vain rikoksesta epäillyn omistamasta tai hallinnassa olevasta puhelimesta ja pitää olla kuitenkin selvä näyttö siitä, että on rikoksesta epäilty ja vain siitä puhelimesta tunnistetietoja saa tai rikoksesta epäillyn hallinnassa olevasta puhelimesta. (Ed. Aittoniemi: Ei niitä naapurin puhelimesta pyydetäkään!) Pitää kuitenkin olla joku selvä peruste ennen kuin tällaiset tiedot voidaan antaa. Nyt voi kuka tahansa joutua siihen piiriin, jonka tunnistamistietoja jaetaan.

Sitten on kysymys esimerkiksi niistä tapauksista, jolloin on tietojen saanti tarpeen. Sanoetaanpa uhri: saako hänen puhelimestaan antaa tietoja tai jonkun muun? Tässä valiokunta esittää, että riittää kuulluksi tuleminen. Me kuitenkin lähdemme siitä, että pitää olla lupa. Voi olla tapauksia, joissa on aivan hyvä homma, että muutkin kuin rikoksesta epäillyn puhelinyhteydet tulevat rikostutkinnan käyttöön, mutta kyllä siihen lupa pitää saada. Muutoin piiri voi muodostua äärettömän laajaksi ja siellä voi olla ihmisiä, jotka eivät tiedä koko valvonnasta mitään.

Sitten on vielä tämä kohta: Miten ne piirit, joiden tunnistamistietoja annetaan, voivat valvoa oikeuksiaan? Me ehdotamme, että päätöksestä saa kannella ja kantelu pitää käsitellä kiireellisenä. Silloin tulee joku turva kuitenkin siihen, jos on joutunut aivan syyttää suotta tietojen antamisen piiriin.

Minusta näihin asioihin suhtaudutaan nyt täällä kovin kevyesti. Lähdetään sellaisesta ajattelusta, että paljon valtaa ja oikeuksia vain poliiseille ja siten kaikki ongelmat ratkeavat. Minä vielä kerran muistutan siitä, mitä jo aiemmassa käsittelyssä totesin, että jos poliisivaltuuksilla esimerkiksi huumausaineongelma maailmassa olisi ratkaistu, niin se olisi äkkiä ja kauan sitten ratkaistu. Esimerkiksi USA:ssa poliisilla on erittäin isot oikeudet, mutta huumausaineongelma kuitenkin vain pahenee, koska tällaisilla ongelmilla on myös yhteiskunnalliset juurensa ja syynsä. Sellainen ajattelu, että poliisivaltuuksilla ja kovilla poliisin otteilla kaikki ratkeaa, on hyvin pinnallista ja yksiulotteista eikä se kuitenkaan tuota tulosta, niin kuin maailmasta on niin monta kertaa nähty. Minä en tarkoita sitä, että meidän pitää olla huolettomia tai ettei meidän pidä niitä riittäviä valtuuksia antaa muistaen kuitenkin ihmisten oikeudet, oikeusturva ja tietyt perusoikeudet, joita ei saa loukata. Mutta nähdä vain se puoli, että kovilla poliisioikeuksilla kaikki ratkeaa, on väärä päätelmä. Sanon aivan kirkkaasti ja suoraan sen.

Sitä paitsi ne, jotka ovat esimerkiksi EY:n kannalla ja puhuvat samaan aikaan kovista poliisioikeuksista huumausaineongelman ratkaisemiseksi, ovat kyllä kaksinaamaisia. Nyt nimittäin on käymässä niin, että rajatarkastukset loppuvat, jos ja kun — tai vain — jos EY:hyn mennään. Silloinhan esimerkiksi huumeiden kuljetus Suomeen lännestä päin helpottuu tavattomasti. (Ed. Saari: Siksi pitääkin poliisille antaa valtuuksia!) — Niin, nyt ed. Saari puhuikin juuri siitä, mitä minä luulen teidän ajattelevan: rajat pois ja sitten kova sisäinen poliisikontrolli korvaamaan sitä. Tämä onkin minusta kovin vaarallista ajattelua. — Minä lähdän ihan toisesta ajattelutavasta: Koetetaan rajalla estää esimerkiksi huumausainevirtoja, terrorismin tuloa jne.

Tähän ongelmaan ovat muuten Kalotin tullimiehet kiinnittäneet huomiota. Heillä on uhkana se, että heidän osalleen tulee nyt paljon siirtoja ja voimavaroja vähennetään. Nyt Kalotilla, joka on yksi huumeiden kulkureitti, on saatu aikaan yhteiset systeemit, joilla on pystytty aika hyvin

toppaamaan huumeekuljetuksia Suomeen. Tullimiehet toteavat, että jos suunnitelma heidän voimavarojensa vähentämiseksi toteutuu, tilanne Suomessa tulee kestävämmäksi. Millään poliisin toimilla ei korvata sitä, että rajalla tapahtuva torjunta melkein loppuu tai ainakin heikkenee niin kuin suunnitelmat lähtevät tullin voimavarojen heikentämisestä. Jos yhtäältä avataan rajat huumeiden kuljettamiselle helpommin Suomeen ja sitten sisäistä kontrollia koetetaan koventaa ja näin luullaan, että asia ratkeaa, niin pannaan vähän päätä pensaaseen — minä olen sitä mieltä — kun lähdetään siitä, että poliisi hoitaa kovilla valtuuksilla näitä ongelmia.

Huumausaineongelma on vakava ongelma, mutta siinä tarvitaan monen suuntaisia toimia ja myös yhteiskunnallisten olojenkin osalta ratkaisuja, jotka estävät sen, että tulee kärjistynyt sosiaalinen tilanne, jossa turvaudutaan herkästi huumeisiin, kun esimerkiksi ollaan työttömiä tai näköalattomia jne. Jossakin USA:ssa, joka on maailman rikkain maa, on marginalisoitunut suuri ihmisryhmä, ja siellähän huumausaineongelma on erittäin kova. Kyllä se näinkin on eikä vain niin, että rangaistuksilla kaikki ratkeaa.

Minä siis olen sitä mieltä, että koetetaan rajalla myös eikä vain sisäisellä kontrollilla topata näitä huumeekuriireita. Tässä esiintyy nyt selvästi toista ajattelua, joillakin ainakin. He lähtevät siitä, että esimerkiksi tullin voimavarat pois ja sitten sisäisellä kontrollilla, joka ulottuu sitten hyvin isoon osaan väkeä ajan kanssa, koetetaan ongelmaa hoitaa. Tässä on kaksi ajattelutapaa. Minä en ”poliisivaltioajatteluun” usko enkä siihen, että se tuottaisi myönteisiä tuloksia.

Minä siis tulen ehdottamaan muutoksia, joissa oleellista on se, että vain rikoksesta epäillyn puhelimesta voidaan näitä tunnistamistietoja antaa. Se on perustavaa laatua oleva muutosesitys. Nyt tarkkailtujen piiriin voi joutua kuka tahansa. Sitä paitsi ei ole mitään takeita siitä, että kartat, kuka on soittanut kellekin, jotka poliisi saa, häipyisivät. Näin poliisille voi ajan kanssa muodostua erittäinkin isot tiedostot siitä, minkälaisia yhteyksiä on. Esimerkiksi toimittajat voivat menettää jollakin tapaa tietosuojansa systeemin myötä, kun niitä kartastoja sinne ilmiantuu.

Kyllä minusta nämä näkökulmat vähän liian kevyesti tässä on ohiteltu.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pöydille on jaettu ed. Tennilän telelain muutosesitys. Minä en itse ymmärrä

lähinnä sitä, kun täällä on sanotaan, että "teleliittymän omistaja tai haltija saa kannella päätöksestä". Minun käsitykseni on se, että Suomen oikeusjärjestelmä on sellainen, että katelu on aina mahdollista kaikista viranomaispäätöksistä. Saattaa olla, että olen väärässä, mutta minun käsitykseni on se, että ei pykäliin tarvitse laittaa sellaista, joka automaattisesti kuuluu muun järjestelmän puitteissa.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Tennilä kyllä dramatisoi aika tavalla tätä lakia, jos hän puhuu tämän yhteydessä poliisivaltioideasta. Tässähän on kysymys yhdestä pykälästä, ja siitä tietysti, niin kuin täällä oli puhetta, voidaan olla monta mieltä ja myös sitä mieltä, että tunnistetietojen antaminen on väärässä laissa. Mutta ainakin liikennevaliokunnassa selvästi kävi asiantuntijoiden lausunnoista ilmi, että tällä pykälällä on kiire. En minäkään usko siihen, että tällä lailla nyt hoidettaisiin huumausainerikollisuus, ei tietenkään. Se on hyvin monimutkainen ja vaikea asia. Mutta lähtökohta ja tavoite on ollut se, että tunnistetietojen antamisella poliisin haltuun voidaan jollakin tavoin helpottaa poliisin toimintaa tässä vaikeassa työssä.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jää vain ihmettelemään, kun sinänsä varsin paljon arvostamani liikennevaliokunnan jäsen ed. Antvuori täällä nyt lähtee myöskin puolustelemaan sitä, että huumausainerikoksien ja muiden kohdalla voisi tällainen olla aiheellista. Jos liikennevaliokunta näin paljon on asiasta keskustellut, on yhä enemmän ihmeissään siitä syystä, että liikennevaliokunta äänesti siitä, kysytäänkö lausuntoa lakivaliokunnalta, jolle kai asia lähinnä kuuluisi eikä liikennevaliokunnalle ja liikenneministeriölle. Eikä valiokunta äänestyksen jälkeen päättynyt muuhun kuin siihen, ettei muka tarvita tällaista lausuntoa.

Ollaan menossa todella mielenkiintoiseen yhteiskuntapoliittiseen tilanteeseen, jos liikenneministeriö tai aina kulloinkin asiasta kiinnostunut valtioneuvoston jäsen esittelee tällaisia suhteellisen tärkeistä ihmisten oikeusturvaan liittyviä asioita vain jonkun toisen lain mukana liitteenä ja sitten ei edes eduskunta keskustelunkaan jälkeen suostu ottamaan tästä laajempaa kantaa.

Arvoisa puhemies! Aion omassa puheenvuorossani hieman laajemmaltikin käsitellä tätä asiaa ottaen huomioon, että lakivaliokunta on

omissa päätöksissään pyrkinyt aika tavalla varovaisemmin suhtautumaan näiden pykälän muokkauksiin tietäen, että rikoslain uudistukseen liittyy pakkokeinojen ja muiden poliisivaltuuksien laajempikin tarkastelu loppuvaiheessa. Mutta tällainen nähtävästi ei millään tavoin haittaa liikennevaliokuntaa tai jotain muuta sellaista valiokuntaa, joka nyt haluaisi yhtäkkiä hoitaa huumarikokset tai jotkut muut oman lakinsa sivupykälässä.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tennilän peruslähtökohta on mielestäni oikean suuntainen siinä mielessä, että huumausainerikollisuudessa ja käytössä ennalta ehkäisevien toimenpiteiden pitäisi olla ensisijaisia. Mutta sen verran realistisesti olen itse tässä tilanteessa, että rajoja sulkeamalla ja umpioitumalla Suomeen ja rajoittamalla ihmisten vapaata liikkumista emme kuitenkaan pysty täysin ennalta ehkäisemään huumausaineiden käyttöä ja siihen liittyvää rikollisuutta.

Mitä tulee poliisivaltioon, en usko, että pykälän kohdalla välttämättä on kyse askeleesta kohti poliisivaltiota. Luonnollisesti meidän pitää olla huolissamme ihmisten oikeusturvakysymyksistä ja yksityisyyden suojasta, mutta toisaalta on myös oltava huolissamme perheistä ja niistä yksittäisistä, jotka joutuvat näiden rikosten ja käytön uhreiksi.

Siihen, onko laki oikeassa paikassa, on vaikeaa ottaa kantaa, mutta vaikka se tähän asiaan jollain tavalla voidaan katsoa liittyväksi, niin henkilökohtaisesti olisin ollut valmis ottamaan tiukempaakin kantaa tässä, mutta saamieni tietojen mukaan asiantuntijat eivät näistä kannanotoista ole lausuntoaan antaneet, joten on arveluttavaa ottaa kovin tiukkaa kantaa. Mutta mielelläni yhdyn ed. Halosen näkemykseen siinä, että tässä asiassa ilman muuta olisi pitänyt kuulla myös lakivaliokuntaa.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En minä ole kuullut yhtään asiantuntijaa KRP:tä lukuun ottamatta, joka oli sitä mieltä, ettei tämä ole väärä laki kerta kaikkiaan, missä tästä säädetään. Saatan olla väärässä, mutta on ainakin 90-prosenttisesti näin, että kaikki asiantuntijat ovat sanoneet, että väärä laki. Olen itse sitä mieltä, että asia on nyt erittäin huonosti valmisteltuna. Lakivaliokunnan lausunnostahan äänestettiin, ja olisi ollut paljon turvallisempaa ja tukevampaa, kun spesiaaliva-

liokunta olisi tästä kantansa sanonut ja selvittelyt kysymystä.

Me myös ehdottelimme, että Pasasen toimikunta asiaa käsittelee ja tekisi kiireellisenä erityistoimeksiantona tästä tarkkailusta esityksen, koska tämä on samaa kategorialla kuin salakuuntelu, mutta ei tietenkään niin pitkälle menevää. Kyllä tämä kuuluu samaan kategoriaan lainsäädännöllisesti.

Kantelun osalta toteaisin, että jos se aiotaan saada kiireellisenä käsiteltäväksi, kun syytön on joutunut tarkkailuun, se pitää tänne pykälään kirjoittaa, niin kuin se on koetettu tehdä.

Tämä koko hommahan on tietysti hankala, kun vastaehdotuksetkin joudutaan tekemään huonon valmistelun jälkeen. Ei tämä tietenkään ole helppoa hommaa, mutta ed. Vistbacka taitaa olla väärässä omassa ajattelussaan. Joka tapauksessa, että tämä kiireelliseksi saadaan, se pitää täällä mainita, ja se nyt on vähintään oikeusturvan kannalta, että se heti käsitellään.

Puuttuisin vielä huumetorjuntaan rajalla. Kolmen maan pohjoisalueen Kalotin tullimiehet ovat todenneet, että yhteistyönä tullin ja poliisin kanssa on onnistuttu mm. tekemään huomattavia huumausainetakavarikoita ja näin huumausaineita on saatu pois markkinoilta. Nyt kun tullin voimavaroja aiotaan heikentää, he katsovat omana näkemyksenään, johon voin yhtyä, että sitten tulee mahdoton tilanne. Ei niitä vaurioita sitten enää täällä korjata, kun siellä rajalla tilanne löysää.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotenkin minua hieman rasittaa se, että ed. Tennilä systemaattisesti toistaa tietyn asian kertomatta, mistä todellisuudessa on kysymys. Hän nimittäin sanoo, että nyt voidaan saada puhelimen tunnistamistietoja muiltakin kuin epäillyltä. Tämä on aivan totta, ed. Tennilä. Tämä koskee todellakin sitä tilannetta, että rikoksen uhri itse haluaa, että poliisi saa tunnistamistietoja siitä, kuka hänelle on soittanut. Ellei tätä laissa nimenomaisesti todetaisi, rikoksen uhri ei voisi saada poliisin avustuksella näitä tunnistamistietoja, jotka olisivat tarpeen rikoksen selvittämiseksi.

Ed. Tennilä, tämä on aivan välttämätön, ja toivoisin, että te todella hyväksyisitte tämän, koska itsekin varmasti haluaisitte tunnistamistietojen saamista silloin, kun te olisitte rikoksen uhrina ettekö rikoksen tekijänä.

Toinen asia. Minusta tuntuu, että on aivan tarpeetonta puhua, että jos jossakin suuressa

maassa on isot oikeudet poliiseilla, niin sitten on isot ongelmatkin. Siitä tulee pian sellainen vaikutelma, että mitä isommat oikeudet, sen suuremmat ongelmat, että siinä olisi joku looginen johtopäätös oikeutettua. Se täytyy hyväksyä vain, että tämä on yksi keino, joka kaiken lisäksi ei ole mikään kova eikä ankara keino. Se on loppujen lopuksi hyvin maltillinen keino tässä kokonaisuudessa, mistä nyt on kysymys.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Haloselle toteaisin, että jo pitkään voimassa olleessa telelaissa on säädöksiä poliisin tunnistetietojen saantioikeudesta tapauksissa, joissa pitää selvittää laskun maksaja; ja tapauksissa, joissa on kysymys puhelinhäirinnästä eli terrorista. Ne on säädetty telelaissa. Näitä säädöksiä tässä nyt vain laajennetaan. Toki voidaan olla perustellustikin eri mieltä siitä, mihin lakiin tämä kuuluisi. Mutta perusteensa on myös sille, että se kuuluu telelainsäädäntöön.

Kun asiaa käsiteltiin liikennevaliokunnassa, todellakin esitettiin, että siitä tulisi pyytää laki-valiokunnan lausunto. Valitettavasti vain tuo esitys tuli niin lain käsittelyn viime vaiheessa, että lausuntopyyntö aivan ilmeisesti siinä vaiheessa esitettynä olisi johtanut siihen, että keväistuntokaudella tämä todella kiireellinen laki ei olisi voinut tulla säädetyksi. Tällä hetkellä kuitenkin minusta oikeusturvakysymys on aika tavalla hyvin hallinnassa, kun tästä on perustuslakivaliokunta antanut lausuntonsa, liikennevaliokunta on hyvin perusteellisesti kuullut oikeusoppineita asiantuntijoina ja nyt vielä suuri valiokunta on asian käsitellyt ja sitä myös muuttanut kuunneltuaan erinomaisen hyviä asiantuntijoita.

Ed. K a s u r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanedustaja Saari on aivan oikeassa siinä, että jo nykyinen, voimassa oleva telelaki sisältää tämän sisältöisiä säädöksiä. Mutta siinä on se ero, että esimerkiksi jos minua häiritään kotonani puhelimitse ja minä itse pyydän, että poliisi tutkii tämän asian, niin siihen annetaan oikeus. Nyt käsiteltävänä oleva laki on aivan toisen luonteinen, ja sen vuoksi varmasti oppositiopuolueet ovat näinkin voimakasta kritiikkiä lain käsittelyn tässä vaiheessa jo esittäneet.

Omassa puheenvuorossani myöhemmin tulen myös käsittelemään ihan tätä proseduuria, millä tavalla tämä on kulkenut. Minusta se ei vastaa hyvää lainsäädäntötapaa, johon minä ainakin

kansanedustajana kiinnitän erityisen vakavaa huomiota.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei tämä siitä ole kiinni, että lakivaliokunnan varapuheenjohtaja katsoisi olevansa loukattu siitä, ettei valiokunnalta kysytty kantaa, eikä edes siitäkään, missä laissa sen pitäisi olla. Jos se on tässä laissa ollut aikaisemmin, se voi tietysti olla täällä nytkin, jos lähdetään siitä, ettei pyritä mitätöimään sitä, mitä kohta kymmenen vuotta tehdyllä kovalla työllä on saatu aikaiseksi eli on koottu kaikista laeista rangaistussäännökset taas enemmän yhteen, jotta ne olisivat, niin kuin oikeusvaltiossa pitäisi olla, enemmän yhtäaikaaisesti toinen toisiinsa verraten katsottavana. Sekin on vielä eri asia, ovatko ne erityislacissa vai ovatko ne jossain muualla.

Kysymys olikin vain siitä, pitäisikö lakivaliokunnalta pyytää silloin lausunto, kun se otetaan esille. Jos taas puheenjohtaja perustelee ratkaisua sillä, että se tulee niin myöhäisessä vaiheessa, enpä voi muuta sanoa kuin että se olisi ollut tietysti puheenjohtajan ja sihteerin jo aikaisemmin itsekkin huomattavissa.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Suuren valiokunnan puheenjohtaja ed. Mäki-Hakola oli hieman epävarma siitä, oliko suuri valiokunta yksimielinen vai ei. Vahvistan, että yksimielinen se ei ollut, ja se johtui siitä, että esimerkiksi vasemmistoliton edustajat katsoivat ensinnäkin, että tämä 29 § on väärässä laissa. Tätä mieltä oli eduskunnan perustuslakivaliokuntakin, joka taatusti tunsin sen, mitä asianomainen laki nyt sisältää, eli sen, mistä liikennevaliokunnan puheenjohtaja äsken mainitsi.

Toinen peruste, minkä vuoksi vastustimme suuressa valiokunnassa 29 §:ää nyt esitetyssäkin muodossa, on se, että ei ole esitetty perustelua sille, onko tämä pakottavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Juuri Euroopan ihmisoikeustuomioistuin edellyttää mm. tällaisen pakottavan yhteiskunnallisen tarpeen toteamista. Niinpä suurelle valiokunnalle eräs asiantuntijoista lausui, että ehdotettua tunnistamistietojen saantia koskevaa poliisin valtuuden laajennusta ei tule lainkaan säätää, ellei sille esitetä sellaisia perusteluita, jotka osoittavat lainmuutoksen pakottavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaksi ja valittujen keinojen olevan oikeassa suhteessa niillä tavoiteltuun tarkoitukseen nähden. Tämän perusteleminen on jäänyt kesken myös ed.

Mäki-Hakolan puheenvuorossa, jonka piti olla vastaus pyyntöön, että asia perustellaan.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Laineelle, että kyllä tähän on selkeät perustelut. Ne voidaan löytää siitä, että kaikissa Euroopan maissa on huomattavasti vakavammin yksilön oikeusturvaan puuttuva puhelimen salakuuntelukin sallittu lukuun ottamatta Belgiaa.

Toisekseen syy on todella siinä, että rikollisuuden määrä Suomessa ja myös huumausaineriikollisuuden määrä on sitä luokkaa, ed. Laine, että edustaa tärkeää oikeudellista intressiä voida puuttua siihen mahdollisimman tehokkaasti ilman, että mentäisiin kovin radikaaleihin puuttumisiin yksilön oikeusturvan kannalta. Eli, ed. Laine, kyllä tämä rikollisuus on teidänkin tiedossanne ja se on jokaisen kansanedustajan tiedossa. Siinä on se painava perustelu tälle laille.

Ed. A i t t o n i e m i: Rouva puhemies! Ihan muutamia irrallisia huomioita ensin. Ensinnäkin ed. Kasurille. Jos teitä häiritään puhelinhäirinnällä, poliisi saa tiedot, mutta jos teidät murhataan kotinne, poliisi ei saakaan tietoja. Eikö se ole silloin pahasti ristiriidassa, joka täytyy korjata, ed. Kasurinen? Tässä karkea esimerkki siitä, miten pahasti ristiriidassa tämä asia on ollut tänä päivänä ja on tähän saakka ollut; sitä nyt pyritään korjaamaan.

Ed. Laineelle totean, kun hän puhui ihmisoikeuksista, että myös törkeä ihmisoikeusrikos on nyt sellainen, joka sisältyy kyseisen tutkintamethodin piiriin, joten jotakin positiivistakin tässä on ihmisoikeuksien kannalta. Poliisi pystyy selvittämään törkeät ihmisoikeusrikokset nyt paremmin, kun se pääsee ottamaan puhelintunnistetietoja.

Kolmanneksi haluan todeta siitä, kun ed. Tennilä valtavissa visioissaan — hänestä tulisi vielä parempi näytelmäkirjoittaja kuin itse olen, ainakin niillä lahjakkuuksilla, joita hän on täällä esittänyt — sanoi, että huumausaineet pitää pysäyttää tullissa ja rajalla ja niin se on tehty. Luuleeko ed. Tennilä, että takavarikot, joita on tullissa tehty, johtuvat siitä, että joku on kävellyt punaisella linjalla, avannut laukunsa ja sanonut ”halleluja”? Ei ole, vaan jokainen takavarikko perustuu pitkään seurantaan, jossa ulkomaille käytetään nimenomaan myös puhelintunnistetietoja, vaikka niitä ei Suomessa ole. Se on eurooppalaisen huumetutkintaorganisaation yhteistyötä. Suomi ei pysty siihen sillä tavalla kuin

muut maat Euroopassa, joilla on jo mahdollisuudet, joita nyt kovan riitelyn perusteella pyritään eduskunnassa antamaan. Kun ulkomailla Euroopassa poliisilla on nämä mahdollisuudet, se mahdollistaa myös sen, että Suomen rajoilla voidaan olla valmiina, kun tiedetään, että tulee valkoinen pakettimursu, jolla on koiran kuva kyljessä ja jossa kaiken todennäköisyyden mukaan on 200 kiloa hasista. Tällä tavalla on asia.

Rouva puhemies! Kun katselin hiljattain artikkelia, oliko se Helsingin Sanomien vai Iltasanomien, siinä mainittiin, että Helsingissä rikosten selvitysprosentti on laskenut niin paljon, että poliisilaitos ei anna enää tietoja julkisuuteen. Silloin on täytynyt tapahtua rikosten tutkinnassa ja selvittämisessä melkoinen romahdus viime vuoden aikana, eikä tämä ole mikään ihme. Minä olen sen samalta paikalta ennustanut niin kuin monta muutakin asiaa oraakkelin tavoin, jos katsotaan pöytäkirjat, mitä olen täältä puhunut. Sanoisin, että valtaosa näkemyksistäni on johtanut aivan oikeaan, suhteessa sen kanssa, mikä on todellinen tapahtumasarja tänä päivänä. Kiinnijoutumisriski Suomessa rikosten johdosta on alentunut romahdusmaisesti. Se merkitsee sitä, että rikollisuus tänään ja tästä eteenpäin ruokki itseään sillä tavalla, että sitä ei pystytä millään yhteiskunnallisilla keinoilla enää pysäyttämään vaan suomalainen yhteiskunta on sanotaan kahden, kolmen, neljän vuoden kuluttua samanlainen kuin jokin Chicago, että kansanedustajatkaan eivät kävele laukujen kanssa Kaisaniemeen enää vaan taksi on entistä tärkeämpi illalla ja jopa päivällä sinne mennessä.

Tätä taustaa vasten, kun rikollisuus on saavuttamassa yhteiskunnassa vallan, ihmettelen sitä asenteellisuutta ja poliisivihamielisyyttä, jonka osassa eduskuntaa selkeästi vaistoan. Laki, joka nyt ollaan ehkä hyväksymässä, on tarpeellinen ja kiireellinen. Vaikka se olisi ehkä saattanut kuulua pakkokeinolakiin, niin koska pakkokeinolain säätäminen ei ole lähitulevaisuudessa edessä, on ollut välttämätöntä, että se sijoitetaan, vaikka ehkä tilapäisestikin, sellaiseen lakiin, johon se nyt lähinnä kuuluu. Periaatteessa on yhdentekevää, vaikka se olisi aborttilaissa. Sillä ei ole mitään merkitystä, jos vain poliisilla on ne välttämättömät tutkintamahdollisuudet, jotka tällä lailla poliisille halutaan tuoda.

Lain käsittelyn yhteydessä selkeästi tuli esille muuan seikka. Sanotaan tällä tavalla, että lakia olisi kiirehtinyt Gröhnin murha — mikä oli se toinen kaveri, joka menetti ainokaisensa hänen kanssaan — ja siihen liittyvät tutkintatarpeet.

Poliisi nimittäin olisi tarvinnut mahdollisuutta tutustua niihin puheluihin, jotka on heidän matkapuhelimeensa otettu, jotta olisi päästy mahdollisten murhaajien jäljille. On epäilty ja saatetaan olla aivan oikeassakin, että eräät muut henkirikokset huomioon ottaen kyseessä on palkkamurhaajien teko, ja se osoittaa myös sitä, että palkkamurhaajat amerikkalaiseen ja italialaiseen tyyliin ovat tulleet suomalaisen yhteiskuntaan ja tulevat joka päivä entistä suuremmalla voimalla siitä suuresta kapasiteetista, joka löytyy rajan takaa, jolle 30 000 tai muutama tuhat markkaa merkitsee jo hyvin paljon mutta vieraassa valtakunnassa asuvan ihmisen henki ei mitään. Meidän täytyy tätä rikollisuutta vastaan pystyä ehdottomasti turvautumaan siinä vaiheessa, kun on aivan selvää, että se on tullut suomalaisen yhteiskuntaan. Raain mahdollinen tapa tehdä henkirikos on palkkamurha.

Toinen asia, johon laki tietysti liittyy, on huumeet. Huumausainerikollisuus erityisesti, kun Euroopan rajat aukeavat, tulee olemaan meille ongelma, johon meidän täytyy suhtautua todella vakavasti. Näitä taustoja vasten oikeus, joka poliisille toivottavasti annetaan, on niin vahvassa kontrollissa kuin voi olla. Ei riitä enää vangitsemiseen oikeutetun viranomaisen ja komisarion antama lupa, vaan tuomioistuin ratkaisee kussakin yksittäistapauksessa, pitääkö tällainen oikeus poliisille antaa yhteiskunnan edun nimissä. Ihmettelen, mikä nyt sitten kalvaa ja kaivaa eduskuntaa niin kovasti tässä asiassa, kun se on niin kovassa kontrollissa, että poliisi ei oikeutta pysty väärin käyttämään.

Eikö ole parempi, että poliisille annetaan tarvittaessa tällainen oikeus kuin että yhtämittaesti epäillä sitä, että se käyttää sitä laittomasti? Minä en ole koskaan todennut, että puhelimia olisi salakuunneltu tai tunnistetietoja käytetty muuten kuin lain sallimissa rajoissa. Eikö ole parempi, että poliisille annetaan välttämättömät oikeudet ja mahdollisuudet rikosten tutkintaan juuri tällä hetkellä, kun yhteiskuntaa uhkaavat rikollisuuden vaarat joka puolelta? Ei tämä ole mitään utopiaa. Te tiedätte varsin hyvin itse, mihin tilanteeseen ollaan menossa kansainvälistymisen myötä. Toivon, että olisi vähän pienemmällä metelillä tällainen asia saatu ratkaistua.

Poliisi on yhteiskunnan kannalta hyväksytty, 83 prosenttia, jonka mainitsin, luottaa täysin suomalaisen poliisiin. Eikö eduskunnankin olisi pitänyt antaa vähän pienemmällä metelillä tällainen luottamuksen osoitus poliisille, antaa sen hyvällä mielellä tehdä työtään raa'an rikollisuu-

den estämiseksi, kun kerran yhteiskunta, jota me peilaamme, hyväksyy poliisin toimet ja pitää sitä yhteiskunnassa toiseksi luotetuimpana instituutiona koululaitoksen jälkeen? Koululaitos sitä on tuskin enää tänään, kun sen mahdollisuuksia on hallituksen taholta niin paljon huononnettu. Toivon joka tapauksessa, että laki isommista riitelyistä saataisiin voimaan ja poliisi pääsisi tutkimaan niitä raakoja rikoksia, joissa tälläkin hetkellä varmasti ovat tutkimukset keskeytyneet, koska eteenpäinmenon mahdollisuudet näyttävät olevan tukossa.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Suuri valiokunta on poistanut kolme rikosta tunnistamistietojen piiristä, ja ne ovat huumausainerikos, huumausaineen salakuljetus ja törkeän huumausainerikoksen valmistelu. En ollenkaan ymmärrä poistamista, jonka liikennevaliokunta oli siis jo hyväksynyt mietinnössään, koska ensinnäkin tämä vastaa Ruotsin mallin mukaista kantaa. Huumausainerikollisuus kokonaisuutena on niin vakavaa, että olisi tärkeää antaa todella selkeä viesti niille ihmisille, jotka ovat huumausainerikollisuuden piirissä, hankkivat elantoansa ja tuloja, että poliisi voi puuttua heidän toimintaansa mm. puhelinnumeroiden selville saamiseksi.

Poliisin mahdollisuudet saada huumausaineiden myyjiä ja välittäjiä kiinni ovat tavattoman rajalliset. Kun vastustetaan Ruotsin mallin mukaista ehdotusta, on syytä konkreettisesti hahmottaa sitä intressivertailua, jonka pohjalta asia on ratkaistava. Uhrattavana etuna on se, että tietyn rikoksesta epäillyn henkilön puheluista saadaan selville, mihin numeroon hän on soittanut tai mistä hänelle on soitettu. On selvää, ettei rikoksesta epäilty haluaisi tämän olevan mahdollista, mutta toisaalta meidän täytyy hyväksyä se lähtökohta, että henkilö, joka tietoisesti, tahallisesti asettautuu ikään kuin kuvaannollisesti koko yhteiskuntajärjestelmän ulkopuolelle ryhtymällä toimimaan rikollisesti ansiotarkoituksessa ja käytännössä tietoisena siitä, että se tuhoaa monien ihmisten elämää, ei voi saada samanlaista yksityisyyden suojaa kuin henkilö, joka elää lain kirjaimen mukaisesti.

Joissakin tapauksissa on selvää, että rikoksesta epäilty ei ole syyllistynyt lainkaan rikokseen ja siitä huolimatta poliisi on saanut tietoonsa edellä mainitut tiedot, jotka poliisi tarpeettomina hävittää. Poliisilla on myös salassapitovelvollisuus saamistaan tiedoista, jotka hävitetään. Tässä siis olen ajatellut sitä puolta,

että joissakin yksittäistapauksissa on totta, että aivan kunniallisen kansalaisen tiedot siitä, mihin puhelinnumeroon hän on soittanut, voivat tulla poliisin tietoon. Jokainen voi itse arvioida, kuinka vakavaa on, jos tällainen tieto tulisi poliisille. Minä en näe sitä kovinkaan suurena haittana. Näen sen haittana, joka jokaisen kansalaisen tulisi sietää sen takia, että muussa tapauksessa tunnistamistietoja ei tietenkään koskaan voitaisi antaa.

Pelastettavana etuna, jos suoritetaan intressivertailu, on huumausainerikollisuuden torjuminen. Mikäli torjunnassa ei onnistuta, tietää se yhä enemmän huumausaineiden käyttäjiä, jotka varsin usein ajautuvat voimakkaaseen huumeriippuvuuteen. Huumeriippuvuus johtaa käytännössä erittäin usein vankilaan, mielisairaalaan tai ruumishuoneelle. Tämä ei ole yhdenkään nuoren kokeilijan tarkoitus. Huumeiden tarjonta lisääntyy kuitenkin jatkuvasti, ja nuoria houkutellaan kokeilemaan jopa siten, että ensimmäiset annokset ovat ilmaisia. Huumerikollisuuden taloudellisen voiton mahdollisuudet ovat niin suuret, ettei siinä paljon rasita menetettyjen ihmisten henki.

Poliisin oikeus saada tunnistamistietoja huumerikollisuuden osalta olisi erittäin tärkeä ja vakava sanoma huumerikollisuuden ihmisille, koska kiinnijäämisriskin lisääminen on käytännössä ainoa keino saada torjuttua sanottua rikollisuutta. On myös muistettava, ettei yksistään poliisi turvaudu tekniseen välineistöön tehtäväänsä vaan myös huumerikollisuudessa tekniset apuvälineet lisääntyvät jatkuvasti.

Näen myös toisen, erittäin vakavan rajauksen, joka eduskunnassa on tehty tai esitetty liittyen siihen, että tunnistamistiedot olisivat mahdollisia vain silloin, jos teosta seuraisi vähintään yksi vuosi vankeutta. Keskusrikospoliisi on käsittääkseni todellinen asiantuntija siinä suhteessa, mikä olisi käytännön tarve, jos ajatellaan poliisin pyrkimyksiä estää ja selvittää rikollisuutta. Keskusrikospoliisin lausunto suurelle valiokunnalle oli se, että tunnistamistiedot tulisi hyväksyä kaikissa niissä tapauksissa, joissa on kysymyksessä rikos, jonka maksimirangaistus on vähintään yksi vuosi. Tässä on siis vastakkain kaksi täysin erilaista kantaa. Toinen esittää, että vähimmäisrangaistuksen täytyy olla yksi vuosi, ja keskusrikospoliisi esittää, että maksimirangaistuksen tulee olla vähintään yksi vuosi. Itse olen esittänyt vaihtoehdon, joka kulkee välissä siten, että teosta pitäisi seurata vähintään neljä kuukautta I vastalauseen mukaisesti.

Jos vielä tarkastellaan lyhyesti vaihtoehtoja, voidaan todella havaita, että keskusrikospoliisin kanta sallisi erittäin pitkälle rikokset tunnustamistietojen alaisuuteen, koska erittäin laajasti rikoksesta voi seurata vähintään vuosi vankeutta. Ulkopuolelle käytännössä jäisivät näpistykset ja ylipäänsä eri rikosten lievät tekemuodot.

Mutta se, että rikoksesta seuraisi vähintään neljä kuukautta vankeutta, niin kuin olen esittänyt, kulkee käsi kädessä sen porrastuksen kanssa, jonka suomalainen lainsäätäjä on tehnyt jakaessaan rikokset tavanomaisiin rikoksiin ja törkeisiin rikoksiin. Törkeän rikoksen minimirangaistus käytännössä on neljä kuukautta vankeutta. Se on siis jo suhteellisen vakava rikos. On todellakin käsittämätöntä, että lakiuudistuksessa ei rajaksi ole asetettu törkeän rikoksen rajaa. Nimittäin yhden vuoden raja on niin keinotekoisesti korkea, että sinne jää loppujen lopuksi tavattoman vähän sellaisia rikoksia, joiden kanssa poliisi arkipäivänään todella työskentelee. Toki on hienoa, että valtiopetos, maanpetos, erilaiset sotarikokset ja joukkotuhontarikokset tulevat tunnustamistietojen alaisuuteen. Mutta jokainen meistä ymmärtää, kuinka häviävän harvinaisia tämän tyyppiset rikokset ovat. Käytännössä ehkä tappo, murha ja törkeä ryöstö, oikeastaan nämä kolme rikosta, voivat tulla uuden lain myötä, mukaan lukien törkeät huumausainerikokset.

Tämä on minusta aivan käsittämätöntä, koska jos verrataan tunnustamistietojen antamista poliisin salakuuntelu-oikeuteen, niin ympäri Euroopan salakuuntelu on mahdollista kaikissa näissä rikoksissa ja nyt on kuitenkin huomattavasti lievemmästä tapauksesta kysymys.

Jos tarkastellaan tekoja, joissa minimirangaistus on neljä kuukautta ja jotka jäävät siis poliisin tunnustamistietojen saamisen ulkopuolelle, voidaan havaita, että siellä mm. sellainen rikos kuin salahanke maanpetoksesta, väkisinmakaaminen, törkeä pahoinpitely, rikos, jonka minimirangaistus on kuusi kuukautta vankeutta ja maksimirangaistus on 10 vuotta. Vaikka törkeään pahoinpitelyyn liittyisi kuolemantuottamus, poliisilla ei olisi mitään mahdollisuuksia saada tietoa siitä, kuka on soittanut puhelimella esimerkiksi uhrille.

Vastaavasti törkeän varkauden kohdalla poliisi ei tule tulevaisuudessakaan saamaan tunnustamistietoja, mikäli laki hyväksytään sellaisena kuin suuri valiokunta esittää. Varkautta voidaan harjoittaa myös ammattimaisesti, mutta siitä huolimatta, että kysymyksessä olisi organisoitu-

nut, järjestäytynyt varasliiga, poliisilla ei ole mahdollisuuksia saada tunnustamistietoja. Haluaisin tietää kansanedustajista, todellisista päättäjistä, sen henkilön, joka väittää, että näin juuri pitää olla, tätä eduskunta haluaa, eduskunta, joka edustaa täällä kansaa.

Olen nimittäin vakuuttunut, että jos kansalta kohteliaasti kysyttäisiin, mitä mieltä kansalaiset ovat siitä, tulisiko poliisille sallia rikoksen selvittämiseksi tunnustamistiedot, siis tiedot siitä, mihin puhelinnumeroihin rikolliset soittavat, kun on kyse esimerkiksi ammattimaisesta varasliigasta, joka työksensä varastaa vaikkapa autoja, kansan enemmistö yksiselitteisesti sanoisi: kyllä. Tämä asia ei ole niin suuren suuri, ellei se heijastaisi jotakin epäkohtaa sen suhteen, mitä eduskunta päättää ja mitä kansa asioista ajattelee. Näen valtavan kuilun tässä suhteessa, ja mielestäni on aiheellista puuttua siihen vähän.

Tämä liittyy siihen kysymykseen, että eduskunta päättäessään lakeja ei käy sitä ennen eikä lainvalmisteluvaiheessakaan minkäänlaista kansalaiskeskustelua sen selvittämiseksi, mikä on kansan enemmistön tahto. Ei eduskunta ole mikään itsenäinen yksikkö, joka voi silmät ummessa päättää aivan minkälaisin perustein tahansa mitä tahansa, vaan sillä tulisi olla tuntosarvet kansan keskuudessa. Tämä vaatimaton ja pieni laki, jos mikä, minusta kirpeällä tavalla osoittaa, että eduskunta on vain muodollisuus demokratiasta sen takia, että tämä laki, mikä täällä ollaan päättämässä, ei vastaa kansan enemmistön tahtoa.

Sama koskee myös esimerkiksi ryöstöä tai törkeätä kavallusta, törkeätä veropetosta. Tällaisessa rikollisuudessa en ymmärrä, että kansan enemmistö, joka sentään on rehellistä — olen siitä aivan vakuuttunut — hyväksyisi, että pieni joukko rikollisia, joka tekee törkeitä rikoksia, ei voisi joutua poliisin tunnustamistietojen saamisen kohteeksi.

Edelleen voidaan mainita törkeä kätkemisrikos ja ammattimainen kätkemisrikos. On jotenkin merkillistä, että ihmisistä, jotka ammatikseen kätkevät varastettua omaisuutta, ei tunnustamistietoja voida myöntää, vaan poliisi poliisi tulee tämänkin lain jälkeen olemaan avuton siinä suhteessa. Sama koskee muitakin törkeitä rikoksia: vahingontekoa, petosta ja kiskontaa. Törkeä kiristys on myös mielenkiintoinen, kun monissa Euroopan maissa mainitaan erikseen, että kiristuksen kohdalla tunnustamistiedot annetaan, koska ne ovat erittäin tärkeitä itse rikoksen

selvittämiseksi, sillä usein kiristys tapahtuu juuri puhelimitse. Nyt modernissa Suomessa, jossa tehdään uutta lainsäädäntöä, edes törkeä kiristys ei kuulu niiden rikosten piiriin, joista poliisi voisi saada tunnistamistiedot. Tämän takia pidän lakiesitystä onnettomana asiana.

Meidän ei olisi tarvinnut mennä kuin rajan taakse Ruotsiin ja tutkia, miten siinä valtiossa, jota uskoakseni kaikki pitävät oikeusvaltiona ja jossa myös sosialidemokraatit ovat hyvin merkittävässä asemassa, asia on käsitelty. Ruotsin oikeudenkäymiskaaren, ei siis minkään pakkokeinolain, 27 luvun 19 §:ssä ... (Ed. Halonen: Mutta ei myöskään teletoimintaa koskevassa laissa!) — Niin, tässä nyt puhun itse sisällöstä ja arvaan, ettei se ehkä ed. Halosta kiinnosta, koska se on niin voimakkaasti vastaan sitä, mitä sosialidemokraatit täällä puhuvat. Puhun nyt itse tämän lain sisällöstä, mutta mainitsen tämän lainkohdan vain siksi, että ed. Halonenkin voi lukea sen tekstin, jollei hän usko korviansa. (Ed. Louekoski: Onko se Ruotsissa puhelinlainsäädännössä?) — Te olette kyllä merkittäviä, te sosialidemokraatit. Ensinnäkään te ette kuuntele ja sitten te puhutte jotenkin aivan typeriä, vaikka olen juuri selittänyt tämän asian. (Ed. Kasurinen: Älkää antako myöskään väärää todistusta lähimmäisestämme!) — No, minä puhun nyt näistä kahdesta kummajaisesta. — Niin, minä mielelläni jatkaisin. Jotenkin se häiritsee, että täällä kysellään peräälkeen samoja typeriä kysymyksiä, kun puhun nyt itse tästä asiasta.

Ruotsin oikeudenkäymiskaaressa, siis ei pakkokeinolaissa, 27 luvun 19 § sääntelee nämä tunnistamistiedot. Täällä sanotaan yksiselitteisesti, että tunnistamistiedot voidaan siis aina antaa, jos rikoksesta voi seurata vähintäänkin kuusi kuukautta vankeutta. Tämä kuuden kuukauden ja neljän kuukauden ero on kyllä helposti selitettävissä sen takia, että Suomessakin on tähän asti törkeiden rikosten minimirangaistus ollut kuusi kuukautta, mutta täällä on omaksuttu sellainen linja, että lievennetään hieman rangaistuksia. Ei se varmasti niin järkyttävää ole, mutta joka tapauksessa minusta on johdonmukaista seurata tunnistamistietojen osalta suomalaista rangaistuskäytäntöä, ja siksi olen esittänyt neljää kuukautta.

Lisäksi täällä sanotaan nimenomaisesti, että myös huumausainerikoksen kohdalla nämä tunnistamistiedot voidaan antaa riippumatta minimirangaistuksesta. Tätä Ruotsin mallia — haluan vielä toistaa, että ed. Louekoskikin ymmärtää varmasti — sosialidemokraatit siellä ovat laajas-

ti tukeneet. (Ed. Louekoski: Puhelinlainsäädännössäkö?) — Niin, minä puhun nyt itse lain sisällöstä, koska te sosialidemokraatit vastustatte myös tämän lain sisältöä. Nyt ei puhuta lillukoista, vaan itse asiasta. (Ed. Louekoski: Aivan, puhelinlaista!) — Niin, mutta te sosialidemokraatit vastustatte tämän lain sisältöä täysin riippumatta, missä laissa se on. (Ed. Louekoski: Ei pidä paikkaansa!) — Kyllä tämä on ollut yksiselitteinen kanta. Ei tässä nyt kannata ruveta kiistelemään, ed. Louekoski. (Ed. Louekoski: Minä en kiistele, vaan pysyn asiassa!) — Mutta jos te olette samalla kannalla kuin minä, niin sehän on yksistään myönteistä.

Mitä tulee pakkokeinolain säännöksiin, niin minusta voidaan hakea analogista tukea hieman sieltäkin ja voi vain todeta, että esimerkiksi henkilötuntemerkkien ottaminen on mahdollista sellaisista rikoksista, joista seuraa enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, ja tämä koskee myös niitä, jotka eivät ole syyllisiksi epäiltyjä lainkaan. Ei tämä ole niin vakavaa, että henkilön joitakin tietoja saadaan poliisille silloinkin, kun henkilö ei ole syyllinen.

Haluaisin vielä lyhyesti sanoa, että tässä lakitekstissä on vielä yksi epäkohta, joka on aika tekninen, mutta osoittaa vain, että lakia ei ole valmisteltu riittävän huolellisesti. Nimittäin törkeiden rikosten yritystapauksissa, missään niissä, tämä laki ei tule sallimaan sitä, että poliisi saisi tunnistamistiedot. Tämä johtuu siitä, että kun rikoksen yritys silloinkin, kun se on rangaistavaa, aiheuttaa sen, että teon minimirangaistus, vaikka se olisi muutoin kaksi vuotta tai neljä vuotta, putoaa, niin se tarkoittaa todella sitä, että missään rikoksen yritystapauksessa lukuunottamatta murhaa ei ole tunnistamistietojen saaminen mahdollista. On jokseenkin merkittävää, että jos henkilö syyllistyy esimerkiksi tapon yritykseen ampumalla kuusi kertaa sängyssä makaavaa ihmistä ikkunan läpi, niin tällaisen tapauksen kohdalla tunnistamistietoja ei voida missään tapauksessa antaa, koska tapon yrityksen minimirangaistus ei ole tätä vaadittua vuotta tai edes neljää kuukautta. Sen takia tässäkin suhteessa pitäisi tehdä parannus viimeistään Pasaasen komitean yhteydessä ja tämä parannus noudatteli oikeusvertailevia tuloksia.

Arvoisa puhemies! Kaiken edellä esitetyn perusteella katson, että laki tulisi hyväksyä sen sisältöisenä kuin olen liikennevaliokunnan mietinnössä esittänyt vastalauseessani, ja tulenkin lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään sen mukaista muutosta.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Tämän juristien keskinäisen knoppologian väliin ehkä voi tuoda maallikon ajatuksia lain tiimoilta.

Monet ihmettelivät viime viikolla, kun liikennevaliokunnan mietintö tästä asiasta oli ensimmäisessä käsittelyssä ja valiokunnan puheenjohtajana ehdotin, että asia lähetettäisiin suureen valiokuntaan ennen sen toista käsittelyä.

Haluan vielä tätä perustella, vaikka silloin totesinkin, että mielestäni valiokunnan sinänsä ansiokkaassa työskentelyssä sen loppumetreillä sattui pienoinen työtapaturma, jota tosin kaikki eivät työtapaturmaksi tunnustaneet.

Puhelin- ja kirjesalaisuushan on hallitusmuodon 12 §:ssä säädetty loukkaamattomaksi. Tätä loukkaamattomuutta voidaan muuttaa vain lailla tärkeän ja hyväksyttävänä pidettävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi. Hallituksen esitys lähti siitä, että puhelinsalaisuutta määrättyllä tavalla loukkaavia puhelujen tunnistetietoja voitaisiin poliisille luovuttaa tapauksissa, joissa tutkitaan rikosta, josta vähimmäisrangaistus on yksi vuosi, tahi törkeää huumausainerikosta. Kun liikennevaliokunta pyysi tästä perustuslakivaliokunnan lausunnon, perustuslakivaliokunta totesi, että tämän tasoisien rikosten tutkimuksen auttamista ja selvityksen mahdollisuuksien parantamista on pidettävä yhteiskunnallisesti hyväksyttävänä ja tärkeänä intressinä.

Kuitenkin sitten viime hetkellä liikennevaliokunnassa esitettiin, että tätä rangaistusminimiä pudotettaisiin merkittävästi yhden vuoden rangaistusminimistä, niin että mukaan tulisivat myös tavalliset huumausainerikokset, joista lievimmillään rangaistus on ainoastaan sakko. Tässä puuhassa ed. V. Laukkanen oli vahvana vaikuttajana. Silloin katsoin, että nyt valtiosääntöä vähän liian kevein perustein lähdetään loukkaamaan. Nyt kun suuri valiokunta on asian käsitellyt, mielestäni voin sanoa, että olin siinä asiassa oikeassa. Suuri valiokunta nimittäin varsin suurella yksimielisyydellä palautti asian alkuperäiseen muotoonsa niin, että rangaistusminimi on yksi vuosi lisättynä törkeillä huumausainerikoksilla ja törkeillä huumausainesalakuljetuksella, josta joissakin tapauksissa rangaistusminimi saattaa olla puoli vuotta.

Suuren valiokunnan kuunnellessa asiantuntijoita monet arvovaltaisista asiantuntijoista totesivat, että liikennevaliokunta oli sinänsä tehnyt varsin hyvää ja onnistunutta työtä. Perustuslakivaliokuntahan totesi lausunnossaan, että lakiesitykseen sisältyy määrättyjä oikeusturvan kan-

nalta ongelmallisia piirteitä. Se jättää avoimeksi kysymyksen siitä, kuka päättää tunnistetietojen saannista, kuinka kauan tiedot ovat käytössä ja mitä tiedoille tapahtuu käytön jälkeen. Nämä ongelmat valiokunta asiantuntijoiden kuulemisen aikana ja sen jälkeen ymmärtääkseni ratkaisi ja myöskin suuren valiokunnan korkeasti oppineiden asiantuntijoiden mukaan varsin onnistuneesti.

Oikeastaan vasta siinä vaiheessa tuli vahvemmin esiin kysymys siitä, mihin lainsäädäntöön tämä asia kuuluu. Kuten tässä keskustelussa aikaisemmin jo tuli esiin, jo pitkään voimassa olleessa telelaissa on säädetty tietojensaantioikeudesta muutamissa tapauksissa eli puhelinhäirintää koskeissa ja laskun maksajaa koskeissa tapauksissa. Hallituksen esitys sinänsä oli varsin yksinkertaisen tuntuinen lisäys voimassa olevaan lakiin.

Kuitenkin kun valiokunta alkoi poistaa hallituksen esitykseen sisältyviä oikeusturvakysymyksiä, säädäntöön tuli mukaan huomattava määrä oikeusprosessuaalista säädäntöä, ja se tietenkin saa asian näyttämään siltä, että tämä asia ei kuuluisi pääsääntöisesti ja ensisijaisesti telelakiin, vaan sen tulisi olla esimerkiksi pakkokeinolaissa, kuten tässä keskustelussa on mooneen kertaan mainittu.

Noin saattaa ollakin, mutta voidaan esittää hyvinkin vahvoja perusteita sille, mihin lakiin tämä kuuluisi. On sillekin perusteensa, että se on telelaissa. Kuitenkin kun otamme huomioon sen pahenevan ongelman, joka esimerkiksi huumausainerikollisuuden leviämisessä meillä on, minä pidän hieman väärillä asioilla tämän asian vastustamisena, jos sitä vastustetaan sillä perusteella, että se ei kuulu tähän lakiin.

Siltä osin kuin lakia halutaan laajentaa siihen suuntaan, mitä ed. V. Laukkanen edellä käyttämässään puheenvuorossa vaati, minusta täytyy lähteä laajemmasta ja perustellummasta valmistelusta, jota apulaisoikeuskansleri Pasasen työryhmä tällä hetkellä tekee. Siinä yhteydessä myöskin tämä lainsäädäntö, joka nyt toivoakseni mahdollisimman suurella yksimielisyydellä eduskunnassa tullaan nopeasti hyväksymään, voidaan myöskin siirtää lainsäädännössä sinne, minne se mahdollisesti katsotaan paremmin kuuluvaksi.

Arvoisat edustajat! Minä kyllä pidän asiaa sellaisena, että jos tätä asiaa vastustetaan sillä perusteella, että se ei kuulu tähän lakiin, se ei ole oikein. Se on varsinaisen substanssin vastustamista tekosyillä.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuutena kuitenkin katson, että keskustelu tämän yhden pykälän osalta on saanut ylimitoitettut puitteet, joissa puolelta ja toiselta käytetään aika tavalla liioiteltavia puheenvuoroja, tämän asian paisuttelua. Tämä on yksi varsin pieni askel poliisin mahdollisuuksien parantamiseksi nimenomaan rikosten selvittämistyössä, askel jota poliisi itse ei sinänsä tarvitse, vaan jota yhteiskunta tarvitsee, jotta poliisi voisi sille antaa mahdollisimman paljon suojaa.

Minä olen vähän hämmästynyt, että tämä yksi sinänsä vaatimaton pykälä on varastanut koko shown. Laissa on lähes 30 muuta pykälää, jotka ovat myös varsin tärkeitä, ja niistä monet ovat mielestäni jopa vaikuttavampia kuin tämä yksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Nyt toisessa käsittelyssä oleva teletointintalain ja radiolain käsittely on edennyt hyvin monipolvisesti niin valiokunnan kuin eduskunnan osaltakin, mistä voi vetää myös osviittoja täällä jo tähän asti käydyistä keskustelusta.

Totean aluksi sen, että hallitukselle ja liikenneministeriölle ei voi antaa kovin hyvää arvostusta siitä, miten laki oli valmisteltu ja millä tavalla myös lain osalta meille eräät asiantuntijat tietoja antoivat. Olen itse pyrkinyt suhtautumaan tähän lakiin suurella harkinnalla, ja niin on myös koko meidän valiokuntaryhmämme tähän lakiin suhtautunut. Olemme joutuneet perustamaan omat kantamme kuultuihin asiantuntijalausuntoihin ja myös melko pitkään parlamentaariseen ja lainsäädäntöä koskevaan kokemukseen, joka meidän valiokuntaryhmällemme on käytettävissä. Olemme näiden harkintojen jälkeen vahvistuneet uskossamme, että tämän sisältöinen pykälä ei missään nimessä kuulu telelain yhteyteen.

Toinen periaatteellinen kysymys, joka on tullut esille, on se, että tämä rikosoikeuden piiriin kuuluva lainsäädäntö ei kuulu liikennevaliokunnan toimialaan. Esitimme, että tämä laki lähetetään 29 §:n osalta lakivaliokuntaan lausunnolle. Siihen valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan katsonut voivansa suostua.

Kolmanneksi hallituksen esitykseen sisältynyt pykäläehdotus ei sisältänyt lainkaan nk. menet-

telytapaohjeita, elikkä oikeusministeriö, jonka toimialaan käsitykseni mukaan tämän tyyppinen lainsäädäntö kuului, kiinnitti vakavasti valiokunnan jäsenten huomiota useampaankin otteeseen nimenomaan siihen valmisteluproseduurin, minkä tämä lain pykälä oli kokenut. Myös kirjallisessa lausunnossaan oikeusministeriö totesi seuraavaa: "Oikeusministeriö on esittänyt liikennevaliokunnalle huolensa siitä, että tunnistetietojen luovuttamiseen liittyvistä menettelytavoista ei ole riittäviä säännöksiä. Ehdotettu kysymykseen tulevien rikossäännösten raja on sinänsä täsmällinen. Rangaistusasteikkoraja ei kuitenkaan anna perusteita ratkaista kaikkia niistä kysymyksiä, joita tällaisten tietojen antamisen yhteydessä joudutaan päättämään." Tähän oikeusministeriön lausuntoon jouduimme nojamaan myös omissa kannanotoissamme.

Neljänneksi lain lopullisessa käsittelyssä valiokunnassa esitettiin lain kiistanalaiseen pykälään sen tyyppinen laajennus, josta ei asiantuntijakuulemisen aikana ollut riittävästi keskusteltu ja jota ei ollut pohdittu.

Kun tarkastelen oppositiosta käsin käytyä proseduuria, ensisijainen tavoitteemme oli estää tunnistetietojen luovuttamispykälän eteenpäinmeno hallituksen esittämässä muodossa, koska siihen sisältyi monia arveluttavia ja avoimia kansalaisten oikeusturvaan liittyviä kysymyksiä. Emme ole sosialidemokraattisessa valiokuntaryhmässä ehdottaneet käsitykseni mukaan valiokunnassa yhtään kertaa tämän lain hylkäämistä, ja sen vuoksi minä toivon, että myös tältä osin lausutaan oikeita todistuksia, kun pöytäkirjaan asioita puhutaan.

Lähes kaikille hallituspuolueiden kansanedustajille annan tunnustuksen siitä, että ette yksisilmäisesti pitäneet kiinni hallituksen huonosta esityksestä. Esitystä korjattiin ja pykälä koki hyvin perusteellisen muodonmuutoksen. En pidä kuitenkaan hyvänä sitä, että eduskunnan valiokunnissa me joudumme käytännössä suorittamaan sellaista lainvalmistelua, joka kuuluu asianomaiselle ministeriölle, asianomaiselle valtioneuvoston jäsenelle ja viime kädessä koko hallitukselle, varsinkin kun kyseessä on hyvin periaatteellinen asia kaiken kaikkiaan.

Kun tiedossamme oli, että hallitus on nimittänyt apulaisoikeuskansleri Jukka Pasasen johtamaan työryhmää, joka pohtii poliisin oikeutta puhelinkuunteluun, katsoimme, että teletointintalakiin sisältyvä tunnistetietojen luovuttamiseen oikeuttava asia olisi ollut hyvä käsitellä siellä.

Kun meille kuitenkin todettiin useassa asiantuntijalausunnossa, että tällä lailla on kiire ja se tulee käsitellä nyt, emme estäneet tämän lain käsittelyä vaan etsimme siihen sellaista sisältöä, jotta vähimmäisvaatimukset ihmisten kaikkinaisen oikeusturvan kannalta olisivat toteutuneet. Olemme myös päätyneet esittämään, että nimenomaan minimirangaistus olisi tämän siirtymäajan osalta kaksi vuotta, ja tätä koskeva ehdotus sisältyykin meidän vastalauseeseemme.

Tätä viime vaiheessa lähes hihasta vedettyä laajennusta emme voineet hyväksyä. Jouduimme ilmoittamaan valiokunnan puheenjohtajalle kantanamme, että jos tämä laajennus ei poistu suuren valiokunnan käsittelyssä, me joudumme oppositiona äänestämään tämän lain yli valtiopäivien. Emme ole kuitenkaan näin tekemässä, kun suuri valiokunta on käsitykseni mukaan saattanut kyseisen lainpykälän kohtuulliseen muotoon tässä vaiheessa.

Kuitenkin, arvoisa puhemies, ehdotan, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otetaan IV vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puhuin täällä sosialidemokraattien vastustuksesta, tarkoitan todella sitä, että kun hallituksen esitys oli yksi vuosi ja se korotetaan kahteen vuoteen, niin nyt ei olisi mahdollista tunnistamistietojen saaminen enää missään sellaisessa rikoksessa, jossa minimirangaistus on yksi vuosi. Kun esimerkiksi törkeä jätehuoltorikos voi olla rikos, josta voi seurata jopa kuusi vuotta vankeutta, niin on täysin käsittämätöntä kulkea tällaisen kahden vuoden rajan kanssa ja vielä väittää kirkkain silmin, että tällä lailla olisi jotakin käytännöllistä merkitystä, jos ajatellaan rikollisuutta kokonaisuudessaan. Kuten sanoin, niin johdonmukaista olisi tietysti, jos vähän enemmän kunnioitettaisiin tuota ruotsalaista kantaa, toki laskea tätä minimirangaistusta yhdestä vuodesta neljään kuukauteen, jos todella vilpittömästi haluttaisiin poliisille toimivaltaa.

Mitä tulee huumausainerikoksiin, niin täytyy muistaa, että ei ole mitään merkittävää eroa. Henkilö voi syyllistyä huumausainerikokseen ja saada siitä vaikka vuoden tai puolitoista vuotta vankeutta, ja tunnistamistietojen antaminen ei ole mahdollista. Toisaalta henkilö voi syyllistyä törkeään huumausainerikokseen ja saada siitä seitsemän kuukautta tai jopa vain kuusi kuukautta vankeutta riippuen rikoksen kokonais-

törkeydestä ja siitä, kuinka jatkettu se on jne. Sen vuoksi en näe mitään suurta merkittävää eroa siinä, annetaanko tunnistamistiedot törkeästä huumausainerikoksesta vai huumausainerikoksesta. Siksi olisi totta kai oikein, että se annettaisiin myös huumausainerikoksen kohdalla.

Ed. Aittomäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On lohdullista kuulla ja se tuli vasta ensimmäisen kerran esille sosialidemokraattien taholta, että te ette ole ehdottamassa tätä lakia lepäämään. Se ainakin minua henkilökohtaisesti hermostutti. Kun täällä keskusteltiin suureen valiokuntaan lähettämisestä, niin oli toki monen mielessä, että parempi on sittenkin antaa sen mennä suureen valiokuntaan ja muotoutua sitä kautta kuin ajautua suoraan konfliktiin täällä salissa lepäämäänjättämiskysymyksessä, joka olisi ainakin poliisin kannalta ehdottomasti huonoin vaihtoehto verrattuna siihen, mihin todennäköisesti nyt mennään.

Mitä tulee vuoteen tai kahteen vuoteen, niin rehellisyyden nimessä on sanottava, että niitä 1 vuoden minimirangaistuksia tai minimimaksimeja, jos näin voidaan sanoa, on loppujen lopuksi aika vähän. Toisin sanoen niitä ei tule kovin paljon lisää tähän kategoriaan sillä, että se on tämä 1 vuosi, mutta kuitenkin henkilökohtaisesti olen tämän 1 vuoden kannalla.

Mitä tulee vielä ed. Kasurisen puheeseen, vaikka hän ei ehkä näin suoraan sanonut, hän viittasi siihen, että on epäselvää, pystytäänkö lailla tarkasti määrittelemään erilaiset asiat tämän oikeuden käytössä. Muun muassa on varmasti edessä kysymys siitä, miten tietoja käytetään sen jälkeen, kun niitä ei enää tarvita rikostutkinnassa. Ei tämä ole ongelma. Ei poliisi ole kiinnostunut näistä puhelutiedoista lainkaan sen jälkeen, kun se on saanut niitä käytettyä ja saanut ehkä tavoitteensa toteutettua. Poliisille jää mahdollisimman paljon kaikenlaista sellaista tietoa, joka on hyvin pitkälle ihmisten yksityiselämään menevää, rikostutkinnassa automaattisesti siihen pyrkimättä, eikä poliisi voi sitä tietoa käyttää väärin, vaan se aineisto on salassapitovelvollisuuden alainen. Yksityisiä ihmisiä koskevat asiat jäävät poliisin tietoon.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. V. Laukkanen askeinen puheenvuoro oli minusta malliesimerkki sellaisesta ajattelutavasta, jossa puhelujen tunnistamistietojen saamisoikeuteen poliisille suhtaudutaan ikään kuin

se nyt olisi suurin piirtein ainoa mahdollinen tapa selvittää rikoksia. Tämä esimerkki törkeästä jätahuoltorikoksesta kertoi mielestäni sen. Minun on hyvin vaikea kuvitella, että esimerkiksi jätahuoltorikosten tapauksessa puhelujen tunnistetietojen antaminen poliisille voisi olla jotenkin ratkaiseva asia. On toki muistettava, että poliisilla on ollut ja on muitakin keinoja ja valtuuksia rikosten selvittelyyn kuin puhelujen tunnistetietojen hankkiminen.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä ei kannata ollenkaan tarkastella tätä kysymystä siltä kannalta, kuinka usein se toistuisi. Ajattelen ennen kaikkea sitä, että uuden rikoslain myötä, kun kaksoosakin uudistetaan, tulee yhä enemmän rikoksia, joissa minimirangaistus on yksi vuosi. Toisaalta vaikka kyseessä olisikin joku harvoin sattuva tapaus, jossa rikosta ei saada selvitetysti muutoin kuin tunnistamistietojen avulla, oli se sitten ympäristön turmelemisrikos tai mikä muu rikos tahansa, jossa minimirangaistus on yksi vuosi, niin minulle ei mikään nyt selitä, miksi olisi niin paha asia, että näissä sinänsä harvinaisissa tapauksissa tunnistamistiedot voitaisiin antaa, kun rikos törkeydeltään on kuitenkin kiistatta niin vakava, että ehdottomasti olisi sinänsä oikeutettua, että tunnistamistiedot voitaisiin luovuttaa. Jos se kerran hyväksytään törkeän huumausainerikoksen kohdalla, jossa minimirangaistus on 6 kuukautta, en ymmärrä, miksi sitä ei voitaisi hyväksyä myös esimerkiksi törkeissä ympäristönsuojelurikoksissa, joissa minimirangaistus on yksi vuosi.

Ed. Halonen: Herra puhemies! Nyt jo käydyssä keskustelussa ovat ed. V. Laukkanen ja eräät muutkin vedonneet kansan oikeustajuun rikosten vastustamisen pohjana. Ehkä siihen on muutamalla sanalla aiheellista puuttua, kun on käynyt niin kuin liikennevaliokunnan puheenjohtaja totesi, että nyt päähuomion varastaa lain käsittelyssä nimenomaisesti vain tunnistetietojen antamista tai ei-antamista koskeva kiista.

Haluan tässä yhteydessä kuitenkin sanoa aluksi sen, että mielestäni valiokunta lienee saanut siinä mielessä aika tavalla kovankin opetuksen, että heidän melkoisen työnsä takana ollut lainuudistus jää nyt kokonaan yhden pykälän varjoon, joka laissa itsessään on kovin pieni yksityiskohta, mutta yhteiskunnan kannalta sinänsä varsin tärkeä periaate. Tässä mielessä opetus lienee se, että jatkossa työnjako toisi ehkä

tässä suhteessa tuloksellisemman käsittelyn myös täysistuntosalissa.

Arvoisa puhemies! Kansan oikeustaju on tietysti se pohja, jolle rikosten vastustaminen on rakennettava. Toisaalta voi sanoa, että Suomessa kansainvälisesti vertaillen tilanne on tässä suhteessa varsin hyvä. Meidän vanha ja aika hyvin loppujen lopuksi toiminut perustuslakimme takaa tärkeimmät kansalaisten perusoikeuksista, mitä vapausoikeuksiin tulee, ja niihin mielestäni pitää jatkossakin suhtautua erittäin vakavasti. Kuitenkin ne puutteet, joita perusoikeustilanteessa on ollut kiistämättä, ovat johtaneet aikoinaan päätökseen asettaa ns. Längin toimikunta, joka teki pitkään ja perusteellisesti pohdittuaan työtä nykyisten oikeuksien edelleenkehittämiseksi, ja asiantuntijaryhmä hyvin monilta yhteiskunnan aloilta pohdiskeli myös oikeushyvien keskinäistä asemaa ja niitä tilanteita, joissa nämä saattavat joutua keskenään ristiriitaan.

Tämä on mielestäni hyvä ottaa taustaksi, sillä tällainen intressiristiriita on tietysti yhteiskunnassa kaikkien niiden hyvien asioiden osalta, joita erikseen itse kukin meistä on valmis puolustamaan. Näiden intressien keskinäinen vertailu vaatii tarkkaa harkintaa. Jos kuitenkin aivan lyhyesti haluaa tämän laajan työn kiteyttää, voi kai mielestäni sanoa niinpäin, että perusoikeuksien kehittäminen on ainakin tältä pohjalta katsottuna, nimenomaan vapausoikeuksien osalta, menossa sisällöllisesti syvenevään ja myös eduskuntatyön kannalta tiukkenevaan suuntaan siten, että katsottaisiin jatkossa yhä tärkeämmäksi suojata nimenomaan niitä oikeuksia, jotka on erikseen, mitkä ne tulevatkin olemaan, perustuslaissa määritelty.

Tässä mielessä on mielestäni myös hyvä, kun puhutaan kansalaisten sellaisista oikeuksista, jotka ovat osittain tämänpäiväisenkin debatin takana, kuten heidän kotirauhansa tai kirje- ja puhelinsalaisuutensa jne., muistaa, että paljon puhuttu kansainvälinen oikeustaju lienee, näin voidaan sanoa, pikemminkin vaatimassa vahvistusta yksityisen kansalaisen osalta kuin ajattelemaassa niinpäin, että voisimme minkä tahansa yhteisen intressin puolesta niitä lähteä loukkaamaan.

Lisänä tässä keskustelussa on tietysti se laaja uudistustyö, jota olemme tehneet vahvistaaksemme Suomen oikeusvaltiotunnusmerkkejä, joihin kuuluu selkeä ylimpien päätöksentekielinten keskinäinen toimivallanjako ja myös se, että voisimme luottaa siihen, että meillä on itsenäinen puolueeton tuomioistuinlaitos, ja siel-

lä puolella on tehty ja eduskunta on tehnyt varsin hyvää työtä eurooppalaistaessaan suomalaista tuomioistuineläystä. Sen yhtenä seuraavista vaiheista tulee olemaan myös rikosten selvittämisen, syyttämisen ja tuomioistuimen välisen toimivallanjakojen esille ottaminen uusissa lainsäädäntöhankkeissa. Tässä mielessä omalta osaltani suhtaudun hyvinkin varovaisesti sellaisiin osauudistuksiin, jotka tavallaan noppivat etukäteen suurista uudistushankkeista joitakin osia esille.

Poliisin toimivaltuudet ovat olleet osana tätä keskustelua. Tässä suhteessa keskustelupohja on ollut Suomessa vielä toistaiseksi varsin hyvä. Poliisiin luotetaan, ja tässä suhteessa voisi rinnastuksen tehdä eräisiin muihin sellaisiin maihin, joissa poliisin valtuudet ovat myös suhteelliset tiukasti säännellyt ja joissa poliisi on osa demokraattista, kansanvaltaista, järjestelmää. Ei suinkaan näytä olevan kansainvälisesti vertaillen niin, että mitä enemmän poliisille annetaan toimivaltuuksia, sitä enemmän kansa luottaisi poliisiin. Sellainen "kansanpoliisi", joka meillä on, johon luotetaan ja joka suhteellisen rajatuin toimivaltuuksin ja hyvällä ammattitaidolla varustettuna pystyy suoriutuva tehtävästään, saavuttaa myös kansan luottamuksen. Tämä on mielestäni seikka, jota kannattaa myös jatkoa ajatellen pitää esillä.

Poliisin valtuuksia on toki jouduttu myös osauudistuksina kehittämään. Tämän eduskunnan aikana on jo kaksi esimerkkiä siitä. Me olemme tehneet hyvinkin radikaalilla tavalla kansalaisten oikeuksia rajoittavan ns. Etyk-turvalain, jossa nimenomaan tämän kansainvälisen kokouksen turvaamiseksi ja, niin kuin me silloin itse arvioimme, nousseen riskin vuoksi halusimme antaa poliisille poikkeuksellisen laajat valtuudet.

Toinen asia, joka meillä on ollut esillä, on ollut auton luvaton käyttö ja siinä edellisen eduskunnan aikana tapahtuneen kömmähdyksen korjaaminen, jolloin myös nyt istuva lakivaliokunta lähti siitä, että mahdollisimman tarkasti rajatun korjauksen tekeminen on tässä tilanteessa parasta. Niin me lähes kaikki lakivaliokunnassa mainostimmekin muulle eduskunnalle sitä, että kysymyksessä on eräänlainen täsmäase, jolla me haluamme puuttua vain nimenomaisesti esille nousseeseen auton luvattomaan käyttöön niin, että saataisiin siihen puuttumiseen tarvittavat valtuudet. Silloinkin nousi samantapainen keskustelu itse asiassa aivan samojen kansanedustajien taholta, jotka nytkin ovat puhumassa laajo-

jen blankovaltuuksien puolesta, jolloin sanottiin, että kun kerran poliisiin luotetaan, poliisille pitää nyt antaa mukisematta kunnollinen luottamuslause myös eduskunnalta ja laajentaa poliisin valtuuksia.

Näin ollen jää vähän epäilemään, onko tämä tietyllä tavalla strategiaa: Ei luoteta sen lainvalmistelukoneiston, joka istuvalla hallituksella on, kykyyn tehdä kokonaisesitys poliisin valtuuksista ja tuoda se ihan lakien ja säännösten mukaiseen käsittelyyn eduskuntaan. Halutaanko asettaa itsensä paremmaksi asiantuntijaksi kuin tämä valmistelutyö? Ylpeys on aika paha synty. Siitä voi tulla monenlaista seuraamusta. Tämän vuoksi minun mielestäni eduskunnan tulisi jatkossa sekä tämän että mahdollisesti taas jostakin samalla tavalla putkahavien asioiden kohdalla muistaa tämä kokonaisuus ja katsoa, onko nyt niin mahdoton kiire juuri tämän muutoksen kohdalla, ja tehdä se työ suunnilleen niin hyvin kuin siinä kiireessä voi. Vai olisiko sittenkin parempi, että tehtäisiin kokonaisvaltainen uudistus, jossa voitaisiin ottaa nämä erilaiset näkökohdat huomioon? Vai onko niin, että jauhot eivät ole ihan puhtaita pussissa? Onko näiden kiirehtijöiden mielestä sittenkin pelkoa siitä, että mahdollisesti humanimpi, kenties jopa ihan liberaalimpi kanta voittaisi, jos asiaa päästäisiin kunnolla ja rauhassa pohtimaan? Voisiko olla niin, että eräät niistä keinoista, joita nyt pidetään kovasti välttämättöminä, eivät tässä tarkastelussa osoittautuisikaan ensisijaisiksi?

Sama asia tulee mieleen myös pohdittaessa huumausainerikosten ja sinänsä huumeiden käytön vastustamista. On selvä asia, että huumeet ovat kansainvälistyvässä maailmassa ongelma, joka tulee todennäköisesti kasvamaan myös Suomessa. Mutta siihen vastaamiseen me tarvitsemme huomattavasti monipuolisempaa, huomattavasti kokonaisvaltaisempaa asennoitumista kuin häthätää tehtyjä pykäläkyhäelmiä aina silloin tällöin jonkin lain yhteydessä.

Tässä tapauksessa nyt lakivaliokunta — ja tästä voi sanoa myös tunnustuksen lakivaliokunnan puheenjohtajalle suuren valiokunnan kautta — oikaisi tapahtunutta vahinkoa ja toi lain nyt huomattavasti siistitymässä muodossa täysistuntosaliiin. Mutta samalla ei malta olla sanomatta sitä, että kun me aikoinaan teimme mahdollisuutta käyttää suurta valiokuntaa oikaisu-paikkana, niin me kai tarkoitimme sen poikkeukselliseksi toimintatavaksi, ja sellaisena se toivottavasti pysyykin, eikä sillä voi tavallaan

perustella menettelyä, mikä jo aikaisemmin laki-valiokunnassa siunattiin.

Jos verrataan sitä, onko meillä Suomessa niin kiireellinen ja vaikea tilanne, että se edellyttää myös nyt kiistanalaisen pykälän hyväksymistä, mielelläni esitän toisen vertailukohdan, joka on tänä keväänä ollut jo riidanalaisena: eivät tunnistetiedot vaan nimenomaan puhelinkuuntelu. Puhelinkuuntelun yhteydessä, jota pidetään tietysti paljon vakavampana asiana, selvitettiin, miten eurooppalaisissa maissa tilanne on kehittynyt. Jostain syystä kukaan ei halua mielellään ottaa käyttöön niitä keinoja, mitä oli entisissä sosialistisissa maissa, joissa tämä puoli oli, ed. V. Laukkanen, varsin hyvin kehittynyt. Mutta läntisistä maista Suomi ja Belgia ovat niitä maita, joissa puhelinkuuntelu-oikeutta tässä mielessä ei ole. Enpä uskoisi, että Bryssel kaikkinne sivuilmioineen on niin valtavasti paljon helpompi pala kuin Suomi kaikkinne olosuhteineen. Jos belgialaiset ovat selvinneet ja selviävät kansainvälisissä tilastoissa varsin hyvin, niin eikö meilläkin olisi vielä tulevaisuutta vaikkapa nykyiselläkin lainsäädännöllä?

Jos lähdetään poliisivaltuuksien laajentamiseen, mistä myös ed. Kasurinen toi esille liikennevaliokunnan sos. dem. ryhmän kannan ja sen, mitä mieltä he ovat suuren valiokunnan työn jälkeen, jossa tavallaan siunataan väliaikaisesti muutos, niin tietysti nyt käytävässä keskustelussa kannattaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, ovatko samat ryhmät, jotka ovat puhuneet blankovaltuuksista, sittenkään tyytyväisiä vai pitävätkö he tätä vain päänavauksena sellaisen valtion suuntaan, jossa poliisin valtuuksia jatkuvasti laajennetaan puuttumatta samanaikaisesti niihin muihin epäkohtiin, joita voitaisiin tehdä saman tavoitteen saavuttamiseksi kansanvaltaisessa avoimessa yhteiskunnassa. Muun muassa huumeri-kosten kohdalla kysymys on tietysti niistä tekijöistä, joista huumeiden käyttö nimenomaisesti kumpuaa. Meillä on ollut esillä koko joukko esimerkkejä kuluneen kevään aikana siitä, ovatko sosiaaliset epäkohdat kasvamassa vai vähentymässä.

Arvoisa puhemies! Haluan lopuksi onnitella liikennevaliokunnan monia edustajia siitä, että he ovat varsin huonon alun jälkeen päässeet kohtalaisen hyvin eteenpäin ja nyt suuren valiokunnan välitaiston jälkeen päässeet aika tavalla parempaan lopputulokseen kuin joitakin päiviä sitten olisi voinut kuvitella.

Pidän edelleenkin oikeutenani pohtia itse tykönäni sitä, ovatko ed. V. Laukkanen hyvin

mairittelevat huomautukset asianomaisesta ja siitä, että sosialidemokraatit ovat, jos muistan sanan oikein, niin "typerä", etteivät näitä asioita tajua, ovatko nämä mielipiteet oikea pohja sille varsin tärkeälle lainsäädäntötyölle, jota meillä poliisin valtaoikeuksien laajentamisen suhteen kuvittelisi olevan sellaisessa yhteiskunnassa, jossa ihmisiä käsitellään tasapuolisesti poliittisesta taustastaan riippumatta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Halonen varsin arvostavaan sävyyn puhui suomalaisesta poliisista, mikä on minulle myönteinen yllätys — en minä väitä, että hän olisi poliisinvastainen, sellainen hän ei ole ollut koskaan — hän totesi, että suomalainen kansanpoliisi varsin kohtuullisin valtuuksin pystyy suoriutumaan tehtävästään ja näin saa kansan luottamuksen.

Kysymys on juuri siitä, että poliisin pitää pystyä suorittamaan tietyt yhteiskunnan turvaamistoimet. Tällä hetkellä tilanne on juuri se, että poliisin keinovalikoimat alkavat loppua. Sitä osoittaa yleisestikin rikollisuuden kannalta Helsingin kaupungissa oleva huolestuttava tilanne, jossa ei enää pystytä, uskalleta eikä kehdata julkaista rikosten selvitysprosentteja, jotka ovat täydellisesti romahtaneet. Jotta kansanpoliisi voisi säilyttää kansan hyväksynnän ja luottamuksen, sen pitää pystyä suoriutumaan tietyistä minimitalavoitteista. Sen vuoksi meidän on pakko tällä hetkellä antaa poliisille lisää mahdollisuuksia toimenpiteistään selviämiseen.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen liki pari tuntia jaksanut odottaa ed. Halosen puheenvuoroa, koska minä olen vuosikausia pohtinut, mistä johtuu, että meillä nuorisorikollisuus ja koulun ongelmat lisääntyvät. Olen yrittänyt löytää syitä kansanedustajana ollessani ja alan olla vakuuttunut siitä, että todella on kysymys juristien leireistä, jotka kinnastelevat toinen toisilleen viisauksia ja unohtavat, ketä varten pitäisi lakeja tehdä. Tehdään kokonaisuudistuksia tai pienempiä uudistuksia, mutta pääasia on, että kuunneltaisiin myös kansan oikeustajua. En halua kuulua jyrkkiin "aittoniemeläisiin", mutta olen vakuuttunut siitä, että Suomen kansa haluaa mennä eteenpäin vastuulinjalla ja myös oikaisu- ja kasvatuslinjalla nuorten osalta.

Valtiovarainvaliokunnan tarkastus- ja hallintojaostossa asiantuntijat kiinnittivät asiaan tilintarkastuskertomuksen yhteydessä huomiota ja

edellyttivät eduskunnalta kaikkia mahdollisia toimenpiteitä, jotka ennalta ehkäisivät nuorisorikollisuutta, joka niin huolestuttavassa määrin on lisääntynyt ennen kaikkea Etelä-Suomessa. Näitä rikoksia ei kyetä selvittämään.

Kun olen kuunnellut tarkkaan keskusteluanne sivusta tavallisen kansan edustajana, totean, että kallistun kansan oikeustajun puolelle. Toivon, että jos ei pystytä suuriin kokonaisuudistuksiin poliisin vallan käytöstä ja aseman vahvistamisesta, niin on pakko edetä pienillä askelilla. Omalta osaltaan telelain yhteydessä on otettu sellainen askel, joka varmasti tulee tyydyttämään myös poliisikuntaa. Ei voi myöskään olla niin, että me teemme sellaisia lakeja, joilla me estämme poliisien työtä.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on välttämätöntä korjata ed. Halosta sen suhteen, mitä hän antoi ymmärtää; minusta se oli ikävää. Hänen mukaansa olisin puhunut sosialidemokraateista yleensä, että he olisivat jotenkin typeriä. Minä puutuinkin siihen, että mielestäni ed. Halosen käyttäytyminen oli typerää, kun hän sotki sitä asiaa, mistä itse puhuin: Huolellisesti selostin hänelle, että en nyt puhu siitä, missä laissa tämä on, vaan mainitsin sen kohdan, mistä se Ruotsin lainsäädännöstä löytyy ja puhuin sen sisällöstä. Sen jälkeen, kun olisin tämän saanut esitettyä, ed. Louekoski vuorostaan sanoi, että no niin, lakihan ei olekaan pakkokeinolaissa Ruotsissa. Siinä minua alkoi jo hieman ärsyttää se, että puhutaan ikään kuin lillukanvarsista, kun itse yritin keskittyä substanssiin. Mielelläni olisin nyt kuullutkin ed. Haloselta tuon pitkän ja vuolaan puheen jälkeen, miksi neljä kuukautta on huonompi vaihtoehto kuin yksi vuosi. Jos suoritetaan intressivertailu, jossa otetaan huomioon kansalaisten oikeussuojan tarve, otetaan huomioon rikoksen selvittämistarve, niin olisi todella mielenkiintoista kuulla, mitkä intressivertailussa ovat ne perustelut, että ed. Halonen puoltaa tai mahdollisesti kaikki sosialidemokraatit puoltaivat jopa kahta vuotta. Eikö neljä kuukautta sittenkin olisi tämän intressivertailun jälkeen kaikkein oikein tulos?

Toinen varapuhemies: Huomautan ed. V. Laukkaselle, että edustajatovereista ei saa käyttää loukkaavaa sanontaa.

Ed. S u h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä on jonninjouta-

vaa keskustelua sinänsä. Jos ihminen on rehellinen, niin ei tarvitse pelätä poliisia. Minusta ne pikku huumekauppiat pitäisi saada mahdollisimman aikaisin kiinni, jolloin he paljastavat kenties suuren ketjun ja pitäisi puhelinta kuunnella mahdollisimman alkulähteiltä myös eikä pelkästään mafiapäälliköitä.

Jos poliisien valtaa pitää kaventaa jnp., niin otettakoon pois tuo puskesta käyttäminen. Jos ihminen ajaa 60:n alueella 66:ta, niin johan tuli lappu ja vilkuttaa autot perässä. Se on jonninjoutavaa. Siinä monta kertaa ei kuole ketään. Kaikista tällaisista kuten omaisuusrikoksista tai huumerikoksista puhuttaessa näihin pitäisi lisätä resursseja. Painotusarvot tässä yhteiskunnassa ovat muuttuneet: Ei kannata olla pikkutarkka liikenteessä, jos ajaa metrin keltaisen viivan yli tai ali. Tällaiset huumet ovat paljon vaarallisia. Poliisin pitäisi niitä tutkia, ja niitä tietoja pitää saada mahdollisimman paljon. En minäkään poliisivaltion kannattaja ole millään tavalla, mutta kyllä tässä asiassa pitää olla niin piukka kuin hiukankin voi olla, ettei edes anneta mahdollisuuksia, kellä on huumeita, aineita levittää. Yritettäisiin edes saada sitä pois tästä maasta. Voi olla, ettei saada. Liikenteessä voitaisiin olla vähän joustavampia eikä oltaisi niin perhahan byrokraattisia, jos sanottaisiin näin. Kyllä minä olen ehdottomasti koko esityksen kannalla, joka huononi suuressa valiokunnassa, mutta olkoot.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin mitä tulee poliisin keinoihin, niin tietysti ne ovat suorassa suhteessa myös siihen, kuinka paljon poliiseja on. Käsittääkseni myös ed. Aittoniemi on aina ollut puoltamassa — tässä olen samalla kannalla — sitä, että poliisilla on tässä suhteessa riittävät resurssit. Sillä voidaan paljon paikata näitä valtuuksia. Muun muassa Genevessä tullaan toimeen hyvin pienillä kansalaisten oikeuksien rajoittamisella juuri sen vuoksi, että sinne ns. tilataan poliiseja tarpeeksi paikalle, jotta voidaan valvonnan tehostamisella hoitaa tämä asia. Tämä on ensimmäinen kohta.

Toinen asia on se lehtikirjoittelu, mihin ed. Aittoniemi viittasi. Poliisin oma edustaja halusi nimenomaisesti sanoa, että näin lyhyeltä ajalta — se oli tämän kevään ajalta ja muistaakseni omaisuusrikoksista — ei pidä tehdä liian nopeita johtopäätöksiä. Minä luottaisin kyllä tähän toiseenkin poliisikunnan edustajaan, joka itse leh-

dessä sanoi, ettei pitäisi tehdä äkkinäisiä johtopäätöksiä.

Mitä tulee nuorisorikollisuuteen, niin kyllä siinä saa jo aika laaja asiayhteys olla, jos, ed. Renko, telelain yhteyteen laitettut puhelintunnistiedot ovat se seikka, jolla niin kuin ed. Renko sanoi Etelä-Suomen kasvavaa nuorisorikollisuutta voitaisiin ehkäistä. Tosiaan pitää ottaa laaja sihti. Mitä tulee siihen, onko kyse vain Etelä-Suomesta, niin kyllä minä kannan huolta siitä, että Pohjois-Suomessa on ollut levottomuuksia aika paljon. Nimenomaan tulevaisuudessa kai se on se Pohjois-Suomi, mikä tulee olemaan kauttakulkualueena. Näin ollen ei ehkä kannata osoitella toinen toistamme.

Ed. V. Laukkaselle sanoisin vain sen, että jos nyt tulee kyseeseen se, kumpi näistä kahdesta pahasta on pienempi, niin me olemme nyt koettaneet selvittää ed. Kasurisen kanssa varsin laajasti, miksi sosialidemokraattien ehdotus, joka varmaan on teidän mielestänne lievempi, tässä tilanteessa ja väliaikaisena toimenpiteenä — valiokunta itsekin kokonaisuudessaan sanoi, että pitäisi vähän seurata, mitä tulee tehtyä — on parempi ja varovaisempi askel.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Tämän lain käsittelyaikana on aivan ilmeisesti hämartyntynyt se asia, mikä lain tarkoitus oli. Nyt on vain yhteen nyanssiin puututtu koko laissa, josta olen myös sitä mieltä, että nyanssikohta on väärän lain yhteydessä. On ikään kuin tullut sellainen käsitys, että sillä, annetaanko tunnistetietoja, ratkaistaisiin jotenkin erinomaisesti sekä Suomen nuorisorikollisuusongelmat että huumeongelmat. Tämä ei varmasti pidä paikkaansa.

Kuitenkin pyysin puheenvuoron kannattaakseni ed. Kasurisen ehdotusta, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin IV vastalauseeseen sisältyvä muoto.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Olen ollut tämän telelain 29 §:n osalta koko ajan hyvin kahden vaiheilla siitä, kannattaisinko puhelujen tunnistetietojen saamisoikeuden antamista poliisille tarkkaan rajattuna vai enkö kannattaisi tässä vaiheessa sen antamista ollenkaan. Olen päättänyt siihen, että en kannata tämän oikeuden antamista poliisille vielä nyt siksi, että tämä esitys on niin huonosti valmisteltu. Jos esitys olisi ollut selkeästi valmisteltu, jos esimerkiksi valiokunnan kuulemat juridiset asiantuntijat olisivat olleet kohtalaisen yksimielisiä asioista, niin

todennäköisesti olisin päättänyt kannattamaan oikeuden antamista poliisille tarkkaan rajattuna. Mutta asian käsittely liikennevaliokunnassa on minut vakuuttanut ainoastaan yhdestä asiasta eli siitä, että tämä pykälä on hutiloiden valmisteltu. Sitä kuvaa sekin, että keskustelu tästä telelaista, jonka pääsisältö on ihan muita asioita, kuten ed. Myller huomautti, on pyörinyt lähinnä tämän 29 §:n ympärillä.

Olin hyvin ilahtunut ed. Halosen käyttämästä puheenvuorosta siksi, että minusta on kysymys periaatteellisesti hyvin tärkeästä asiasta. Minusta ei ole lainkaan oikein se, että näin periaatteellisesti tärkeän asian pykälän sisällön valmistelun asiallisesti ottaen suorittaa valiokunta, varsinkin kun liikennevaliokunta aivan selvästi ei ole kovin harjaantunut tämän tyyppisten asioiden käsittelyyn, mistä kertoo sekin, minkä muotoilun tämä pykälä liikennevaliokunnan viimeisissä äänestyksissä sai.

Toistan vielä sen seikan, minkä totesin ensimmäisessä käsittelyssä, että siitä muodosta, minkä liikennevaliokunnan äänestyksessä tämä pykälä sai, sen tyyppisestä järjestelystä, valiokunta ei ole kuullut edes yhtään asiantuntijalausuntoa. Valiokunnan enemmistö oli siis valmis hyväksymään semmoisen pykälämuodon, josta se ei esimerkiksi kuullut yhtään asiantuntijalausuntoa siitä, miten tällainen muotoilu suhtautuisi Suomen solmimiin ihmisoikeussopimuksiin. Tämä minusta osoittaa sen, miten hihasta vedettyä käsittelyä valiokunnassa oli.

Myöskin siitä, miten selvillä jäljillä poliisi tässä asiassa on, valiokuntakäsittely herätti minussa jonkin verran epäilyksiä mm. siksi, että poliisin edustajat perustelivat pykälän tarpeellisuutta mm. vetoamalla matkapuhelinten varkauksiin ja siihen, että Suomesta tietokonehackerit ovat tunkeutuneet ulkomaisiin tietopankkeihin. Kumpikin näistä rikkeistä on sellaisia, että ne eivät mahdu hallituksen esittämän rajauksen piiriin eli että niissä minimirangaistus olisi vähintään vuosi vankeutta. Eli ne perustelut, mitä poliisi esitti valiokunnassa tämän pykälän tarpeellisuudelle, osoittivat, että ainakaan kuullut poliisin edustajat eivät olleet aivan oikein ymmärtäneet sitä, mistä hallituksen esityksessä oli kysymys.

Vaikka en siis kannatakaan sitä muotoilua, mikä suuressa valiokunnassa tähän pykälään on tullut, en pidä sitä minään katastrofina. Jos se toisessa käsittelyssä tulee enemmistön päätökseksi, en aio tehdä esitystä tämän lain jättämisestä lepäämään.

Pidän hyvin oleellisena sitä seikkaa, mitä ed. Halonen korosti puheenvuorossaan, että pitäisi löytää täsmäaseita niiden ongelmien käsittelyyn, joihin halutaan puuttua. Katsoisin, että huumerikollisuuden kohdalla, vaikka nykyisen lainsäädännön mukaan huumeiden käyttö on rikos, niin huumeiden käyttäjä on kuitenkin lähinnä uhri. Todelliset rikolliset ovat suurta huume-kauppabisnestä pyörittävät tahot. Siksi olisi löydettävä sellaisia keinoja, jotka kohdistuvat nimenomaan todellisiin rikollisiin.

Mielestäni se ajatus, jonka ed. Nikula tämän lain ensimmäisessä käsittelyssä esitti, että pankkialaisuutta lievennettäisiin siten, että suuria rahasiirtoja voitaisiin kontrolloida, on tähän asti tehdyistä esityksistä paras esitys, joka kohdistuisi täsmäaseena nimenomaan todelliseen huumerikollisuuteen, koska, kuten ed. Nikula totesi, suuressa huumebisneksessä pyörivät suuret rahat ja rahanpesu ei onnistu ilman pankkeja. Näiden suurten rahasiirtojen seuranta olisi varsinaiseen huumerikollisuuteen puuttumisessa paljon tehokkaampi ase kuin puhelujen tunnistetietojen hankkiminen.

Ylipäättänsä minua vaivaa sellainen lähestymistapa asioihin, josta minusta on muitakin esimerkkejä eduskunnassa. Kun tunnistetaan tietty ongelma, halutaan tehdä edes jotain, vaikka tiedetään, että se, mitä nyt ensimmäiseksi tulee mieleen, ei välttämättä kovin täsmällisesti kohdistu ongelmaan. Toinen vastaava esimerkki on mielestäni vesiliikennejuopumusrajan alentaminen 1 promilleen, joka ei kyllä kohdistu varsinaiseen ongelmaan, vaan kuuluu minusta sarjaan, että tehdään edes jotain, kun ei täsmälleen tiedetä, mitä pitäisi tehdä.

Arvoisa puhemies! Tulen lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään pykäläkohtaisen muutosesityksen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Hassille totean: Tuskinpa ihmisoikeussopimukset ovat ristiriidassa tämän lain hyväksymisen kanssa, koska vastaavanlaiset säännökset huomattavasti tiukempina ovat, niin kuin sanottu, Belgiaa lukuun ottamatta Euroopassa voimassa eivätkä ne nyt varmasti kaikki ole ihmisoikeuksien vastaisia.

Mutta varsinaisesti puheenvuoron pyysin siksi, kun ed. V. Laukkanen tulee täällä esittämään omaa ehdotustaan, jossa minimissä, minimimaksimissa, niin kuin voidaan sanoa, mentäisiin vuoden sijasta neljään kuukauteen. Ymmärrän kyllä, että se tietysti poliisin kannalta olisi posi-

tiivinen asia, mutta näen, että ei poliisi tästä eteenpäinkään ala tutkia rikoksia pelkästään puhelinlaitosten toimistoissa vaan pyrkii normaalilla tutkintakäytännöllä rikokset selvittämään paitsi niissä tapauksissa, jolloin on erityisen törkeistä rikoksista kysymys. Silloin tällainen lainsäädäntö, joka nyt on suuren valiokunnan mietinnössä, on välttämätön. Näin ollen me olemme realisteja ja olemme tyytyväisiä siitä SMP:n eduskuntaryhmässä, että laki saataisiin tämän tyyppisenä voimaan, kuin on suuren valiokunnan mietintö. Me emme tule kannattamaan ed. V. Laukkasen tekemää esitystä.

Otin puheenvuoron siksi, että meillä on poliisiedustajia ja odotettaisiin tietysti, että me kannattaisimme tämän tyyppistä esitystä, mutta on lähdettävä realismin pohjalta ja siitä, että on oltava tyytyväisiä tähän, mikä on ehkä syntymässä. Tulevaisuudessa, kun on kokemuksia tältä pohjalta, voidaan lähteä lainsäädäntöä kehittämään uudelleen ja sillä tavalla, että sillä olisi myös läpi menemisen mahdollisuuksia. Tuskinpa ed. Laukkasen esityksellä niitä kuitenkaan tulee olemaan.

Ed. Kohijoki: Herra puhemies! Ei ole ensimmäinen eikä uskoakseni viimeinenkään kerta, kun syntyy aina kovin runsas, vilkas ja tietysti erimielinenkin keskustelu, kun kysymyksessä ovat poliisin toimivaltuudet. Tässä jälleen kerran haluan korostaa sitä, että ei kannata elättää pelkoja poliisia kohtaan. Poliisi tyytyy käyttämään vain niitä valtuuksia, mitkä sille on suotu. Ne ovat välineitä, ja eräästä välineestä tässäkin taas on kysymys. Jos poliisi sitä välinettä ei saa, poliisi tekee töitään niillä edellytyksillä, mitkä ovat olemassa. Mutta Suomen kansan turvallisuuden kannalta hallitus on tilannetta arvioinut ja päätenyt siihen lakiesitykseen ja siinä yhteydessä, mikä nyt on käsiteltävänä runsaan valmistelutyön jälkeen.

Pari kertaa olen viime kuukausien aikana tämän oikeastaan saman sisällön käynyt täällä kertomassa, kun oli puhetta turvallisuusmääräyksistä, mitä Etykin järjestäjämäana haluttiin poliisille antaa toimivaltuuksien puitteissa. Jo silloinkin puheenvuoroja käytettiin ja kauhisteltiin sitä, onko tämä kaikki mahdollista. Mutta eihän siitä ole kysymys, että siinä suhteessa olisi liikaa valtuuksia annettu. Kansainvälisesti arvioiden Suomen poliisilla on melko vähäiset valtuudet, ja toivotaan, että niitä ei paljoa jouduttaisi lisäämään, mutta kumminkin täytyy kaiken varautua. Raaka ja yhä raaiutuva rikolli-

suus näyttää saavan enemmän ja enemmän jallansijaa. Jotta Suomen kansa voisi luottaa poliisinsa, se tarkoittaa sitä, että poliisin on hankittava näyttöjä, aivan samalla tavalla kuin ihmisen missä työssä hyvänsä ollakseen arvostettu ja tunnustettu työntekijä täytyy pystyä teoillaan osoittamaan, että on sen veroinen kuin on luotettu silloin, kun on työhön asetettu. Siitä on kysymys myös poliisin osalta.

Rikollisuus ja yhä raaistuva rikollisuus on se todellinen ongelma. Täällä on kovin paljon keskittynyt huumausainerikollisuuteen, mikä sinänsä on aivan oikein, mutta myöskään muut raa'at rikokset ja erityisesti henkirikokset eivät tule olemaan vähäinen ongelma vastaisuudessaakaan. Juuri niitten rikosten tutkintaa varten on paikallaan, että poliisi saa työvälineekseen nuo ehdotetut mahdollisuudet, tunnistetiedot, joka on vain vähäinen asia, varsin vähäinen asia, ja kummin on se on turvallisissa käsissä. Me luotamme myös tuomioistuimeen. Kaikki, mitä näiden tunnistetietojen tiimoilta tulee tapahtumaan, tulee tapahtumaan tuomioistuimen tarkassa kontrollissa.

Täällä on hyvin vilkasta mielikuvitusta osoittanut sekin, kun kannetaan huolta siitä, mitä tapahtuu tunnistetiedoille sen jälkeen, kun rikostutkinta päättyy. Jos tämä on ongelma, niin en halua sitä huolta ja ongelmaa lisätä sillä, kun sanon, että poliisin hyllyissä on kilometreittäin rikostutkintaan liittyviä mappeja. Niissä on juuri rikostutkintaan liittyviä tietoja, mutta ei siitä kenellekään vaaraa eikä harmia ole, vaikka ne siellä ovat. Laissa säädetyn ajan jälkeen niille tapahtuu, niin kuin on säädetty, ja siinäkin oikeusvaltiossa toimitaan aivan turvallisesti.

Tällä sanoisin uudella työvälineellä, näillä uusilla säädöksillä, jotka käsittääkseni täällä tulevat hyväksytyiksi siinä muodossa, kuin asia palasi suuresta valiokunnasta, uskoakseni tulee olemaan myös ihan tarpeellinen rikollisuutta ja myös törkeätä rikollisuutta ennalta estävä vaikutus. Juuri sitä tarvitaan silloin, kun poliisi toimii kovin vähillä voimavaroilla. Meillä Suomessa ei ole niin yksinkertaista, että kutsutaan lisää poliisivoimaa paikalle. Mistä niitä kutsuu, kun niitä ei ole. (Ed. Halonen: Eikö pitäisi?) — Totta kai niitä pitäisi olla enemmän kuin meillä on, mutta tässä salissa on päätetty se mitoitus, minkä verran meillä poliisityövoimaa on. Kun on puhuttu poliisityövoiman lisäämisen puolesta, kyllä aika nopeasti tulee aivan erilaisia käsityksiä. Eli näyttää siltä, että me joudumme toimimaan nykyisellä vahvuudella. Hyvä, jos

saataisiin edes se pitää. Sillä joudutaan tulemaan toimeen. Silloin totisesti täytyy sillä vähäisellä poliisityövoimalla olla välineitä, joita se pystyy käyttämään kansan parhaaksi ja kansan hyväksi. Kunhan tämä opittaisiin täällä myöntämään, olisi helpompi itse kunkin olla rakentavasti sitä kaikkea lainsäädäntötyötä täällä tekemässä ja siihen myötävaikuttamassa, jolla kumminkin loppujen lopuksi kansan parhaaseen tähdätään, ja siitä on tässäkin kysymys.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle vain täsmennyksenä, että en ole väittänyt, että muotoilu, joka suuresta valiokunnasta tuli, olisi ristiriidassa Suomen solmimien ihmisoikeussopimusten kanssa, koska se vastaa niitä sanamuotoja, joista me valiokunnassa kuulimme asiantuntijalausuntoja. Sen sijaan liikennevaliokunnan enemmistön hyväksymästä muotoilusta emme ole kuulleet yhtään asiantuntijalausuntoa, vastaako se Suomen allekirjoittamia ihmisoikeussopimuksia.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies : Yleiskeskustelussa on ed. Kasurinen ed. Myllerin kannattamana ehdottanut, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin liikennevaliokunnan mietintöön liitettyyn IV vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Kasurisen ehdotus hyväksytty.

Toinen varapuhemies : Äänestyksessä on annettu 78 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 65. (Koneään. 3)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1, 4, 5, 7—10 ja 10 a §, 10 b ja 10 c §, 2 a luvun otsikko, 20, 21, 21 a, 22, 23, 26, 26 a, 26 b, 27 ja 28 § hyväksytään keskustelutta.

29 §.

Keskustelu:

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 29 § saa sen muodon, joka on II vastalauseessa, eli puhelujen tunnistetietojen saamisoikeutta ei anneta poliisille.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Hassin ehdotusta.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Ehdotan, että 29 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

"Poliisille voidaan 1 momentissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden estämättä antaa lupa saada tarpeellisia tunnistamistietoja rikoksesta epäillyn omistamasta tai hallinnassa olevasta puhelimesta rikoslain 24 luvun 3 a §:ssä mainitun rikoksen, törkeän huumausainerikoksen sekä sellaisen muun rikoksen selvittämiseksi, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta, jos tiedoilla arvioidaan olevan rikoksen selvittämisessä erityisen tärkeä merkitys. Muun kuin rikoksesta epäillyn omistamaa tai hallussa olevaa puhelinta koskevia tunnistamistietoja voidaan luovuttaa vain, jos asianomainen antaa siihen suostumuksensa. Lupa voidaan myöntää koskemaan määrättyä päätöstä edeltänyttä aikaa tai kerrallaan enintään kahden kuukauden aikaa päätöksen tekemisestä alkaen.

(3 momentti kuten suuren valiokunnan mietinnössä)

Luvan myöntämistä koskevan asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain (945/84) 5 a §:ssä ja 9 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään. Tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että myös sovelletut lainkohdat ja tuomiolauselman julistetaan yleisön läsnä olematta, ja määrätä asian käsittelyssä kertyneen oikeudenkäyntiaineiston myös lainkohtia ja tuomiolauselmia koskevilta osin pidettäväksi salassa enintään syyteasian käsittelyyn asti tai kunnes asia on jätetty silleen.

Vaatimuksen johdosta annettuun päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla. Teleliittymän omistaja tai haltija saa kannella päätöksestä. Kantelulle ei ole määräaikaa. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

(6 ja 7 momentti kuten 5 ja 6 momentti suuren valiokunnan mietinnössä)"

Ehdotuksen oleellinen kohta on se, että vain rikoksesta epäillyn puhelimesta voidaan saada tunnistetietoja.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kannatan ed. Tennilän ehdotusta.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 29 § saisi sen muodon, joka on kirjoitettu IV vastalauseeseen.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kasurisen ehdotusta.

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen sanamuodon, jonka olen I vastalauseessa esittänyt.

Ed. Hiltunen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. V. Laukkasen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Hassi ed. Haaviston kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Ed. Tennilä on ed. Laineen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämänsä mukaisena.

Ed. Kasurinen on ed. Myllerin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin IV vastalauseen mukaisena.

Ed. V. Laukkanen on ed. Hiltusen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten äänestyksessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. V. Laukkasen ja ed. Hassin ehdotusten välillä, sen jälkeen voittaneesta ed. Tennilän ehdotusta vastaan, sitten voittaneesta ed. Kasurisen ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. V. Laukkasen ja ed. Hassin ehdotusten välillä.

Ed. V. Laukkasen ehdotus "jaa", ed. Hassin ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 52 jaa- ja 45 ei-ääntä, 36 tyhjää; poissa 66. (Koneään. 4)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. V. Laukkasen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Tennilän ja ed. V. Laukkasen ehdotusten välillä.

Ed. Tennilän ehdotus "jaa", ed. V. Laukkasen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 63 jaa- ja 32 ei-ääntä, 39 tyhjää; poissa 65. (Koneään. 5)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Tennilän ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Kasurisen ja ed. Tennilän ehdotusten välillä.

Ed. Kasurisen ehdotus "jaa", ed. Tennilän ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 15 ei-ääntä, 29 tyhjää; poissa 65. (Koneään. 6)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kasurisen ehdotuksen.

4) Äänestys ed. Kasurisen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Kasurisen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 78 jaa- ja 57 ei-ääntä; poissa 64. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

29 a § hyväksytään keskustelutta.

Voimaantulosäännös.

Keskustelu:

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että voimaantulosäännös hyväksyttäisiin

IV vastalauseen mukaisena. Tämä merkitsee sitä, että laki on määräaikainen.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kasurisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kasurinen ed. Hassin kannattamana ehdottanut, että voimaantulosäännös hyväksyttäisiin IV vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Kasurisen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 79 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 66. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta toisen lakiehdotuksen 4, 8, 12, 15 ja 20—22 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laeiksi lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 a §:n kumoamisesta ja työntekijäin eläkelain 8 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 76

Sosiaali- ja terveystieteiden mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—5 §, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi sairaanhoitotarvikelain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 66

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4, 5 a, 5 b, 6—8, 8 a, 9—11 ja 13 §, lain uusi nimike, voimaantulosäännös, johtolause sekä lakiehdotuksen nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi erikoissairaanhoitolain voimaantuloa annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 67

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 9

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 19 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poisto päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 7) asia.

8) Ehdotus laiksi valtion riskipääomatakuista

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 65

Talousvaliokunnan mietintö n:o 23

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—8 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 234/1991 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. Zyskiewicz: Herra puhemies, arvoisat kansanedustajat! Perustuslakivaliokunta on antanut mietinnön n:o 7/1992 vp hallituksen esityksestä n:o 234/1991 vp laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta. Valiokunta puoltaa esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä, joskin on tehnyt pykälätekstiin kaksi muutosta ja perustelutasolla periaatteellisesti merkittäviä perusturva-käsitteen asiasisältöä koskevia muutoksia.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan valtiopäiväjärjestyksen muuttamista niin, että luovutetaan ensinnäkin 67 kansanedustajan suuruisen vähemmistön käytettävissä olevasta lakiehdotusten leppämäänjättämismahdollisuudesta ja

toiseksi verolakien erityisestä säätämisyjärjestyksestä.

Asiaa jonkin verran yksinkertaistaen voi sanoa uudistuksen merkitsevän sitä, että lakiehdotuksia varten olisi eduskunnassa enää kaksi erilaista käsittelyjärjestystä: perustuslakien vaikeutettu säätämisyjärjestys ja enemmistöperiaatteen mukainen tavallisten lakien käsittelyjärjestys, joista viimeksi mainittuun kylläkin liittyy toimeentulon lakisääteistä perusturvaa heikentävien lakiehdotusten lepäämäänjättämismahdollisuus. Tätä ns. Niemivuon toimikunnan mietintöön perustuvaa uudistusta on yleisesti luonnehdittu yhdeksi merkittävimmistä perustuslakiemme muutoksista koko itsenäisyyden aikana.

Molemmat esityksen keskeiset uudistusehdotukset laajentavat enemmistöpäätöksenteon käyttöalaa eduskunnassa ja merkitsevät tärkeää siirtymistä kohti muissa demokraattisissa valtioissa yleisesti noudatettavaa enemmistöperiaatetta. Valiokunnan mietinnön mukaan tämä on omiaan selkeyttämään poliittista järjestelmää. Enemmistöperiaatteen laajentamisen myötä hallitusvastuussa ja oppositiossa olevien puolueiden roolit ja vastuu eroavat selvemmin toisistaan. Uudistus osaltaan luo edellytyksiä sille, että äänestäjät voivat nykyistä suuremmin havaita eri puolueiden todellisen vaikutuksen valtiolliseen päätöksentekoon ja siten myös paremmin arvioida niiden vastuuta yhteisten asioiden hoidosta.

Erityisesti lepäämäänjättämissäännöstöä on pidetty suomalaisen konsensuspolitiikan juridisena kulmakivenä. Lepäämäänjättämismahdollisuudesta luopuminen ei kuitenkaan voi yksistään, niin kuin mietinnössä todetaan, merkitä sellaisen konsensuspolitiikan loppua, jossa hallitusvastuussa olevat puolueet keskustelevat ja pyrkivät sopuun opposition ja asiasta riippuen myös esimerkiksi työmarkkinajärjestöjen kanssa keskeisistä valtiollisista ratkaisuista. Laajan yhteiskunnallisen yhteisymmärryksen hakeminen päätöksille on enemmänkin poliittisesta tilanteesta ja kulttuurista riippuva kysymys. On valiokunnan mukaan edelleenkin tärkeää etsiä laajaa konsensusta esimerkiksi sellaiselle lainsäädännölle, joka koskettaa perustavanlaatuisesti ihmisten kanssakäymistä ja heidän asemaansa yhteiskunnassa ja jonka tulisi tällaisen luonteensa takia olla erityisen vakaata ja pysyvää. Valiokunta korostaa myös tarvetta edelleenkin neuvotella työelämän lainsäädäntöhankkeista hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kesken.

Arvoisa puhemies! Henkilökohtaisena käsitykseni toteaa, että on mielestäni ollut maallamme onneksi, että olemme vuosien saatossa kyenneet löytämään laajan poliittisen yhteisymmärryksen monissa kauaskantoisissa ja kansakunnallemme tärkeissä ulko- ja sisäpoliittisissa kysymyksissä. Totta kai laaja konsensus, talous- ja työmarkkinapoliittinen konsensus, olisi hyödyksi myös nykyisestä taloudellisesta kurimuksesta pääsemisessä. Mutta yhteisymmärryksen saavuttaminen vaatii uudenlaista asennoitumista kaikilta eri eturyhmiltä. Onhan kansantuote maassamme alentunut yli 6 prosenttia. Ei ole sellaista matematiikkaa, että näissä oloissa kaikki tahot voisivat pitää kiinni kaikista saavutetuista eduistaan, puhumattakaan että nyt voitaisiin etuuksia kohentaa. Kun mieluummin uhaataan lakoilla kuin tingitään olemassa olevista etuuksista, joudutaan juuri siihen, mihin on jouduttu. Vahvat eli ne, joilla on turvattu työ ja hyvä toimeentulo, pitävät kyllä puolensa, ja heikoimmat kärsivät eniten.

Nykyisenlainen lepäämäänjättämismahdollisuus säilyisi hallituksen esityksen mukaan yhtä osa-aluetta koskevana. Yksilöiden toimeentulon lakisääteistä perusturvaa heikentävät, valtion menoja säästävät lait olisivat edelleenkin jätettävissä lepäämään vähintään 67 kansanedustajasta koostuvan poliittisen vähemmistön toimesta. Lepäämäänjättämismahdollisuuden ala olisi siten olennaisin osin saman sisältöinen kuin tämän vuoden maaliskuun alussa voimaan tulleessa yksivuotisten säästölakien käsittelyjärjestystä koskevassa valtiopäiväjärjestykseen väliaikaisesti lisätyssä 66 a §:ssä.

Niemivuon toimikunnan mietintöön perustuvan uudistuksen täydentämisestä tällaisella lepäämäänjättämismahdollisuudella sovittiin suurimpien eduskuntaryhmien välisessä sopimuksessa viime vuoden lopulla. Toimeentulon lakisääteistä perusturvaa suojaavan lepäämäänjättämismahdollisuuden tarpeellisuus poistuu silloin, kun perusoikeussäännöstömme uudistetaan.

Valiokunta on kahdessa kohtaa muuttanut hallituksen esitystä tavalla, joka vaikuttaa lepäämäänjättämismahdollisuuden alaan. Valiokunta on ensiksikin muuttanut 66 §:n sanamuotoa niin, että toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikentämisestä tulee selkeästi keskeinen ja käytännössä lähes yksinomainen kriteeri sen arvioinnissa, onko jokin lakiehdotus jätettävissä lepäämään vai ei. Valiokunnan tekemä muutos tarkoittaa sitä, että perusturvaa heikentävän la-

kiehdotuksen ei tarvitse olla valtion menoja säästävää voidakseen tulla jätettäväksi lepäämään. Esityksen mukainen säästövaikutusta vaativa rajausta olisi voinut johtaa siihen ristiriitaiselta tuntuvaan mahdollisuuteen, että lakiehdotus, joka kylläkin olisi heikentänyt toimeentulon lakisääteistä perusturva, ei olisi ollut jätettävissä lepäämään, jos lakiehdotuksesta ei olisi aiheutunut samalla valtiolle menosäästöjä. Jotta esityksen perusosa ei tältä osin muuttuisi, valiokunta on säästökriteerin poistaessaan samalla kirjoittanut lakitekstiin sen, ettei lepäämäänjättämismahdollisuus, kuten ei nykyisinkään, koske verosta säättämistä.

Toiseksi valiokunta on muuttanut toimeentulon lakisääteisen perusturvan käsitettä koskevia esityksen perusteluja. Tämän käsitteen tulkinnanvaraisuus on jo tullut konkreettisesti esille, sillä perustuslakivaliokunta on näinä päivinä joutunut selvittämään viiteen eri hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten käsittelyjärjestystä lähinnä valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisessa 66 a §:ssä omaksutun perusturva-käsitteen kannalta.

Valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisen muutoksen säätämishistoria osoittaa, että muutoksen tarkoituksena oli antaa lepäämäänjättämismahdollisuuden muotoista suojaa määrätyle perusturvaan luettaville etuuksille, jotka pyrittiin luettelemaan mahdollisimman kattavasti lain säätämisvaiheessa. Väliaikaisen muutoksen mukainen suoja on sikäli institutionaalista, että se joko kytkeytyy tai ei kytkeydy tiettyyn etuuteen. Määrätyt etuudet saavat väliaikaisen muutoksen voimassa ollessa institutionaalista lepäämäänjättämissuojaa heikennyksiä vastaan. Suojattavana perusturvana ei valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n mukaan ole esimerkiksi tietyn tasoinen materiaali toimeentulo.

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä on omaksuttu samanlainen käsitys toimeentulon lakisääteisen perusturvan käsitteestä kuin säästölakien käsittelyjärjestyksen väliaikaista muutosta säädettäessä. Tiettyjen etuuksien nauttima lepäämäänjättämissuoja olisi samaan tapaan institutionaalista. Etuudet sinänsä olisivat suojattuja kaikenlaisia heikennyksiä vastaan. Tällainen käsitys on, niin kuin valiokunnan mietinnössä todetaan, ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, että perusturvana taattaisiin yksilölle määrätyn tasoinen vähimmäistoimeentulo. Etuuksien institutionaalinen suoja johtaa siihen, että myös etuuksien heikentäminen tai jopa poistaminen sellaisilta henkilöiltä, joiden toimeentuloturva ei

vähimmäissäkään määrin riipu etuuden saamisesta, on lepäämäänjättämismahdollisuuden suojaama.

Tällaisista näkökohdista huolimatta perustuslakivaliokunta on hyväksynyt uudistuksen lähtökohdaksi sen, että tietyt etuudet sinänsä saavat institutionaalista suojaa. Tämä tietyllä tavalla kaavamainen lähtökohta on samalla sillä tavoin selkeä, että se antaa jonkinlaisen kiinteän pohjan arvioida lakiehdotusten käsittelyjärjestystä. Valiokunta pitää tätä näkökohtaa valtiosäännön toimivuuden kannalta tärkeänä.

Hyväksyessään mainitun lähtökohdan perustuslakivaliokunta on samalla tehnyt periaatteellisesti merkittäviä muutoksia hallituksen esityksen perusteluihin. Valiokunta toteaa mietinnössään ensiksikin, että toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikennyskielto ei estä ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta esimerkiksi tarkistaa jonkin verran jonkin suojan piiriin luettavan etuuden saamisedellytyksiä ja vähäisesti etuuden suuruuttakin, kunhan etuuden edelleenkin saisivat riittävän suurena ne, joille se kokonaisuutena arvioiden on välttämätön toimeentulon perusturvan kannalta. Valiokunta on siten katsonut, että toimeentulon perusturvan suojaa voidaan institutionaalisesta luonteestaan huolimatta arvioida sekä tarveharkinnan että vähäisyyskriteerin valossa.

Tähän liittyen valiokunta on esimerkinomaisesti maininnut, että eläkkeiden osalta turvattavana etuutena pidetään esityksessä mainitun kansaneläkkeen asemesta täyden kansaneläkkeen suuruista toimeentulotasoa. Kannanotto merkitsee mainitun suuruisen eläketulon lukemista toimeentulon perusturvaan siitä riippumatta, mistä kyseinen eläketulo kertyy ja toisaalta sitä, ettei mikään tietty eläketulo, jos kyseinen suuruustaso saavutetaan muusta eläkelähteestä, ole institutionaalisesti suojattu.

Valiokunnan mietinnössä on toiseksi laajennettu hallituksen esityksen mukaista perusturvakäsitettä yhdeltä osalta. Esityksessä on näet lähdetty siitä, että niissä esityksen perusteluissa mainituissa etuusjärjestelmissä, joiden piirissä myönnetään sekä yleisiä vähimmäisetuuksia että ansioon suhteutettuja etuuksia, ainoastaan vähimmäisetuudet luetaan perusturvan piiriin. Valiokunnan käsityksen mukaan myös tällaisia vähimmäisetuuksia vastaavat ansioon suhteutetut etuudet on luettava toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan sellaiselta osaltaan, joka yhdessä vähimmäisetuuden kanssa vastaa täyden kansaneläkkeen suuruista toimeentulotasoa.

Valiokunnan mietintöön sisältyy perustelulausumat näistä eläketuloa ja vähimmäisetuuksia vastaavia ansioon suhteutettuja etuuksia koskevista kannanotoista. Lisäksi mietinnössä uudistetaan valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisen muutoksen ensimmäisen käsittelykerran yhteydessä hyväksytty lausuma siitä, että lainsäädäntötoimin ei tule heikentää sellaisia palveluja, jotka perustoimeentuloa turvaavan merkityksensä vuoksi ovat rinnastettavissa toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan. Samoin uudistetaan väliaikaisen muutoksen ratkaisevan käsittelyn aikainen lausuma perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen antamisesta myöhemmin tällä vaalikaudella. Tähän liittyen valiokunta edellyttää, että asian merkityksen vuoksi eduskuntaryhmien tulee voida osallistua kiinteästi perusoikeuskomitean mietintöä koskevan lausuntokiirroksen jälkeiseen perusoikeusuudistuksen jatkovalmisteluun.

Arvoisa herra puhemies! Se, että olemme näin pitkällä määränemistösäännösten uudistamisessa, perustuu keskeisesti suurimpien eduskuntaryhmien viime joulukuussa saavuttamaan yhteisymmärrykseen esillä olevasta asiasta. Joulukuisen sopimuksen taustalla vaikutti hyvin ratkaisevasti yhteinen ajatus siitä, että käsiteltävänä oleva uudistus säädetään ns. lyhyempää perustuslainsäätämisyjärjestystä käyttäen. Tämä uudistuksen kiireellinen läpiviemi vaatii 5/6:n tuen eduskunnassa. Meillä on nyt historiallinen mahdollisuus saada aikaan tämä määränemistö ja toteuttaa uudistus. Pelkään pahoin, että ellemme onnistu kiireelliseksi julistamisessa, saamme vuosikausiksi heittää hyvästit uudistukselle ja siihen poliittisesti kytkeytyvälle perusoikeusuudistukselle. Toivon hartaasti, että kun vasemmisto on kannattanut enemmistöparlamentarismia jo itsenäisyytemme alkua ajoista saakka, kun kokoomus on asettunut samalle kannalle viime vuosikymmenen alkupuolella ja kun myös poliittinen keskusta on viimeisten vuosien aikana tullut uudistuksen kannalle, eduskunnasta nyt löytyisi tuo tarvittava määränemistö uudistuksen läpiviemiseksi.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskoviczin puheessa oli kaksi sellaista asiaa, jotka kannattaa huomioida. Ensimmäkin on se muutos, mitä valtiopäiväjärjestyksen muuttuminen merkitsee eduskuntaryhmien ja puolueiden toimintaan, eli vähitellen puolueista on tulossa tietyllä tavalla vaaliorganisaatioita ja päivänpoliittiset ratkaisut ja poliittiset

linjanvedot nopeisiin asioihin otetaan eduskuntaryhmissä. Tämähän on jo tietyllä tavalla näkynyt. Esimerkiksi SDP:n eduskuntaryhmä on käsitteäkseni hyvinkin itsenäinen omaan puolueeseensa ja puoluejohtoon nähden.

Samanaikaisesti, minkä ed. Zyskovicz esitti, että eduskuntaryhmien pitää tulla mukaan kiinteästi perusoikeusuudistuksen valmisteluun, voisi esittää muidenkin suurten asioiden yhteydessä eli sen, että eduskuntaryhmät kytkettäisiin valmistelukoneistoon nykyistä tiiviimmin. Se olisi tälle talolle sellainen suuri uudistus, jonka valtiopäiväjärjestyksen muutos ja enemmistöparlamentarismiin siirtyminen aiheuttaisivat ja joka nimenomaan parantaisi kansanedustajien omaa työtä ja työstä nauttimaa arvovaltaa.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Zyskoviczin puheenvuoron johdosta voisi todeta, että mielestäni uudistus ja yhteisymmärrys valtiopäiväjärjestyksen muutokseksi tulee yhdennellätoista hetkellä. Tässä voisi viitata myös valtiovarainvaliokunnan antamaan lausuntoon muutoksen johdosta.

Taloutemme tilanne ja myös erityisesti rahoitusmarkkinointemme tilanne vaatisi laajaa konsensusta yhteiskunnassa talouden vaikeasta tilanteesta poispääsemiseksi. Kuitenkin meillä on kokemuksia esimerkiksi viime syksyltä, että kaikkia välttämättömiä säästöpäätöksiä ei saatu läpi. Valtiovarainvaliokunnan verojaosto, joka asian valmisteli, kiinnitti erityisesti huomiota kansantaloudellisiin ja valtiontaloudellisiin seikoihin. Onhan todennäköistä, että tulevaisuudessaakin, niin kuin tässä todetaan, joudutaan valtion menoihin kohdistamaan mittavia säästöjä. On erityisen tärkeää, että säästötoimista päätettäessä ratkaisut voidaan ensisijaisesti perustaa poliittiseen harkintaan eikä sellaisten säästöjen etsimiseen, jotka lainsäädäntöjärjestyksen puolesta ovat helpoimmin toteutettavissa. Näinhän osittain viime syksynä mielestäni jouduttiin tekemään. Siinä mielessä nyt peilataan ajankohtaista tilannetta vasten valtiopäiväjärjestyksen muutosta. Tämä on tullut yhdennellätoista hetkellä. Ei tietenkään päivän suhdanteista johtuen valtiopäiväjärjestystä muuteta, mutta tämä sopii tähän aikaan erityisen hyvin.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkola kiinnitti huomiota perustuslakivaliokunnan pontteen, jossa edellytetään eduskuntaryhmien mukanaoloa perusoikeusuudistuksen jatkovalmis-

telussa. Tämä on erittäin tärkeä ponsi. Tältä osin perustuslakivaliokunnalle voi antaa tunnustuksen, että se on tämän sisällyttänyt tähän mietintöön.

Minua kiinnostaisi kyllä tietää, mitenkä ed. Zyskowitz perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana tulkitsee tämän toisen ponnin, jossa edellytetään, että turvattuna etuutena eläketulon osalta pidetään vain täyden kansaneläkkeen määrää. Tarkoittaako tämä sitä, että kansaneläkkeen pohjaosa voidaan tehdä eläkevähenteiseksi? Toivoisin ed. Zyskowitzilta suoraa vastausta suoraan kysymykseen, koska luulen, että tässä on erittäin ovelasti valiokunnan puheenjohtaja vienyt valiokunnassa tämän ponnin lävitse.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Ala-Nissilän puheenvuoron johdosta, kun hän puhui nimenomaan yhdennestätoista hetkestä. Keskustapuolueen käytös kyllä on ollut minun mielestäni sängen omituista ja mielenkiintoistakin jopa, kun lukee esimerkiksi valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta olevia perustuslakivaliokunnan lausuntoja, joihin mm. nykyinen oikeusministeri on vastalauseessaan puuttunut, nimenomaan perustuslakivaliokunnan mietintöön. Silloin keskustapuolue kyllä oli täysin toista mieltä, siis täysin toista mieltä.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vastauksena ed. Steenius-Kaukosen puheenvuoroon totean, että asian käsittelyssä perustuslakivaliokunnassa eikä tietystikään tämän asian käsittelyssä muutoin oteta kantaa yksittäisten sosiaalietuuksien tai eläkejärjestelmään kuuluvien etuuksien tekemiseen eläkevähenteisiksi, poistamiseen tai ei-poistamiseen. Valiokunnan mietinnön esittelypuheenvuorossani pyrin tekemään selkoa hyvin perusteellisesti niistä näkökohdista, jotka perustuslakivaliokunnan mietinnön mukaan liittyvät toimeentulon lakisääteisen perusturvan määrittelyyn. Näiden perustuslakivaliokunnassa hyväksyttyjen lähtökohtien mukaisesti pidettiin eläketulon osalta nimenomaan lepäämäänjättämismahdollisuudella suojattuun piiriin kuuluvana sitä, että tässä mielessä suojattua on täyden kansaneläkkeen määräinen eläketulo.

Ed. H e l l e : Herra puhemies! Käsittelemme hallituksen viime valtiopäivien viimeistä esitystä,

mikä täällä on jo tullut esillekin. Keskustelemme lepäämäänjättämismahdollisuuden poistamisesta, ja samaan asiaanhan kytkeytyy myös verolakiin säätämisen muutosesitys.

Saattaa hyvin olla, että tässä päätöksessä, minkä eduskunta tulee tämän asian osalta tekemään, on historian siipien havinaa mukana. Ehkä silloin olemme itse tekemässä sitä historiaa. Onhan niin, että jo 85 vuotta sitten, kun Suomeen nykyinen eduskuntalaitos luotiin, tilanne oli se, että silloiset valtaa pitävät säädöt eivät kyenneet siirtymään ns. enemmistövallan alle, vaan silloin luotiin näitä erilaisia järjestelmiä ns. vähemmistön suojaksi, toisin sanoen sen suojaksi, ettei rahvasenemmistö saa vietyä maan asioita suuntaan, jota valtaa pitävät säädöt eivät hyväksyisi. Lepäämäänjättämismahdollisuus on yksi osa tuonaikaista lainsäädäntöä ja lainsäädännön rajoitusmahdollisuuksia.

Ehkä tässä yhteydessä ei kannata sen pitämälle historiaa mennä. Totean vain sen, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä niin kuin vasemmistoliittokin on ottanut myönteisen kannan ns. lepäämäänjättämismahdollisuuden poistamiseen tietyn varauksin, siis tietyn poikkeuksin.

Hallituksen esitys on eräiltä osiltaan parantunut käsittelyn aikana aivan kuten täällä jo perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan puheenvuorossa tuli esille. Lakitehtiin on tehty mielestämme oleellinen muutos, kun lepäämäänjättämismahdollisuuden piiriin jäävän perusturva koskevan lain edellytyksistä on poistettu vaatimus, että sen tulisi olla valtion menoja säästävää. Mietintötekstit ovat myös menneet käsittelyn aikana parempaan suuntaan, joten siltä osin tuo perustuslakivaliokunnan käsittely on ollut hyvinkin asiallista.

Kun sanoin, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on ottanut myönteisen kannan tämän lain hyväksymisen suhteen, niin ratkaisumme ei kuitenkaan tässä tilanteessa ole tietenkään ollut ongelmaton. Monet nimenomaan tämän hetken poliittiseen ja taloudelliseen tilanteeseen liittyvät asiat arveluttavat. Monet kansalaiset näkevät erittäin uhkaavana tämäntapaiseen enemmistövaltaan siirtymisen vaikutukset, ja on aivan selvää, että istuvan porvarihallituksen toiminta, sen sanelupolitiikka ja kansan keskuudessa ns. köyhät kyykkyyn -politiikka, on tehnyt hyvin varukselliseksi tällä hetkellä tätä asiaa hyväksyä. Kiistatta on todella niin, että tämä tilanne nimenomaan on vaikeuttanut vasemmistoliiton eduskuntaryhmän päätöksentekoa tämän asian osalta. Se on monesti ehkäissyt näkemästä pa-

rempaa tulevaisuutta ja päätöksentekotilannetta, sitä mitkä tämän muutoksen vaikutukset ovat paremmassa taloudellisessa tilanteessa ja paremman hallituksen hallitessa.

Vasemmistoliiton ryhmän piirissä on edelleen erittäin suurta epäilyä niiden lupausten suhteen, joita on annettu niin aiemmissa ns. ryhmien välisissä sopimuksissa kuin perustuslakivaliokunnan mietinnössä perusoikeusuudistuksen etenemisestä. On halua uskoa, että nämä lupaukset ovat todellisia. Mutta on aivan selvää, että tulemme erittäin tarkasti seuraamaan tilannetta ja muistuttamaan näistä lupauksista, jos asiat eivät edisty niin kuin on sanottu.

On tietysti niin, että eräs turva perustuslaeista puuttuvien perusoikeuksien toteutumiselle ja niiden soveltamiselle ovat useat maamme hyväksymät kansainväliset sopimukset mm. ihmisoikeuksia koskien. Vasta viime vuosina, viime kuukausina oikeastaan, on ruvettu mieltämään näiden merkitys myös oman lainsäädäntötyömme ja niistä seuraavien ratkaisujen suhteen. Vasta nyt aletaan oikeusistuimissa oppia soveltamaan näitä ihmisoikeussopimuksia. Ne ovat monelta osaltaan kyllä turvaamassa sitä, mitä me nyt vaadimme perusoikeuksilta omiin perustuslakeihimme.

On aiheellista muistuttaa tässä yhteydessä, että vasemmiston taholta on ainakin 1970-luvulta alkaen hyvin voimakkaasti esitetty perusoikeuksien viemistä perustuslakeihin modernin yhteiskunnan vaatimilla tavoilla. Näitä lakiesityksiä on tehty useita joka vaalikaudella. Varmasti tällä vaikuttamisella on oma merkityksensä siihen, että olemme nyt siinä tilanteessa, että perusoikeudet ovat tavalla tai toisella kuitenkin nytkin käsittelyssä, ainakin sillä tavalla, että perustuslakivaliokunnan ponsi, jonka eduskunta ilmeisesti tulee hyväksymään, edellyttää, että tätä uudistusta jatketaan ja niin, että tällä vaalikaudella asiasta eduskunnalle tulee esitys. Mielestäni kyllä on todella erittäin oleellinen osa se, että tuossa ponnassa edellytetään myös eduskuntaryhmien olevan mukana valmistelutyössä ennen kuin esitys eduskunnalle annetaan. Mutta toisaalta on tietysti niin, että tämäntapaisia ratkaisuja ei kovin monien asioiden suhteen ole syytä tehdä, jos nimenomaan haluamme ns. enemmistöparlamentarismia käytännössä toteuttaa. Mutta mielestäni tämän asian yhteydessä on kyllä hyvin perusteltua se, että eduskuntaryhmät, myös oppositiossa olevat eduskuntaryhmät, pääsevät vaikuttamaan perusoikeusuudistuksen muotoutumiseen jo valmisteluvaiheessa.

Niin sanotun Niemivuon toimikunnan lepäämäänjättämissmietinnöstä pyydettiin eduskuntaryhmien lausunnot, ja on mielestäni hyvä huomata se, että vasemmistoliiton ohella myös ruotsalaisen kansanpuolueen ja vihreän liiton lausunnoissa oli samanlainen näkemys perusoikeuksien ja nyt käsittelyssä olevan lain yhteenkuuluvuudesta. On siis varmasti muitakin, jotka ovat tästä asiasta kiinnostuneita. Olen todennut, että myös sellaisista puolueista, jotka eivät lausuntoaan tuolloin antaneet, ainakin eräät ovat kiinnostuneita tästä asiasta.

Kun edellä totesin, että meillä on epäilyksiä hallituksen ja nimenomaan hallituspuolueiden halusta saada aikaan tyydyttävä perusoikeusuudistus, niin tuo käsityksemme, epäilyksemme, perustuu pitkälti siihen kokemukseen, minkä olemme saaneet ns. valtaoikeusuudistuksen suhteen. Eduskuntahan on pariin otteeseen tehnyt päätöksen, jossa se on edellyttänyt hallituksen jatkavan valtaoikeusuudistusta, niin että eduskunnan, tasavallan presidentin ja valtioneuvoston välisiä valtasuhteita tarkistetaan nimenomaan eduskunnan vallan lisäämisen suuntaan. On toimikuntia ja komiteita, jotka asiaa pohtivat, mutta eräät merkit tämän asian käsittelyn yhteydessä osoittavat, että hallituksen piirissä on vahvoja voimia, jotka haluavat jarruttaa tämän eduskunnan tahdon toteutumista. Tässä yhteydessä on kyllä selvästi syytä todeta, että oikeusministeri Pokka ei kuulu siihen piiriin, joka jarruttaa tuota uudistusta, pikemminkin päinvastoin. Siksi edellyttämme, että tästä asiasta eduskunta jälleen kerran lausuisi sen, että haluamme käsittelyymme ennen seuraavia presidentinvaaleja selkeän esityksen näiden valtaoikeuksien uudesta asemasta meidän valtiosäännössämme, hallitusmuodossamme.

On tietysti niin, että epäluuloamme on lisännyt se, mikä täällä jo tuli esille vastauspuheen-vuoroissa, eli hallituspuolueiden ja etenkin kokoomuksen taholta on tullut ilmi selviä pyrkimyksiä tiettyjen perusturvajärjestelmien romuttamiseksi. (Ed. Taina: Sanokaa esimerkki!) — Tämä on ollut eniten keskustelussa nimenomaan kansaneläkejärjestelmän suhteen, kuten täällä äskenkin kuultiin. — Minusta on erittäin tärkeätä, että tämän keskustelun yhteydessä tulisi selvyys, mikä on keskustapuolueen ja mikä on kokoomuksen asenne tähän asiaan. (Ed. Aittoniemi: Eikö se ole vielä selvinnyt?) — Se ei kaikilta osin näytä olevan selvää. — On tietysti totta, että kun perustuslakivaliokunnassa niin tämän kuin monen muunkin asian yhteydessä

lausumia ja mietintöjä tehdään tiettyjen kompromissien kautta, niin monesti nämä kompromissilausunnot ovat suhteellisen vaikeaselkoisia ja saattavat olla myös sellaisia, että niistä voidaan lukea asiaa hieman sinnepäin taikka tännepäin. Saattaa toisaalta olla, että oikeustieteellisen koulutuksen saaneille nämä ovat hyvin selviä asioita, mutta olen kyllä havainnut, että kun valtaosa edustajista on muita kuin lakimiehiä, onneksi kyllä, niin monesti on aika vaikea saada selvää siitä, mitä nämä pykälänikkarit oikein tarkoittavat asioiden suhteen.

Meille vaikea kohta, joka on tullut käsittelyssä monesti esiin, on se, että siinä muotoilussa, minkä laki on saanut perustuslakivaliokunnan käsittelyn jälkeen, on niin, että ainakin muodollisesti verolaeilla on mahdollisuus puuttua sellaiseen perusturvaan, johon ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta ei olisi mahdollista puuttua. Siinä mielessä olemme olleet kyllä hämmästyneitä, että vaikka esimerkiksi oikeusministerin lausunnossa asiasta on todettu selvästi tämä omituinen ristiriita, niin käsittelyn yhteydessä ei ole saatu kannatusta esittämällemme näkemykselle, että laki olisi kirjoitettu niin, että tällainen mahdollisuus olisi poistettu. Eikä tähän mennessä ole kyllä tullut kannatusta sille, että edes minussa se selkeästi sanottaisiin. Siitä johtuen minusta on aiheellista kolmannessa käsittelyssä kyllä esittää sentapainen ponsi, jossa eduskunta ilmaisee tahonaan, että verolakeja ei saisi käyttää kiertotienä puuttua niihin perusturvaetuuksiin, jotka muuten olisivat lepäämäänjättämissäännöksen turvaamia.

Ongelmallista on myös se, onko tämä laki hyväksyttävä kiireellisessä perustuslain säätämisjärjestyksessä vai olisiko mentävä ns. normaalin perustuslain säätämisen kaavan mukaan. Nuo seikat, joista aikaisemmin olen puhunut, ovat tietysti osia siitä ongelmatilasta, mutta osittain ongelmaa suurentaa vielä se, kuten täällä esimerkiksi keskustapuolueen taholta vastauspuheenvuorosta kävi ilmi, että aika monella hallituspuolueitten edustajalla, jotka ovat nyt kannattamassa tätä muutosta, on tähtäimensä ainoastaan juuri tämänhetkinen poliittinen ja taloudellinen tilanne. Ja minun mielestäni, ja ymmärrän että ryhmäni mielestä, perustuslakiuudistus edellyttää pitkää tähtäintä. Sitä ei saisi perustaa siihen, mikä on jonkin hetken tilanne. Vasemmistoliiton ryhmä ei ole tehnyt lopullista päätöstään siitä, miten se suhtautuu kiireelliseen säätämisjärjestykseen. Huomenna tulemme asian käsittelemään.

On tietysti totta, että demokratian periaatteisiin kuuluu, että enemmistö hallitsee tietyissä perustuslain määrittelemissä rajoissa. Se merkitsee myös sitä, että opposition on kyettävä aiempaa paremmin esittämään omat vaihtoehdot. Se osaltaan varmasti selkiinnyttäisi poliittisen vallan ja poliittisen vastuun kysymystä, ja täten kansalaisilla olisi parempi mahdollisuus saada selvää siitä, mitä politiikassa tapahtuu, ja myös osallistua siihen.

Myönteisenä arviona on myös sanottava se, että on aivan selvää, että tulee Suomessa aika, jolloin jälleen puhutaan myös sellaisista lainsäädäntöuudistuksista, joilla yhteiskuntaa parannetaan ja joissa kansalaisten asemaa tullaan parantamaan. Monista niistä toimenpiteistä, mitä nykyhallituksen typerien esitysten mukaan on tehty tai tullaan tekemään, halutaan silloin päästä eroon. Siinä vaiheessa on tietysti hyvä, että päätökset voitaisiin tehdä normaalilla enemmistöllä.

On syytä muistaa, että Suomessa hyvin monet suuret yhteiskunnalliset tavallisia kansalaisia koskevat uudistukset on aikaansaatu nimenomaan vasemmiston voimin. Näitten ajamiseen on vaadittu vuosien, jopa vuosikymmenien työ. Monesti ne on saatu aikaan vain siten, että on jouduttu tekemään erilaisia kompromisseja. Eriaiset jälkilypsyt tämäntapaisissa tilanteissa ovat hyvin tunnettuja historiasta, ja taitaa tapahtua tänä päivänäkin sentapaista.

Olemme joka tapauksessa vakuuttuneita siitä, että suomalaiset eivät kovin kauan ole nykyisen kaltaisen näköalattoman porvarillisen menon viettävinä. Toisin sanoen ne näkemykset, joita oppositiokin on tässä vuoden aikana esittänyt, ovat saamassa ja saavat enemmän kannatusta, jolloin myös politiikan tekotapa tässä maassa tulee varmasti muuttumaan.

On vielä syytä todeta, että tietysti toisaalta, vaikka tässä on erittäin suuresta uudistuksesta kysymys, niin tosiasiallinen hyppäys nykytilanteesta siihen, kun tämä laki on voimassa, ei ehkä ole kuitenkaan niin valtava kuin monissa puheissa sanotaan, todetaan, pelätään tai toivotaan. Onhan niin, sitä on syytä vielä lopuksi korostaa, että jo tällä hetkellä lepäämäänjättämismäärästä annetaan mahdollisuuden ainoastaan hidastaa tiettyjen lakien voimaantuloa 1,5 vuotta, 2 vuotta. On tietysti niin, että sillä on vaikutusta siihen, minkälaisia lakiesityksiä yleensä tehdään, mutta sillä on myös vaikutusta siihen, minkälaiset lakiesitykset jäävät tyystin tekemättä juuri tämän vuoksi.

Kaiken kaikkiaan tulemme lain myöhemmissä käsittelyissä, lähinnä kolmannessa käsittelyssä, esittämään asiaan liittyviä ponsia. Kuten totesin, ryhmämme ottaa lopullisen kannan kiireellisyyksiaian huomenna.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Helle piti erittäin ansiokkaan ja pitkän puheenvuoron, johon pääosin voin yhtyä. Hän totesi eräässä vaiheessa, että oppositiopuolueisiin kohdistuu kansalaisten taholta jossain määrin arvostelua: Miksi nyt Ahon hallituksen lähettämien riisto- ja raippalakien aikana olemme myöntyväisiä näinkin suureen muutokseen eli tavallaan menetämme ainoan puruhampaamme, niin kuin jotkut totesivat? Me sosialidemokraatit olemme myös saaneet jossain määrin tätä arvostelua kaduilla ja kujilla ja toreilla kävellessämme, mutta me näemme tässä asiassa todellakin metsän puilta. Tämä asia on ollut esimerkiksi sosialidemokraattisen puolueen ohjelmistossa, niin kuin ed. Helle totesi — silloinhan vasemmisto oli yhtenä puolueena — vuosisadan alusta alkaen. Me pyrimme normaaliennemistöö, normaaliparlamentarismiin, ja se on meille arvo sinänsä.

Myös puolueemme on kunnallislain uudistuksen osalta määrävähemmistösäännösten poistamisen takana, vaikka yli 300 kunnasta, mitä Suomessa on, vain muutama kymmenen on vasemmistoenemmistöisiä. Sen sijaan määrävähemmistö meillä on hyvinkin monessa kunnassa.

Pieni pisara tämän epäitsekkyuden keskellä on myös itsekkyyttä. Voitaneen todeta, että tuskinpa sosialidemokraatit tässä maassa ikuisesti oppositiossa ovat. Ahon hallitus tekee tekemällä kansanvastaisia päätöksiä, nimenomaan tietä toisenlaiselle hallitukselle.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Helle viittasi aivan oikein siihen, että perusoikeusuudistus on tähän valtiopäiväjärjestyksen uudistukseen elimellisesti liittyvä ja erittäin tärkeä kokonaisuus itsenäisenäkin uudistuksena. Olen hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että se pitää myös konkretisoida tässä yhteydessä ponsilausuman muodossa. Tämä valtiopäiväjärjestyksen muutos on koko ajan ollut eduskuntaryhmien käsissä. Se on ollut keskeisesti eduskuntaryhmien aloitteen pohjalta syntymässä, ja yhteisesti olemme myös sitä mieltä, että eduskunnan on oltava perusoikeuslainsäädännön prosessissa mukana myös kiinteästi. Sen vuoksi näen aivan hyvänä, että siitä myös

lausutaan ja esimerkiksi oikeusministeriö tai eduskunta itse päättää jonkin seurantaryhmän perustamisesta, joka osallistuu lainsäädäntöprosessiin.

Samoin ponsi, jossa voidaan todeta sinänsä itsestään selvyyys, että verolakien käyttö kiertotienä on estettävä, on ilman muuta paikallaan. Siihen varmasti kaikki voivat myös yhtyä.

Vasemmistoliiton rooli tässä on varmasti tärkeä. Se voi olla ratkaisevakin, sanon sen suoraan, kiireellisyyden osalta, enkä siihen lähde sen enempää neuvoja antamaan. Totean kuitenkin, että tämä uudistus, jos sitä ei saada kiireellisenä lävitse, on erittäin pahasti uhattuna. Emme tiedä, minkälaiset olosuhteet vallitsevat 1995 alkukselta, jolloin toisessa vaihtoehdossa tehtäisiin lopullisia päätöksiä ja jolloin myös perusoikeusuudistus voisi olla uhattuna.

Olen pannut myönteisenä merkille myös sen, että porvarilliset ryhmät — keskusta on aika kaukaa tullut tälle linjalle — ovat nyt hyväksymässä kansanvallan selkiyttämisen ja vahvistamisen, joka on ensiarvoisen tärkeä tässä asiassa.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Helle tiedusteli, mikä on kokoomuksen perusturvalinja. Lähtökohtamme on se, että jokaiselle tässä maassa on toimeentulo turvattava. Tietysti ensisijaisesti jokaisen pitää pyrkiä itse omalla työllään ansaitsemaan toimeentulonsa, mutta jos se ei ole mahdollista, niin sitten täytyy olla sellainen sosiaaliturvaverkko, joka toimeentulon turvaa.

Selvää on myös tässä asiassa, että perustuslakivaliokunta on mietinnössään ottanut sen kannan, että kansaneläke on sellainen perusetuus, jonka heikentämiseen ei voida mennä. Sitä siis ei voida leikata. Tällä on myös keskusteltu kansaneläkkeen pohjaosasta. Oma kantani on se, että kun kerran kaikki kansalaiset maksavat kansaneläkemaksua, kuuluu heille myös tietty eläke-etuus tästä järjestelmästä, ja olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että kansaneläkkeen pohjaosaa ei voida poistaa. Voin myös oman ryhmäni osalta todeta, että me tätä asiaa käsitelimme

viime kesänä kesäkokouksessa ja myös siellä oli vahva henki siinä suhteessa, että perusosan tulee jatkossakin säilyä.

Haluan korostaa sitä, että nyt on historiallinen mahdollisuus tehdä muutos. Jos mahdollisuutta ei käytetä, uudistus saattaa valitettavasti vaarantua. Pidän myös tärkeänä sitä, että ryhmät ovat perusoikeusuudistuksen jatkovalmisteluissa mukana.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan ed. Hellettä oikaista siltä osin, että ei äsken keskustan edustajan puheenvuorosta käynyt suinkaan sellainen ilmi, että lakia säädettäisiin jotenkin päivänpolitiikan tarpeita varten. Minusta on aivan selvää, kuten, ed. Helle, itsekin totesitte, että tämä on hyvin pitkántähtäimen tavoite. Siinä mielessä minusta koko lakiesitystä tuleekin arvioida. Tältä pohjalta minusta on selvää, että myös Suomen keskusta on sitoutunut lakiesityksen läpiviemiseen kiireellisenä, ei yksinomaan Ahon hallituksen tarpeita varten. On selvää, että nykytilanne ja talousongelmamme korostavat tämän lain käyttötarvetta, mutta Ahon jälkeen tulee uusia hallituksia. On aivan selvää, että muuttuvissa oloissa tämä laki tulee olemaan jatkossakin äärimmäisen merkittävä.

On hyvin tärkeätä, että selkiinnyttämme todella vallan- ja vastuunjakoa tässä maassa. Sen vuoksi on yhä selvempää, että politiikasta, mitä nyt teemme, hallitus vastaa demokraattisissa vaaleissa samoin kuin oppositio asettuu vaaleissa omalla vaihtoehdolla kilpailemaan.

Arvoisa puhemies! Lain yksityiskohdista haluan todeta vain sen, että perustuslakivaliokunta on mielestäni onnistunut erinomaisen hyvin määrittelemään toisaalta lakisääteisen perusturvan sekä ne muut ulottuvuudet, jotka ovat lepäämäänjättämissuojan piirissä. Tämä lähtee selkeästi siitä sosiaalipoliittisesta määrittelystä, että meillä on kaksipilarinen järjestelmä, toisaalta kansaneläkepohjainen ja toisaalta ansiosidonnainen sosiaaliturvajärjestelmä. Se muodostaa minusta erittäin hyvän pohjan lain jatkokäsittelylle.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Helle toi esiin, että kolmannessa käsittelyssä vasemmistoliitto mahdollisesti tekee ponnin koskien sitä, että verolakeja ei saa käyttää kiertotienä lakisääteisen toimeentulon perusturvan heikentämiseen. Kaikenlaisten kiertoteiden käyttäminen mielestäni ei ole

hyvää lainsäädäntömenettelyä eikä hallituksen hyvää toimintatapa.

Herää kysymys, kun miettii eilistä keskustelua lapsilisälain väliaikaisesta muuttamisesta, jossa puhuttiin ed. Rengon esille tuomasta tarveharkinnasta. Näkisin oikeudenmukaiseksi toimenpiteeksi jos valtion yleinen taloudellinen tilanne sitä edellyttää, että suurituloisten lapsilisät mahdollisesti voitaisiin laittaa verolle. Silloin en katso, että kyse olisi kiertotiestä.

Tähän palattaneen siinä vaiheessa, kun kyseinen ponsi tulee käsitteilyyn.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuunnellessani ed. Helteen puheenvuoroa tuli mieleen mieltä uudistuksen peruskysymystä. Se minun käsittääkseni on se, että nyt pitäisi saada politiikan tekotapaan sellainen muutos, että kansan vaaleissa ilmaisema mielipide ja myös sen mukaisesti muodostettu hallitus ja hallituspolitiikka näkyisi kertakaikkisena muutoksena aina vaalien jälkeisessä politiikan teossa.

Kun uudistusta on valmisteltu, on esitetty kaikenlaisia epäilyjä ja tehty jo niin paljon kompromisseja, että voi alkaa kysyä: Tavoitetaanko tällä uudistuksella sitä alkuperäistä tavoitetta, johon käsittääkseni kaikissa puolueissa on ollut ymmärrystä?

Esimerkiksi kun katsotaan hallituksen esityksessä sivuilla 19 ja 20 olevaa 14 kohdan luetteloa niistä laeista, joita joita ei voida muuttaa helpotetulla lainsäädäntäjärjestyksellä, niin tämä luettelo on erittäin pitkä ja kattava. Tietysti voidaan ajatella, että jos elintason turvaaminen olisi lainsäädäntökysymys, niin kyllä luettelo varmaan voitaisiin tehdä vielä pidemmäksi ja kattavamaksi. Silloin kyllä jää huomiotta se perusasia, että tähän asiaan joudutaan paneutumaan juuri siitä syystä, että valtiontaloudessa ja kaikessa taloudessa peruskysymys on se, että varat on saatava riittämään kaikkiin menoihin. Silloin perusturvan säätämiskysymys ei ole ensi sijassa mikään lainsäädäntökysymys.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kalliomäki tuli hieman hätäiseksi kuunnellessaan ed. Korvan puhetta. Poliittisen petoksen haju haisee jälleen voimakkaana isoon nenääni, ja se on tulossa keskustan taholta sinne teidän puolellenne, kunhan odottelette vain.

Vasemmistopuolueet sekä vihreät ovat vaihtamassa kansanvaltaa Suomessa poliittiseen har-

vainvaltaan. Minä en ihmettele sitä yhtään sosialidemokraattien osalta. Sen sijaan olen kyllä raskaasti pettynyt vasemmistoliittoon, joka käsitakseni mukaan aikaisemmin oli kansanvallan valvojana tässä maassa. Nyt täällä ei ole enää kuin Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä ja se tulee sellaisena myös pysymään.

Sosialidemokraattien kannalta ymmärrän kyllä asian hyvin. Vaikka ed. Vähänäkki, jonka puheenvuoroon vastauspuheenvuoroni pyysin, ei sitä sanonutkaan, te tiedätte, että lähitulevaisuus on teidän aikaanne vallankahvassa ja silloin te haluatte olla myös poliittisen harvainvallan osanottajina nauttimassa vallasta, minkä te silloin saatte. Teidän osaltanne se on ilman muuta selvä asia.

Täällä puhuttiin verotuksesta kiertotienä perusturvan murtamisessa. Juuri se tulee olemaan tapa, jolla perusturva lopullisesti murretaan. Siihen on ainoa mahdollisuus saada korjaus perusturvaudistuksen, joka on luvattu, yhteydessä: selkeä kanta veropoliittikkaan, jolloin veropoliittikkaa ei voida käyttää perusturvaa vastaan. Mutta sitä ei tule tapahtumaan, koska petoksen haju oli jo ed. Korvan puheista selvästi haistettavissa. Niin kuin sanoin puoli vuotta aikaisemmin, poliittisen petoksen hajua on voimakkaasti liikkeellä, mutta meitä SMP:läisiä ei sillä retkuteta.

Ed. A n d e r s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uudistus on tietysti hyvin tärkeä periaatteellisestikin ja pitkään vasemmiston ajama. On tietysti erittäin tärkeää, että ponsi, joka liittyy perusoikeuksiin, on mahdollisimman sitova, niin että perusoikeusasia etenee ja pysyy poliittisesti elävänä, kunnes saamme eduskuntaan aikanaan lakiesitykset.

Se, mikä on herättänyt minussa ja ryhmässämme tulkintaongelmia, on juuri perusturvan määrittely, siis kansaneläkkeen suuruinen perusturva. Olen iloinen siitä, että ed. Sasin tulkinta oli sellainen, että aikomuksena ei ole romuttaa yhteisvastuun periaatetta kansaneläkevakuutuksessa. Sen voi nimittäin lukea myös sillä tavalla, että pohjaosa olisi eläkevähenteinen eli se maksettaisiin vain noin puolelle Suomen eläkeläisistä tämän jälkeen. Mielestäni olisi myös tarpeellista saada tämä tulkinta perusteluihin, ennen kuin uudistus hyväksytään.

On myös hyvin merkittävää, että jos katsoo tulevaisuutta, niin tästä tulemme myös nousemaan kansakuntana ja silloin voidaan tehdä myös parannuksia yksinkertaisella enemmistöl-

lä, niin kuin on mainittu. Se on hyvin oleellinen puoli perustuslakiuudistusta.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen oikeastaan aika tyytyväinen puheenvuorooni, koska sen pohjalta tuli näin monta vastauspuheenvuoroa ja kaikki olivat vielä erittäin asiallisia kaiken lisäksi. (Ed. Kalliomäki: Aittoniemikin?) — No, saa mennä samaan kasaan kaikki. — Ilmeisesti keskustelukulttuuri täällä on kaiken kaikkiaan parane-massa. Mutta kahteen puheenvuoroon pieni huomautus:

Ed. Korva totesi, että pitäisi päästä sellaiseen järjestelmään, että kansalaisten mielipide tulee esiin myös vaalien jälkeen uuden hallituksen muodostamisessa. Minusta hyvin oleellinen seikka, jolla se voidaan varmistaa, on se, että presidentin valtaoikeuksia hallituksen muodostamisen osalta selkeästi vähennetään. (Ed. Aittoniemi: Päävastoin lisättävä!)

Olen eri mieltä ed. Aittoniemen kanssa monesta asiasta ja mm. siitä, että hän tässä yhteydessä puhuu, että nyt ollaan siirtymässä harvainvaltaan. Minä olen koko ajan lukenut, että nyt ollaan siirtymässä enemmistövaltaan, jossa vähemmistö ei pysty kaikkea tekemään. Korostan, että vasemmisto, niin vasemmistoliitto kuin monet muutkin vasemmistoryhmät, on selkeästi ollut sillä kannalla, että uuteen järjestelmään tulee siirtyä. Nyt on meidän osaltamme kysymys vain siitä, hyväksymmekö uudistuksen kiireellisessä perustuslain säätämisjärjestyksessä vai ns. normaalissa järjestyksessä.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen vastauspuheenvuoron johdosta haluan selvästi tuoda esiin, että hänen siviilitaustansa ehkä aiheutti sen, että hän aisti minun puheenvuorostani hiukan liikaa taustoja ja tarkoitusta. Puheenvuoroni tarkoitus oli nimenomaan korostaa sitä, että systeemistä, johon nyt pyritään, ja valtiopäiväjärjestyksen muutoksesta pitäisi saada sillä tavalla selkeä ja toimiva, että se toimii niin kuin me kaikki yhteisesti alun perin olemme tarkoittaneet. Jos lähdemme nyt sille linjalle, että listaamme kaikki mahdolliset perusturvaan liittyvät tai siihen läheisesti liittyvät asiat listana ja poikkeuksina tästä laista, ei uudistusta ole mielekästä tehdä. Siis tämä kysymys pitää joko hyväksyä periaatteena tai ei hyväksyä. Ei minusta liiallisella kompromissilla päästä lopulliseen tavoitteeseen, mitä kaikki ovat lähteneet hakemaan.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa puhemies! Haluan huomauttaa ed. Korvalle, että pysyvä muutos ei tule sisältämään mitään kompromisseja, ei mitään, vaan kompromissit on rakennettu sisään väliaikaisiksi siltä osin kuin niitä on, ja niitä varmasti tarvitaan. On aivan selvää, että 1995 kesällä, jos nyt kiireellisimmän menettelyn hyväksymme, meillä on pysyvä muutos, jossa ei ole näitä perusturvaklausuuleja, jotka ovat väliaikaisessa muutoksessa. Niiden sijaan on kattava perusoikeusuudistus, jolla hyvän harkinnan mukaisesti hoidetaan kansalaisten perusoikeudet.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta merkitsee käytännössä sitä, kuten on jo useampaan kertaan todettu, että luovutaan tavallisten lakiehdotusten lepäämäänjättämismahdollisuudesta ja verolakien erityisestä säätämisyjärjestyksestä. Tämän jälkeen ainoastaan kansalaisten toimeentulon lakisäateistä perusturvaa heikentävät lait voitaisiin jättää lepäämään.

Mikäli kyseinen valtiopäiväjärjestyksen muutos toteutetaan, katoaa oppositiolta viimeinenkin sen todellista käytännön vaikutusmahdollisuuksista tärkeimpien lakihankkeiden suhteen. Muutoksen jälkeen ei enää kolmasosan suuruisen vähemmistö eli 67 kansanedustajaa voisi viivyttää lakien lopullista hyväksymistä. Käytännössä tämänhetkisen poliittisen tilanteen valitessa hallituspuolueet pystyisivät omien kansanedustajiensa voimalla säätämään muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kaikki tärkeimmät budjettilait ja lakiuudistukset.

Suomalainen parlamentarismi on tähän saakka perustunut siihen, että hallitus on joutunut tärkeimpiä lakeja esittäessään pitämään yhteyttä myös eduskunnan oppositiopuolueisiin ja neuvottelemaan niiden kanssa joko kompromissiratkaisun tai pyytämään yksinkertaisesti tukea lakiuudistuksille. Tällä tavoin on suomalainen lainsäädäntö kehittynyt kansainvälisesti tarkasteltuna kuitenkin varsin ripeästi ja muodostunut ainakin sosiaaliturvan osalta melko kattavaksi. Puolueiden lisäksi lainsäädäntöä kehitettäessä on kuultu myös muita tahoja, kuten ammattiyhdistysliikettä ja työnantajien järjestöjä. Tätä laajalla rintamalla tapahtunutta lainsäätämistä ja lakien uudistamista on totuttu kutsumaan nimellä konsensuspolitiikka.

Mikäli hallitus aikoo nyt ryhtyä toteuttamaan uudenlaista poliittista käytäntöä Suomessa eli

luopua laajasta yksituumaisuuteen perustuvasta lakien hyväksymismenettelystä, ollaan mielestäni vaarallisella tiellä.

Ensiksi hallitus on jakamassa puoluekenttää uudelleen. Aikaisemman oikeisto — vasemmisto-jaon käytännössä jo kadottuakin ollaan nyt aikaansaamassa uutta jakoa. Eduskuntaan tulee muodostumaan sosiaalisen ja kovan yhteiskunnan kannattajien puolueyhmittymät. Näin ollen palataan ajassa vuosikymmeniä taaksepäin, jolloin Suomesta vasta ryhdyttiin rakentamaan nykyisen kaltaista pohjoismaista hyvinvointi- ja kansallisen huolehtimisen valtiota. En näe, että tämän kaltaisella kehityksellä edesautettaisiin yhteiskuntaamme kovinkaan suuresti eteenpäin vaan paremminkin päinvastoin. Nykyisestä neuvotteluun ja sovitteluun perustuvasta käytännöstä on sen sijaan lukuisia hyviä kokemuksia ja tuloksia. Hallituksen valitsemasta linjasta ei voi päätellä muuta kuin sen, että se pyrkii kovaan sanelupoliittikkaan perustuvaan hallitusvaltaan Suomessa.

Toinen kielteinen seuraus hallituksen valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta sen toteutuessa tulee olemaan se, että tärkeitä valtiontaloudellisia tai sosiaalisia lakeja tullaan muuttamaan poliittisin perustein. Tämä tarkoittaa sitä, että hallitus oman toimintansa helpottamiseksi tai hallituspuolueet omien tarkoitusperiensä auttamiseksi muuttavat olennaisia valtiontalouteen vaikuttavia lakeja. Tämän kaltaisesta poliittisin perustein tapahtuvasta lainsäädännöstä on jo saatu hyvä esimerkki tältäkin päivältä. Tämän kaltainen käytäntö tulee varmaankin yleistymään, mikäli käsiteltävänä oleva lakiesitys hyväksytään.

Kolmas kielteinen seuraus lakiuudistuksesta tulee olemaan se, että Suomessa joudutaan monissa Euroopan maissa koettuun ns. pumppaavaan lainsäädäntötyöhön. Lakeja muutetaan osittain edellä mainitsemistani poliittisista perusteista riippuen edestakaisin riippuen kulloisestakin hallituskoalitiosta. Tästä ehkä kaikkein räikein esimerkki on ollut ennen nykyistä konservatiivien pitkää hallituskautta Englanti, missä työväenpuolueen ja konservatiivien hallituskaudella vuoroin säädettiin, vuoroin purettiin tehtyä lainsäädäntöä. Tästä koitui yhteiskunnalle merkittäviä kustannuksia, ja ennen kaikkea se vähensi valtiokoneiston ja koko yhteiskunnan uskottavuutta niin kansalaisten silmissä kuin kansainvälisestikin tarkasteltuna. En toivoisi, että maassamme jouduttaisiin lähinnä verolakien ja sosiaaliturvaan liittyvien lakien suhteen samanlai-

seen kierteeseen, vaan että lainsäädäntö tapahtuisi olennaisesti vahvemmillä ja kestävämmillä perusteilla.

Ehkä kuitenkin kaikkein kielteisin seuraus valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta enemmistöparlamentarismiin suuntaan on se, että se supistaa kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia heitä koskevaan lainsäädäntöön. Kansanvaltaisuus merkitsee mielestäni sitä, että parlamentarismissa otetaan käytännössä huomioon kaikkien puolueiden mielipiteet. Tämä puolestaan merkitsee sitä, että kansalainen voi äänestyspäätöksellään vaikuttaa lainsäädännön kehittämiseen kaikkien puolueiden kautta, koska hänen ääntään kuunnellaan lainsäädäntöä tehtäessä. Mikäli käytännössä 51 prosentin suuruinen enemmistö voi muuttaa merkityksellistä lainsäädäntöä, on lähes puolet kansalaisista käytännössä ilman todellista vaikutusmahdollisuutta. Tästä tulee varmaankin seuraamaan jatkossa se, että kansalaisten protestimieliala kulloinkin istuvaa hallitusta ja hallituspuolueita kohtaan tulee lisääntymään. Näin ollen hallituspuolueiden komemat vaalitappiot tulevat varmasti kasvamaan ja oppositiopuolueet vastaavasti nousemaan. Näin ollen edellä mainitsemani pumppaava liike tulee varmaankin esille myös vaalimenestyksissä ja sitä kautta jälleen vaalien jälkeisessä lainsäädännössä.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva valtiopäiväjärjestyksen muuttaminen on väliaikaisratkaisuihin saanut mielenkiintoisia ja mielestäni osin koomisiakin piirteitä. Helmikuussa 1991 keskustapuolue oli ehdottomasti sitä mieltä, että kyseisenlaista valtiopäiväjärjestyksen muutosta ei tule tehdä. Vastalauseen silloin allekirjoitti mm. nykyinen oikeusministeri Hannele Pokka. Myös runsas vuosi sitten ennen viime eduskuntavaaleja suuressa vaalikeskustelussa, mikäli muistikuvani on oikea, nykyinen pääministeri, keskustapuolueen puheenjohtaja Esko Aho ilmoitti, että mitään käsittelyssä olevan kaltaista valtiopäiväjärjestyksen muutosta ei tarvita. Hän ilmoitti silloin muistamani mukaan, että mahdolliset säästötoimet pystytään tarvittaessa tekemään jo voimassa olevankin lainsäädännön puitteissa ja yhteisymmärryksessä. Valitettavasti tilanne muuttui välittömästi keskustapuolueen ottaessa osaa hallitusvastuuseen. Nyt vielä edellytetään, että laki pitäisi saada kiireellisesti voimaan.

Ilmestelen suuresti myös sosialidemokraattien kiirettä lakimuutoksen voimaantulossa. Eikö esimerkiksi tänäaamuinen äänestystulos pe-

rustuslakivaliokunnassa yhtään pelota? Nykyisen hallituksen aikana ei voi uskoa enää mihinkään lupauksiin. Pelkään pahoin, että yhä harvemmin lakiesitykseen sisältyvät säästökohteet tulkitaan perustuslakivaliokunnassa toimeentulon lakisääteeseen perusturvaan kuuluviksi. Tämäaamuinen äänestys oli mielestäni jo selvä osoitus siihen suuntaan. Eli poliittisin perustein tehdään päätöksiä, jolloin hallituspuolueitten enemmistön mukaisesti edetään.

Liekö sosialidemokraattien suopeus kysymyksessä olevaan lakiin sitä perua, että hallitusvastuuseen päästyään ja saatuaan keskustapuolueen oppositioon he pystyvät välittömästi toteuttamaan maatalouden kuristustoimet vieläkin tehokkaammin kuin keskustapuolue nyt tekee. Tämä lähinnä sen johdosta, kun on kuullut eräitten sosialidemokraattien julkisuudessa viime aikoina olleita puheita. Silloin ei olisi edes lakien lepäämäänjättämismahdollisuutta, eli tässä esimerkissä keskustapuolue saisi päältäpäin seurata lain voimaantuloa ilman mahdollisuutta edes hidastaa sitä. Täällähän on käynyt ilmi, että nykyisen lainsäädännön puitteissa tämä hidastus voi olla noin 1,5–2 vuotta.

Käsiteltävänä oleva lakimuutos mahdollistaa mielestäni tulkinnanvaraisuudellaan myös kustannusten siirrot säästötoimista esimerkiksi kunnille. Näinhän on nyt käymässä ainakin hallituksen esityksen mukaan erään lakiesityksen perusteella, joka on tällä hetkellä valiokunnissa, siitä huolimatta että kyseisestä lakiesityksestä käytetään säästölaki-nimitystä. Minä itse en ymmärrä, mitä säästämistä se lopullisesti on, jos veronmaksajat joutuvat kuitenkin maksamaan kustannukset. Minä olen tulkinut asiat sillä tavoin, että veronmaksajalle ei ole merkitystä, maksako hän veroa kunnalle vai valtiolle. Mielestäni veromarkkoja ei ole sinällään maksettaessa mitenkään korvamerkitty. Ne jaetaan aikanaan sekä kunnille että valtiolle. Maksajien osalta ne ovat kuitenkin veromenoja. Tuntuu jotenkin omituiselta esimerkiksi sen lakiesityksen perusteella, että näitä kutsutaan säästölakiesityksiksi ja säästölakeiksi, kun saadaan vähennettyä valtion veroja, mutta toisaalta kansalaiset joutuvat maksamaan ne kunnan veron kautta.

Lisäksi tämä lakiesitys mahdollistaa, kuten täällä on vastauspuheenvuoroissa jo esitetty ja osittain myös ed. Helteen puheenvuorossa, puutumisen toimeentulon lakisääteeseen perusturvaan nimenomaan verotuksen kautta. Sen kautta voidaan romuttaa kyllä käsitykseni mukaan ne hyvät tarkoitukset, mitä sinne sisään on

yritetty syöttää nimenomaan perustuslakivaliokunnan mietinnössä.

Arvoisa puhemies! Katson, että nyt käsittelyssä oleva valtiopäiväjärjestyksen muutosesitys on turha ja vaarantaa suomalaisen hyvinvointivaltion tulevaisuuden ja tekee tästä yhteiskunnasta kovan ja karun, mitä kokoomus tietenkin haluaa. Mutta sitä en ymmärrä, että siihen ovat mukaan menossa ainakin sosialidemokraatit nyt keskustapuolueen ohella ja keskustapuolue nimenomaan muuttaen täydellisesti kantaansa vuoden sisällä, siis täydellisesti, kristillisistä puhumattakaan. (Ed. Zyskowitz: Siis kuinka muuttaen kantaansa?) — Keskustapuolue. (Ed. Kalliomäki: Mikä on SMP:n kanta?) — SMP tulee kolmannessa käsittelyssä esittämään asian hylkäämistä. Myös tulemme äänestämään sitä vastaan, että tämä tulisi voimaan kiireellisesti.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pyytänyt puheenvuoron ja tulen asiaa käsittelemään laajemmin. Mutta kiinnitän nyt huomiota ed. Vistbackan puheenvuoron yhteen näkökulmaan. Minusta hän oli oikeassa siinä, kun totesi, ettei sellainen oikein mikään säästölaki ole, jos valtion menoja säästetään, mutta vastaavasti kuntien menoja lisätään.

Hän jatkoi, että veronmaksajan kannalta on samantekevää, maksaako veroa kunnalle vai valtiolle. Tässä suhteessa olen toista mieltä. Kyllä sillä on erittäin olennainen merkitys, kumpi perii verot, valtio vaiko kunnat, nimenomaan siitä johtuen, että kunnallisvero on jakovero ja valtionvero progressiivinen. Valtionvero mielestäni on siinä suhteessa oikeudenmukaisempi, että ne, joilla on enemmän tuloja, suhteellisesti enemmän maksavat myös veroja. Kunnallisverohan on tässä suhteessa pienituloisten kannalta epäedullisempi.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vistbacka epäili puheenvuorossaan, että kansalaisten vaikutusmahdollisuudet heikkenivät tämän lakiuudistuksen myötä. Itse näen kuitenkin, että jos hallitukselle annetaan valta, niin sillä on myös vastuu, ja luotan ihmisten arvostelukykyyn tulkita hallituksen positiivisia tai negatiivisia toimenpiteitä ja uskon, että kansa kyllä rankaisee hallituksen negatiivisista toimenpiteistä seuraavissa vaaleissa. Minusta tämä menettelytapa, jolloin hallituksella on valta ja myös vastuu, ennen kaikkea vastuun korostaminen, on lähempänä

suoraa kansanvaltaa kuin nykyinen systeemi edustuksellisessa demokratiassa.

Mitä tulee laajan konsensuksen hakemiseen, että kaikki ryhmät mukaan lainsäädäntötyöhön, niin minusta tällä hetkellä meillä on kaikki ryhmät mukana lainsäädäntötyössä valiokuntien kautta. Kuinka realistista sitten on pyrkiä koko eduskunnan, kaikkien puolueiden, konsensukseen, on kyllä miettimisen arvoinen asia.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kaarilahdelle toteaisin, että kansalaisten kannalta neljä vuotta on sangen pitkä aika, jolloin kuristustoimia tehdään, jos sellainen hallitus sattuu olemaan.

Arvoisa puhemies! Ed. Laineelle lähinnä se, että itse en niin perusteellisesti lähtenyt selvittämään valtion- ja kunnanveron eroa. Myönnän, että näin on, mutta itse tarkoitin lähinnä, että kansalainen, silloin kun hän maksaa veroa, ei tiedä, kummalle lopullisesti jokainen markka, joka sinne maksetaan, kumpaan kassaan, valtion vai kunnan, menee. Tätä lähinnä tarkoitin.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka hämmästeli sitä, että sosialidemokraatit ovat mukana tässä valtiopäiväjärjestyksen muutosprosessissa. Jos jotain pitää hämmästellä, pitää hämmästellä kaikkia muita poliittisia ryhmiä kuin työväenliikettä, sillä sosialidemokraattisen työväenliikkeen, myös mukaan lukien vasemmisto kokonaisuudessaan, keskeisiä valtiosäännön uudistamisen vaatimuksia koko työväenliikkeen toiminta-aikana on ollut nimenomaisesti se, että Suomessa siirrytään enemmistödemokratiaan ja että kansalaisten perusoikeudet saadaan hallitusmuotoon. Nämä ovat kaksi kiistämätöntä peruslinjaa, jotka ovat näkyneet työväenliikkeen valtiosäännön uudistamisen vaatimuksissa kautta aikojen.

Näin ollen onkin nähtävä valtiopäiväjärjestyksen muutosesitys osana merkittävää kokonaisuutta, suurta linjaa, joka on piirtynyt kautta historian. Näiltä osin voi sanoa, että valtiosäännön uudistuminen enemmistödemokratian suuntaan on erittäin merkittävä askel suomalaisessa yhteiskunnassa ja tulee näkymään, että sen vaikutukset tulevat olemaan pitkäaikaiset ja näkymään mm. varmasti koko poliittisen järjestelmän toiminnassa.

Itse näkisin asian niin, että kun olemme vaativassa enemmistödemokratiaa, selkeitä poliittisen järjestelmän vastuusuhteita, se myös tulee omalta osaltaan vahvistamaan sitä vaatimusta ja

kehitystä, joka on väistämätön ja toivottava, että suomalainen yhteiskunta muuttuu alamaisyhteiskunnasta kansalaisyhteiskunnaksi. On hyvin tärkeätä, että Suomen kansalaiset tietävät oikeutensa ja velvollisuutensa, näkevät, että vaaleissa osallistumalla, äänestämällä, tekemällä valintoja voidaan myös vaikuttaa keskeisesti politiikan sisältöihin ja niihin valtasuhteisiin, joilla Suomessa päätöksiä tehdään. Mutta tämä edellyttää todella sitä, että enemmistödemokratiaan siirrytään käsi kädessä perusoikeuksien kirjaamisen kanssa.

Suomen valtiosääntö on vanhanaikainen. Se on toiminut naristen ja huojuen kaikki nämä vuodet. Sitä on pitänyt tulkita. Meillä on ollut ainutlaatuinen poikkeuslakijärjestelmä. Valtiosääntöön on voinut tehdä määränemmistöllä sitä loukkaavia lakeja. Nyt käynnissä olevalla prosessilla pitäisi päästä siihen, että meidän valtiosääntömme uudistuu kokonaan, siitä tulee selkeä, jokaiselle kansalaiselle ymmärrettävä, niin että jokainen tietää, mitä merkitsee olla Suomen kansalainen, mitkä ovat oikeudet, mitkä ovat velvollisuudet, mitkä ovat keskeiset valtasuhteet, kenelle kuuluu lainsäädäntövalta, kenelle toimeenpanovalta jne., ja että tuo kieli, joka valtiosäännössä on, on sellainen, että sen ymmärtää jokainen. Valtiosäännöstä pitäisi uudistusprosessin myötä tulla siis jokaisen kansalaisen käsissä kuluva kirja, mikä merkitsee sitä, että kansalaisyhteiskunnassa kansalaisella on myös mahdollisuus suoraan vaikuttaa siihen, miten yhteiskunnassa sen eri tasoilla tehdään päätöksiä.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä, joka nyt on käsitellyn pohjana ensimmäisessä käsittelyssä, onkin nivottu enemmistödemokratiaan siirtyminen kansalaisten perusoikeuksien kirjaamisen välttämättömyyteen. Se on ollut ennen kaikkea vasemmiston yhteinen vaatimus. Meidän hallitusmuotomme ei tunne kansalaisten taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia. Sitä vastoin mm. täällä varhemmin on puhuttu pitkään kirje- ja puhelinsalaisuudesta, jotka ovat meidän hallitusmuodossamme mutta joita kevyesti näkyy yrittävän loukata. On tärkeätä, että suomalainen valtiosääntö on moderni ja vastaa niitä demokratiaihanteita, jotka Suomessa vallitsevat. Ne demokratiaihanteet mielestäni ovat sellaiset, että kansalaiset katsovat heille kuuluvan kansalaisuutensa perusteella myös monia sellaisia oikeuksia, jotka takaavat vaikeassa elämäntilanteessa toimeentulon, oikeuden yhtäläiseen koulutukseen ja moniin muihin

sellaisiin asioihin, jotka modernissa länsimaaisessa demokratiassa on nähty arvokkaiksi.

Haluan erityisesti kuitenkin korostaa sitä, että ihmisoikeudet, joista usein puhutaan, ovat julistuksellisia niin kauan, kunnes ne voivat aktivoidua kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien kautta todellisiksi kansalaisoikeuksiksi. Tämä on ennen kaikkea työväenliikkeen marxilainen peruslähtökohta. Sen vuoksi on lähdeittävä siitä, että ihmisoikeudet, perusoikeudet, jotka ovat hallitusmuodossa kirjattuina, voivat olla todellisia vasta sen jälkeen, kun ihmiset aidosti pystyvät vaikuttamaan heitä koskeviin ratkaisuihin.

Näiltä osin juuri vaatimus enemmistödemokratiaista on hyvin olennainen, koska silloin kansalaiset voivat nähdä selkeästi, miten heidän tekemänsä valinnat vaikuttavat. Poliittiset vastuusuhteet selkiytyvät, ja silloin myös vaaleissa vaikuttamisen mahdollisuudet paranevat.

Keskeinen kysymys tämän valtiopäiväjärjestyksen muuttamisen osalta on ollut, tulisiko uudistus hyväksyä kiireellisesti vai ei. Kiireellisyys mielestäni on hyvin välttämätön ajankohtaisista syistä, ei siksi, ettei enemmistödemokratiaan siirtymisen linja kestäisi odottaa muutamia vuosia sinänsä. Ongelmaksi asian ja välttämättömäksi kiireellisyyden tekee nimenomaisesti väliaikainen valtiopäiväjärjestyksen muutos, joka mahdollistaa valtion menojen säästämisen kuitenkin lakisääteiseen toimeentuloturvaan puuttumatta. Ei ole oikein, että perustuslakivaliokunta tulee olemaan tämän maan sosiaalipoliittikan tekijä. Ei ole oikein, että jatkuvasti joudutaan kiistelemään siitä, mikä on yksityiskohdissaan oikean kaltainen säästötoimenpide, ja sitten poliittisilla, ehkä niukoillakin enemmistöillä ratkotaan kansalaisten kannalta hyvinkin tärkeitä kysymyksiä.

On siis järkevää päästä mitä pikimmin selkeään tilanteeseen, ja sen vuoksi on järkevä tietysti ajatus siitä, että perusoikeuskomitean työ, joka on nyt lausuntokierroksella, myös hyvin nopeasti tulee eduskunnan käsiteltäväksi. Luulisin, että myös niitten puolueiden näkökulmasta, jotka tällä hetkellä käyttävät hallitusvaltaa, nykyinen väliaikainen säästölakijärjestelmä on paljon pulmallisempi kuin se, joka nyt on kaavailtu.

Perustuslakivaliokunnan lakisääteisen perustoimeentuloturvan tulkinnot ovat sillä tavalla kehittyneet mielestäni edellisestä, joka siis liittyy väliaikaiseen valtiopäiväjärjestyksen säästölakimuutokseen, että ne ovat nyt irtautuneet sosiaalipoliittikan järjestelmistä sinänsä ja varsinaisesta raha-käsitteestä. Mielestäni on hyvin tärkeätä se,

että kansalaisten perustoimeentuloturva voidaan käsitellä järjestelmästä riippumatta ja myös nähdä, että raha pelkästään ei ole perustoimeentuloturva vaan toimeentulemiseen liittyvät myös olennaisesti palvelut. Näinhän perustuslakivaliokunnan lausunnossa on.

Tosin perustuslakivaliokunnan mietinnössä on kiinnitytty myös institutionaalsiin sosiaalipoliittikan turvajärjestelmiin johtuen juuri siitä, että perustuslakivaliokunta joutuu monia asioita ratkomaan ennen kaikkea juridisin perustein eikä suinkaan asian sisällön kannalta. Tämä mielestäni on yksi syy, jonka vuoksi perusoikeustyötä pitäisi kiirehtiä kovasti, sillä tämä saattaa johtaa kaavamaisiin tulkintoihin kansalaisten perusoikeuksista ja perustoimeentuloturvas- ta.

Näenkin, että valtiopäiväjärjestyksen muutoksen eteenpäinviemisen kritiikillä on enemmänkin yhteyttä ajankohtaiseen poliittiseen tilanteeseen, joka mielestäni kuitenkin asian periaatteellisen luonteen vuoksi täytyisi sysätä sivummalle tai taaemmalle, joskin lakisääteisen perustoimeentuloturvan ympäriltä on voinut avautua hyvinkin tärkeä keskustelu suomalaisen hyvinvointivaltion tulevaisuudesta.

Mielestäni on hyvin perusteltua lähteä siitä, että vaikeinakin taloudellisin aikoina lähdetään yhä siitä, että kansalaisilla on ensisijaisesti työn kautta oikeus hankkia toimeentulonsa. Tässä suhteessa voi työväenliikkeen piiristä esittää erittäin vakavaa kritiikkiä sen suhteen, mitä tällainen yhteiskuntapolitiikka on, jota parhaillaan harrastetaan, jossa työllä ei voi hankkia toimeentuloansa eikä aktiivisesti työtä luoda, vaikka työvoima on valtiovallan erityisessä suojeluksessa. Jos sitten ei ole työtä tai sairauden, vanhuuden, raskauden tai minkä tahansa muun syyn vuoksi ei kykene omaa toimeentuloansa hankkimaan, on järkevää myös se, että yhteiskunta pitää huolen ihmisistä tällaisissa elämäntilanteissa. Tätä periaatetta mielestäni yksikään poliittinen puolue ei ole kiistänyt, mutta näyttää siltä, että tämän periaatteen vieminen käytännön tasolle onkin ongelma ja tästä syntyy jatkuvaa poliittista taistelua ja kädenväntöä.

Sosialidemokraatteja on joskus arvosteltu siitä, että olemme liiaksi ansiosidonnaisen sosiaaliturvan vankeja. Haluan kiinnittää kuitenkin erityisesti huomiota siihen, että sosialidemokraattisen työväenliikkeen piirissä on jo pitkään lähdetty siitä, että myös työn käsite on sinänsä vanhentunut. Ei ole kysymys pelkästään siitä, että on olemassa työnantaja ja työntekijä ja on palkka-

suhteinen työsuhde, vaan olemme nähneet jo sen, että nykyaikaisessa yhteiskunnassa myös luova työ, kotona tehty työ ja monet muut työn muodot ovat tulleet esille. Myös näitä osin on lähdeittävä siitä, että ihmisten toimeentulo tulee turvata.

Tällä hetkellä vaikuttaakin siltä, että ne, jotka ovat suojattuja, ovat ennen kaikkea juuri normaalissa työsuhteessa olevat ihmiset. Ne, jotka joutuvat työn ulkopuolelle, ovat tällä hetkellä toimeentulovaikeuksissa. Tämä mielestäni on johtamassa hallituksen toimenpitein täsmälleen väärään suuntaan, korostamassa erityisesti juuri pelkästään palkkasuhteeseen liittyvää toimeentulon mahdollisuutta. Tämähän on esimerkiksi ollut se ongelma, joka liittyi, jos puhutaan yksityiskohdista säästölakien osalta, sairauspäiväkorvauksien omavastuun lisäämiseen. Se ei ole ongelma niille, joilla on työtä, joiden asema on turvattu, mutta se ongelma niille, jotka ovat joutumassa työttömiksi tai jotka eivät ole lainkaan työelämän piirissä.

Näen siis, että se kritiikki, joka tällä hetkellä mahdollisesti saattaa vielä liittyä valtiopäiväjärjestyksen pysyvään muutokseen enemmistödemokratiaan siirtymisen osalta, liittyy enemmänkin ajankohtaiseen poliittiseen kamppailuun kuin itse periaatteeseen. Niin kuin sanoin aluksi, merkittävää on se, että suomalaisessa poliittisessa historiassa on tapahtunut se muutos, että myös oikeisto on tullut samoille linjoille, joita työväenliike on edustanut koko toimintansa aikana.

Mitä sitten jatkossa, arvoisa puhemies? Vireillä on presidentin valtaoikeuksiin liittyvä uudistustyö lähtökohtana se, että presidentin valtaoikeuksia on kavennettava. Tämä on mielestäni aivan oikea suunta. Tähdeellisempää kuin puhua presidenttipelistä ja ehdokkaista ja esivaaleista olisi juuri puhua siitä, millaista presidenttiyttä suomalainen yhteiskunta tavoittelee. Henkilökohtaisesti en ole tavoittelemassa mitään kansakunnan kaapinpaikannäyttäjää vaan sellaista kansakunnan symbolista hahmoa, joka pystyy antamaan kansan valitsemalle parlamentille mahdollisuuden hallita. Näin ollen presidentin valtaoikeuksia voidaan runsaasti kaventaa ja vahvistaa samalla eduskunnan asemaa niin ulkopoliitikassa kuin monissa muissakin lainsäädäntövallan kysymyksissä.

Vireillä on siis myös perusoikeusuudistus, joka on toinen suuri linja, joka valtiosäännön uudistamisessa voidaan nähdä koko historian ajan. Tämä kaikki tulee merkitsemään sitä, että

meidän valtiosääntömme on kokenut lyhyessä ajassa 1980-luvun puolivälistä saakka tähän aikaan niin paljon muutoksia, että olisi järkevää kirjoittaa valtiosääntö kokonaan uusiksi niin, että siitä tulisi yhtenäinen kokonaisuus niin ajatuksellisesti, kielellisesti kuin ennen kaikkea sisältönsä puolesta niin, että se vahvistaisi todella suomalaista demokratiaa, kansalaisyhteiskuntaa ja antaisi politiikalle sen arvon, joka sille kuuluu.

Monet ovat nimittäin sanoneet, että ongelma suomalaisessa yhteiskunnassa tällä hetkellä on se, että ihmiset eivät ole kiinnostuneita politiikasta. Kuitenkin tiedämme, että ihmiset ovat hyvin kiinnostuneita yhteiskunnallisista kysymyksistä. Kysymys on nyt siitä, miten instituutiot ja lainsäädäntö pystyvät vastaamaan ihmisten muuttuneisiin tarpeisiin vaikuttaa enemmän, suoraan, välittömästi tehtäviin päätöksiin, ja näiltä osin valtiosäännön uudistaminen on avainasemassa. On aika kankeista Niskavuoren Aarnen ajoista siirtyä elävään valtiosääntöön, joka antaa mahdollisuuden kansalle osoittaa vaaleissa poliittisen tahtonsa. Tässä suhteessa, arvoisa puhemies, valtiopäiväjärjestyksen muuttaminen on erittäin merkittävä asia, ja vielä merkittävämpää on se, että se saadaan aikaan näillä valtiopäivillä, jotta jo tulevaisuuden vaaleissa kansalaiset voivat tehdä aitoja valintoja.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Meidän perustuslaistamme löytyy hyvin erikoista kerroksisuutta. Meillähan on ollut aika rauhallinen perustuslakien uudistamistapa. Yleisesti väitetään, että kunnollista perustuslain uudistusta ei saada aikaan ilman kapinaa tai sotaa. Kuitenkin meillä pääosin on voitu tehdä aina vanhaa järjestelmää noudattaen uusi perustuslainsäädäntö.

Tällaisessa uudistuksessa usein vanhasta järjestelmästä kuitenkin jää tiettyjä jäänteitä uuteen lakiin, ja näin on valtiopäiväjärjestyksenkin kanssa ollut asianlaita. Sehän toteutettiin sillä tavalla, että säätyvalta päättyi, kun valittiin yleisellä ja yhtäläisellä äänestyksellä eduskunta ensimmäisen kerran. Tuossa valtiopäiväjärjestyksen uudistuksessa vuonna 1905, kun sitä valmisteltiin, siihen haluttiin jättää tiettyjä takeita siitä, että eduskunnan enemmistö ei voi ryhtyä yhteiskuntakehitystä ohjaamaan. Tämä oli aivan tietoinen ratkaisu, kun siinä vaiheessa jo nähtiin nimenomaan työväenliikkeen valtava potentiaali ja voima yhteiskunnassa. Haluttiin estää työväenliikkeen tavoitteiden toteutuminen lainsäädäntötyöllä. Tämä oli tuon valtiopäiväjärjestyksen lepäämäänjättämisjärjestelmän ydin, ja siltä

kannalta on tietysti hyvin ymmärrettävää, niin kuin täällä on tuotu esiin, että vasemmisto on aina sitä vastustanut.

Alun perinhän lykkääminen merkitsi, että lait jäivät lepäämään yli seuraavien vaalien. Enimmillään se merkitsi neljää vuotta, ja oikeastaan muutama vuosi sitten tehty uudistus, jossa lykätään vain seuraaviin valtiopäiviin, aika merkittäväällä tavalla tätä järjestelmää käytännössä on romuttanut ja vienyt sen merkitystä. Täällä on todettu, että nykyisin lepäämään jättäminen merkitsee lain voimaantulon viivästymistä puolelatoista vuodelta ehkä, kahdella enintään. Tämä merkitsee sitä, että vaalikauden aikana kahteen kertaan voidaan saada voimaan semmoista lainsäädäntöä, jota eduskunnan määrävähemmistö vastustaa.

Meillä perustuslakien uudistamistyö lähti käyntiin 1970-luvun alussa ja se oli aika hyvässä vauhdissa, kunnes presidentti Urho Kekkonen antoi julkisuuteen hyvin tunnetun kannanottonsa, jossa hän ihmetteli, mistä asiassa oli kysymys, ja siihen sitten kaikki pysähtyi moneksi vuodeksi. Tämä on ehkä viimeinen kerta meidän historiassamme, kun yksi ainoa valtaapitävä henkilö voi pysäyttää merkittävän uudistuksen. Kaikki sen jälkeen tapahtunut osoittaa, että perustuslain uudistamisella on oma sisäinen dynamiikkansa ja se noudattaa yhteiskunnassa laajalti havaittuja uudistustarpeita. Poikkitelein ei enää yksittäinen valtaapitävä voi asettua.

Olen itse ollut mukana näissä määrävähemmistön muuttamishankkeissa 1970-luvun lopulta lähtien, ja kun täällä on muisteltu, ketkä milloinkin ovat vastustaneet tätä uudistusta, niin voin tähän kansanperinteeseen tuoda oman lisäni viittaamalla ensin kokoomuksen puheenjohtajan Pertti Salolaisen aika oivalliseen repliikkiin, että "Suomi on valtiosääntö museo". Jos olisin itse käyttänyt tällaista tai edes pystynyt keksimään näin oivallisen repliikin silloin 1970-luvulla, niin kyllä kokoomus olisi sen repliikin esittäjän repinyt poliittisessa keskustelussa. Tunnetusti porvarilliset puolueet ovat olleet vähemmän innostuneita näihin muutoksiin kuin vasemmistopuolueet.

Nyt tilanne on jossain määrin jopa toisenlainen. Vasemmistoliitosta on esitetty eniten epäilyksiä uudistuksen kiireelliseen toteuttamiseen, ja kokoomuksessa kannatus on selvästikin, jos voisi sanoa, kiihkeää. (Ed. Laine: Mistä syystä?) — Luulisin, ed. Laine, että syynä on yksinkertaisesti se, että jokseenkin kaikilla eduskunnan puolueilla on hallituskokemusta, vihreitä lu-

kuunottamatta. Hallitustyöstä lähtien havaitaan, että kun lepäämäänjättämismahdollisuus on jokseenkin kaikessa lainsäädäntötyössä, niin maan asiat eivät ole oikeastaan kenenkään käsissä. Joudutaan jatkuvasti ottamaan huomioon lepäämäänjättämismahdollisuus valmistelussa ja poliittisessa ratkaisujen teossa. Silloin ne puolueet, jotka vastaavat hallitustyöstä, itse asiassa joutuvat toimimaan aika pitkälle opposition näkemysten kaikuna, jos niin voi sanoa. Se ei konkreettisesti tule monessakaan asiassa esille, mutta se vaikuttaa oikeastaan jokaista lakia valmisteltaessa ja mietittäessä. Tämä minusta sinänsä terve kehitys, jossa useat puolueet ovat vuoron perään olleet hallituksessa vaalivoittojen ja -tappioiden seurauksena, on ikään kuin avannut silmät tälle uudistukselle ja vienyt vastustukselta aika paljon pontta.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään otanut esiin muutamia näkökohtia, jotka ovat tässä yhteydessä mielestäni huomion arvoisia. Lakisääteisestä perusturvasta valiokunta lausuu, että suojan estämättä voitaisiin kuitenkin ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta esimerkiksi tarkistaa jonkin verran jonkin suojan piiriin sinänsä luettavan etuuden saamisedellytyksiä ja vähäisesti sen suuruuttakin. Tässä valiokunta ymmärtääkseni kehittää samanlaista ajatuksenjuoksua kuin monista muistakin sinänsä perusoikeuksien tai perusturvan piiriin kuuluvista asioista. Omaisuudensuojasta on jo vanhastaan ollut voimassa tulkintakäytäntö, että vähäiset puuttumiset ovat mahdollisia ilman, että loukataan omistuksen perusoikeutta. Tältä osin tulkinta on itse asiassa aika pitkälle etenemässä suuntaan, joka on minusta hyvä.

Eri asia on sitten, että jos tällaisia muutoksia tapahtuu, kenen on perusteltava se, että näin voidaan menetellä. Meillä on nyt käsittelyssä viisi säästölakia, ja niitä tutkittaessa voidaan havaita, kuinka vaikeata on arvioida yksittäisen muutoksen vaikutus ihmisen perusturvakokonaisuuteen. Kaikki ne vähentävät perusturvaa tai vievät jonkin verran sosiaalisia oikeuksia. Mutta mitä jää jäljelle, tämä on se suuri kysymys. Käsittääkseen mikään muu taho kuin hallitus ei voi tuoda selvitystä, milloin esimerkiksi tuohon lausumaan viitaten voidaan jokin uudistus tehdä ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta.

Valiokunnan mietinnössä viitataan myös asiaan, joka on minusta hyvin tärkeä ja joka tuli hyvin konkreettisesti esille ed. Moilasan valiokunnan mietintöön jättämässä vastalauseessa.

Valiokunta kirjoittaa: "Laajaan yhteisymmärrykseen pitäisi pyrkiä etenkin sellaisessa lainsäädännössä, joka koskettaa perustavanlaatuisesti ihmisten kanssakäymistä ja heidän asemaansa yhteiskunnassa." Minusta tämä on hyvin tärkeä ja kannatettava tavoite ja periaate. Ei voida ajatella, että hyvin pienillä enemmistöillä muutetaan perhelainsäädännön perusteita tai keskeisiä rikosoikeudellisia periaatteita. Tältä osin on tietysti syytä pyrkiä uudistuksiin, joiden pysyvyys on jokseenkin varma. Tämä on yleensä länsimaissa demokratioissa ollutkin tavoitteena. Ed. Moilanen tulee ilmeisesti ehdottamaan, että tämä otettaisiin suoraan säännöksiin. Itse kun hänen ehdotustaan valiokunnassa tutkin, valitettavasti tulin siihen tulokseen, että sitä ei säännöksessä pystytä niin tarkasti ilmaisemaan, että sen soveltaminen olisi yksiselitteistä. Helposti käy niin, että perustuslakivaliokunnan kautta juoksutetaan kaikki lait, mikä ei tietenkään voi olla tavoite.

Hallituksen esityksen perustelujen sivulla 5 kuvataan sitä, mihin lepäämään jättämistä on tähän mennessä käytetty. Voidaan nähdä, että aika harvoin on lepäämäänjättämismahdollisuutta käytetty niissä asioissa joita ilmeisesti ed. Moilanen tarkoittaa ja joihin valiokuntakin kiinnittää huomiota. Lepäämäänjättämismahdollisuus on ollut nimenomaan talouspoliittista lainsäädäntöä koskeva keino viivyttää uudistusten voimaantuloa.

Sen jälkeen kun uudistus on tullut voimaan, tietysti ne puheet, joita on kuultu Suomen Pankin pääjohtajan ja pääministerin suusta uudesta talouspoliittisesta roolijaosta, voivat saada lisää pontta. Henkilökohtaisesti kyllä ajattelen niin, että Suomen kaltaisessa maassa, jossa ammatillinen järjestäytymisaste on maailman korkeimpia, ei voida poliittista päätöksentekoa ja esimerkiksi työmarkkinoihin vaikuttavaa päätöksentekoa sillä tavoin eriyttää, että tällainen roolijako käytännössä toimisi. Saimme hyvän esimerkin lomarahan lykkäysasiasta, jossa loppujen lopuksi aika vaatimaton uudistus, lykkäysmahdollisuus, saatiin aikaan vain hallituksen, ammattiyhdistysliikkeen ja työmarkkinajärjestöjen yhteistyöllä. Näyttäisi myös siltä, että nykyinen hallitus on taipuvaisempi kuuntelemaan työnantajapuolta kuin työntekijäpuolta, mikä ei pitkän päälle voi olla hedelmällinen tapa edetä ja saada asioita vietyä eteenpäin.

Valiokunta kiirehtii perusoikeusuudistusta ja ehdottaa järjestelyä, jossa eduskuntaryhmät voisivat seurata uudistuksen valmistelua. Periaat-

teessa tietysti tällainen eduskunnan osallistuminen lakien valmisteluun ei ole mitenkään ainaakaan laajalti ottaen hyvä asia. Lähtökohta on, että eduskunta hyväksyy valmistelun tuloksen tai hylkää sen tarkastettuaan ensin sen, mitä on saatu aikaan. Mutta nimenomaan perusoikeusuudistus, jossa tullaan tarvitsemaan jälleen aika laajaa poliittista yksimielisyyttä, on sellainen asia, jossa valmistelijoidenkin näkökulmasta ja hallituksen kannalta on tärkeää olla selvillä siitä, miten yksittäisiin uudistusasioihin poliittisessa kentässä suhtaudutaan.

Lakisääteisen perusturvan osaltahan on hallituksen esityksessä luettelo laeista, joissa tarkoitettut etuudet ainakin kuuluvat perusturvan piiriin. Perustuslakivaliokunta, niin kuin puheenjohtaja Zyskowiczin esittelypuheenvuorossa tuli esille, on vielä täydentänyt luetteloa. Jos luetteloa käy lähemmin tarkastelemaan ja miettii, mitä siihen sisältyy, itse asiassa siellä on suuri osa niistä asioista, jotka ovat taloudellisia ja sosiaalisia perusoikeuksia esimerkiksi YK:n yleissopimusten tarkoittamassa mielessä, mutta myös perusoikeuskomitean tarkoittamassa mielessä. Tältä osin itse asiassa perusoikeudet voidaan rakentaa jo olemassa olevan lainsäädännön varaan. Itse asiassa siinä käsitellään perusoikeuksien säätämistä alhaalta ylöspäin eikä niin kuin yleensä perusoikeudet toteutetaan: Ensimmäinen säädetään perusoikeudet ja sitten toteutetaan ne erityisellä lainsäädännöllä.

Arvoisa puhemies! Olen tämän lakiesityksen hyväksymisen kannalla ja pidän myös perusteltuna, että se voitaisiin kiireellisesti hyväksyä, sen vuoksi, että säästölakien säätämistäjärjestystä koskeva muutos jo on voimassa määräaikaisena. Mielestäni ei ole asianmukaista, että perustuslaissa on väliaikaisia säännöksiä. On parempi muuttaa pysyvästi. Kun tiedämme, että lepäämäänjättämismahdollisuutta on käytetty nimenomaan taloudellista laatua olevissa lakihankkeissa ja sen laatuissa, joissa on kysymys valtion menojen säästämistä, nyt pysyvän muutoksen hyväksyminen suhteessa väliaikaiseen muutokseen ei itse asiassa ole merkittävä harppaus. Perustuslakivaliokunnan esittämässä muodossa itse asiassa lakisääteisen perusturvan ala laajenee verrattuna nyt voimassa olevaan tilanteeseen, kun lepäämään voidaan jättää myös sellainen perusturva heikentävä laki, joka ei sinänsä säästä valtion menoja.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Nikula aloitti puheenvuoronsa

vuodesta 1906, silloisesta eduskuntauudistuksesta, valtiopäiväjärjestyksen muutoksesta. Se oli aivan oikea aloitus, koska siellä todella ovat tämänkin muutoksen juuret ja siellä ovat myös asenteitten juuret, joilla tänä päivänä tätä uudistusta viedään eteenpäin. On aivan totta, että silloin todella määrävähemmistöä säännökset luotiin työväenliikkeen voimaa vastaan. Tietysti nyt kannattaa kysyä, onko porvaristopuolella edetty niin, että nyt olisi perusteena se, että määrävähemmistöä säännöksiä ollaan poistamassa määrävähemmistön voiman saamiseksi työväenliikettä tai oppositiota vastaan. Taustalla 1906 oli myös se, että sitä edeltävillä säätyvaltiopäivillä porvaristolla oli voima-asema, joka ei ollut millään tavalla demokraattinen.

Tällä hetkellä ainakin työväenliikkeen, sosiaalidemokraattien ja uskoakseni myös vasemmistoliiton, tilanne on se, että enemmistöperiaatetta kannatetaan ennen kaikkea sen selkeästi kansanvaltaisemman pohjan vuoksi nykyiseen järjestykseen, nykyisiin säädöksiin verrattuna tietoisena siitä, että työväenliikkeen on kasvatettava kannatustaan valtiollisissa vaaleissa saadakseen sellaisen pohjan, että itse pääsee hyödyntämään nyt tavoitteena olevan uudistuksen todellista voimaa.

Sekin oli totta, että hallitusvastuu on antanut varmasti tarpeellista näkökulmaa useimmille puolueille. Vihreiden kunniaksi on sanottava, että siitä huolimatta, että he eivät ole olleet hallitusvastuussa, he ovat tiedostaneet varsin yksimielisesti tämän uudistuksen tarpeellisuuden.

Ed. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikula tapansa mukaan hyvin analyttisesti ja kiihkottomasti pohti tätä asiaa pysyväksi lepäämäänjättämissäännöstön kieltämiseksi. Monilta osin voi olla hänen kanssaan hyvin samaa mieltä, mutta tietysti yksi keskeinen ongelma, johon ed. Nikulakin viittasi mutta jota hän ei ehkä riittävästi korostanut, oli puute, että perusoikeusuudistus kuitenkin valiokunnan mietinnön mukaan annetaan vasta tämän vaalikauden aikana, mikä voi merkitä pahimmassa tapauksessa sitä, että saamme sen eduskunnan käsitelyyn vasta vuonna 1995 alkuvuodesta. Tietysti toivon, että näin ei ole. Uskon, että eduskunnassa on hyvin suuri yksimielisyys siitä, että tällä uudistuksella on kiire. Olisi toivonut, että valiokunnan enemmistö olisi sen myös selkeäsanaisemmin mietinnössään ja ponnassa todennut. Näin ei valitettavasti käynyt.

Mitä tulee siihen, kun ed. Nikula totesi myös ed. Moilasan vastalauseen osalta, että hän monelta osin voi yhtyä niihin perusteisiin, joita ed. Moilanen on esittänyt, itse kuitenkin en voi olla samaa mieltä ed. Moilasan kanssa mm. siltä osin, että ed. Moilanen pitää hyvin tärkeänä esimerkiksi sitä, että monet keskeiset perheoikeuden ja vastaavat lait voitaisiin jättää lepäämään, joiden hän katsoo edustavan keskeisiä eettisiä perusarvoja. Mielestäni ei voi erotella, koska myös taloudelliset säästölait aina heijastavat yhteiskunnassa vallalla olevia eettisiä perusarvoja. Esimerkiksi, jos aborttilaki voitaisiin jättää lepäämään, mutta ei esimerkiksi lakia, joka todella leikkaa perusturvaa, niin minä en voi tällaista esitystä pitää perusteltuna. Kyllä minä ainakin hyvin varauksellisesti suhtaudun ed. Moilasan tekemään vastalauseeseen. Minusta hän on hyvin vahvasti korostanut perusarvoja, mutta ei kuitenkaan näe niiden taloudellista merkitystä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Nikula väitti presidentti Kekkonen vaikuttaneen negatiivisella tavalla yhteiskunnan kehitykseen, kun hän aikanaan kysyi "mitäs tämä on" tai siihen tyyliin nyt vireillä olevan lainsäädäntöuudistuksen suhteen. Mielestäni tasavallan presidentin, jos hänellä on siihen valtuuksia ja pitääkin olla, on pysäytettävä yhteiskunnasta negatiivinen kehitys, niin kuin presidentti Kekkonen on tehnyt. Väitän, että jos meillä olisi tänäkin päivänä samanlainen presidentti samanlaisilla valtuuksilla kuin Kekkonen aikanaan, niin meillä olisi monia negatiivisia piirteitä tässä yhteiskunnassa esiintymättä. Meillä ei olisi Ahon hallitus enää vallassa missään tapauksessa, meillä olisi vallan muut järjestelmät ja systeemit, kun yhteiskunta on painunut tällaiseen murheen alhoon kuin se tänä päivänä on. Näin ollen katson, että kun Kekkonen silloin näin teki, Kekkonen teki oikein. Ja kun nyt uudistusta jatketaan tähän suuntaan, ollaan sillä negatiivisella tiellä, jolta Kekkonen yritti meitä aikanaan varjella.

Ed. Nikula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakiuudistuksen historiasta haluaisin ed. Aittoniemelle palauttaa mieleen, että kun presidentti Kekkonen tuon valmistelun pysäytti, niin se ei kuitenkaan pysähtynyt moneksikaan vuodeksi. Sillä ei ollut sellaista tehoa kuin hän ehkä ajatteli. Muistutan myös siitä, että presidentti Kekkonen kannanotosta ja sen vaikutuksista erityisen kriittinen ja kiukkuinen oli Suomen maaseudun puolueen silloinen puheenjohtaja Veikko Vennamo, joka hyvin aktiivisesti osallistui valtiosääntökomitean työhön. Hänen nimiinsä on kirjattu monia hyvin merkittäviä kannanottoja ja myös sellaisia, jotka ovat vuosien mittaan toteutuneet ja tulevat vielä toteutumaan.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellä annettiin sellainen kuva kuin toimeentulon perusturvaa koskeva lain muutos ei olisi lepäämäänjättämismahdollisuuden piirissä. Sehän nimenomaan tällä lakiesityksellä on sen piirissä. Näiden lisäksi halusin myös aatteelliset lait sen piiriin sen vuoksi, että voitaisiin tärkeistä periaatteellisista uudistuksista käydä myös julkista kansalaiskeskustelua eikä laatia tärkeätä lainmuutosta pahimmassa tapauksessa vaikka kolmessa vuorokaudessa. Tämä oli se perusajatus eikä suinkaan niin kuin ed. O. Ojala esitti.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Kun hallituksen esitys oli viime helmikuussa lähete keskustelussa, silloin käyttämässäni puheenvuorossa josakin määrin käsitelin, sanoisinko, historiallista näkökulmaa. Sen vuoksi en siihen palaa, paitsi totean, että kun perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Zyskowitz tänään esittelypuheenvuoronsa päätteeksi kiinnitti huomiota siihen, että vasemmisto on edustanut pitkään enemmistöparlamentarismiin siirtymisvaatimusta ja polemisoinut määräänemmistöäänöksiä vastaan, niin puheenjohtaja Zyskowitz kuitenkin unohti sen, että vasemmisto on tällöin myös hyvin voimakkaasti korostanut omaisuuden suojan kohtuutonta määrää ja halunnut perusoikeudet rinnastaa samalle tasolle, eli siitä on ollut suuressa määrin kysymys. Jos olisi todella niin ihanasti asiat, että porvarillisten ryhmien mielenmuutos asiassa ja hallituksen esitys olisivat syntyneet vasemmiston tavoitteista ja toveista, niin sehän olisi hyvä asia. Mutta kuten muistamme, vaatimukset ja hallituksen esitykset ovat syntyneet valtiovarainministerien viime vuosina esittämistä vaatimuksista. Siitä nykyinen into on hallituksen taholta lähtenyt.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puheenjohtaja on tänään kertonut vasemmistoliiton ryhmän mielipiteistä. Tässä suhteessa viittaa lisäksi sekä valtiovarainvaliokunnan että sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan lausuntojen vastalauseisiin ja myös perustuslakivaliokunnan mietintöihin.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puheenjohtaja on tänään kertonut vasemmistoliiton ryhmän mielipiteistä. Tässä suhteessa viittaa lisäksi sekä valtiovarainvaliokunnan että sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan lausuntojen vastalauseisiin ja myös perustuslakivaliokunnan mietintöihin.

nössä esiintyvään vasemmistoliiton edustajien vastalauseeseen.

Vasemmistoliiton taholta on, kuten aiemmin on todettu, vaadittu perusoikeuksien kirjaamista tyydyttävällä tavalla perustuslakiin. Tältä osin on tässä vaiheessa syytä todeta, että kovin vakavia merkkejä ei ole näkyvissä siitä, että näin tapahtuisi. Me myös edellytimme, että perusoikeudet olisivat samanaikaisessa käsittelyssä, kun lopullisesti päätetään valtiopäiväjärjestyksen nyt esillä olevasta muutoksesta. Näyttää siltä, että tämä edellytys ei ole täyttyvässä. Me yritimme esimerkiksi perustuslakivaliokunnassa saada valiokunnan mietinnön toisen käsittelyn siirtymään siihen hetkeen, jolloin hallituksen esitys perusoikeusuudistukseksi olisi ollut edes eduskunnassa esillä, mutta niin kuin kaikki tietävät, perustuslakivaliokunnan enemmistö ei tähän suostunut.

Ed. Alho minusta hyvin kauniisti äsken kertoi siitä, mitenkä sosialidemokraatit ovat myös läheneet siitä, että käsi kädessä perusoikeuksien kanssa valtiopäiväjärjestysuudistuksen pitäisi edetä. Tämä kaunis tavoite ei nyt minun käsitykseni mukaan ole nyt toteutumassa. Tietenkin täytyy toivoa, että eduskunnassa esiintyy niin laajasti sellainen tahto, että tässä asiassa eteenpäin voitaisiin päästä.

Hallitus antaa täällä esillä olevan esityksen hyväksymisen kautta sen mahdollisuuden, että verolaeilla voidaan leikata toimeentulon lakisääteistä perusturvaa. Siis ellei eduskunta muuta hallituksen esitystä, niin tämä mahdollisuus jää. Me vasemmistoliiton edustajat ehdotimme niin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kuin perustuslakivaliokunnassa sellaista muutosta 66 §:n sanamuotoon, jolla olisi voitu lähteä siitä, että toimeentulon lakisääteinen perusturva on koske-maton myös verolakeja säädettäessä. Me ehdotimme lausuttavaksi perustuslakivaliokunnan mietinnössä seuraavaa: "Valiokunta edellyttää, että valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin voimassa ollessa hallitus ei tuo eduskuntaan verolakiesitystä, jolla heikennetään toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan kuuluvaa etuutta." Mutta tämä ehdotus ei saanut laajaa kannatusta. Oli sillä kannatusta valiokunnassa, mutta ei riittävästi.

Me ehdotimme myös mietinnössä lausuttavaksi seuraavasti: "Sääntelyn selkeyden kannalta on suotavinta ilmaista suoraan, ettei tarkoitettu lepäämäänjättämismahdollisuus koske verosta säätämistä, paitsi milloin sen tarkoituksena on heikentää toimeentulon lakisääteiseen perustur-

vaan kuuluvaa etuutta, jolloin se on lepäämäänjättämismahdollisuuden piirissä." Mutta tämä tuli hylätyksi perustuslakivaliokunnassa.

Perustuslakivaliokunnan mietintö sisältää mielestäni eräitä arveluttavia lausumia. Tällä tarkoitan esimerkiksi juuri sitä mahdollisuutta, johon ed. Nikula äsken viittasi vähän toisesta näkökulmasta. Nimittäin valiokuntahan lähtee siitä, että lepäämäänjättämismahdollisuutta ei voitaisi käyttää silloin, jos lakisääteistä perusturvaa jonkin verran jonkin etuuden osalta heikennetään. Kun tälle tielle lähdetään, mihin perustuslakivaliokunnan mietintö nyt on viittaamassa, niin missä on se raja, kuinka pitkälle tätä tietä kuljetaan? Tästä johtuen me, siis vasemmistoliiton edustajat, esitimme tältä osin sellaista muutosta, jossa ehdotimme lausuttavaksi näin: "Valiokunta täsmentää sosiaali- ja terveysvaliokunnan kantaan viitaten, että toimeentulon lakisääteiset perusturvan saamisedellytykset sekä tulonsiirtojen osalta lisäksi niiden taso ovat keskeisiä tekijöitä arvioitaessa sitä, heikentääkö lakiehdotus toimeentulon lakisääteistä perusturvaa."

Muutoinkin sanoisin, että mielestäni sosiaali- ja terveysvaliokunta on tavallaan jäänyt hieman taka-alalle, kun ollaan määrittelemässä lakisääteisen toimeentuloturvan määritelmää. Siinä mielestäni on hieman väärä asetus, että tämä minun mielestäni asiantuntija- ja erikoisvaliokunta ei oikeastaan ole lausunut siltä osin, mistä nyt puhun, erityisen täsmällisiä rajoja, ja näin perustuslakivaliokunta on alkanut tältä osin suorittaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan tehtävää. No, se kuuluu tietysti perustuslakivaliokunnalle silloin, jos sille erikoisvaliokunta ei ole tyydyttävää tai selkeää pohjaa antanut.

Kansaneläkkeen pohjaosan asemasta täällä joku toinenkin jo ehti todeta. Minäkin olin yllättynyt ed. Sasin niin myönteisestä puheenvuorosta. Sen ilolla kirjaan. Jos kokoomuksen piirissä ed. Sasin esittämä näkökanta on laajemmin hyväksytty, niin ei olisi ehkä kovin suuria pelkoja, miten tätä perustuslakivaliokunnan lausumaa tul-taisiin käytännössä soveltamaan. Haluan kuitenkin todeta, että tähänastiset keskustelut ovat viitanneet siihen, että kokoomuksen eduskuntaryhmässä varsin vaikutusvaltaiset jäsenet eivät ajattele tästä asiasta ihan samalla tapaa, kuin ed. Sasi tänään on puhunut. Perustuslakivaliokunta kyllä lausuu käsityksensä, jonka tulkitsen siten, että kansaneläkkeen pohjaosan asema on kiistaton. Tämä ed. Jäätteenmäen ehdotuksesta valiokunnan mietintöön tullut näkökohta on hyvä,

mutta voi olla, että tältä osin esiintyy myös toisenlaisia käsityksiä.

Ehkä tämän lain toisessa käsittelyssä, jossa tulemme tekemään ainakin yhden muutosehdotuksen lain sisältöön, voidaan keskustelua jatkaa. Haluaisin tässä yhteydessä vain todeta, että olen yrittänyt miettiä esimerkiksi kymmenen vuoden aikajaksolla, onko eduskunnassa jäänyt lepäämään jättämisen piiriin jokin sellainen asia, joka työtätekevälle kansalle, vähävaraiselle väestölle olisi ollut tavattoman tärkeä. Voi olla, että sellaisia on ollut, mutta minuun muistiini ei nyt tule.

Tästä teen sitten toisen johtopäätöksen. Saat-
taa olla niin, että varsinkin nykyinen hallitus ja ehkä EY-politiikan linjaa kulkevat tulevatkin hallitukset tulevat käyttämään saamiaan mahdollisuuksia siten, että työnantajat ja hallitusvalta voivat tähänastistakin voimakkaammin ryhtyä polkemaan työtätekevän, vähävaraisen kansan etuja. Tätä siis pelkään. Olen siitä syystä ollut ja olen hyvin kriittinen. Näihin näkökohtiin ed. Helteen puheenvuorossa jo viitattiin. Tässä vain omalta osaltani todistan, että näin todella on ollut ja on edelleen. Jää juuri miettimään, mikä on se todellinen syy, minkä vuoksi tällä uudistuksella pidetään niin tavattoman kovaa kiirettä. Onko syynä tulevan vuoden budjettivalmistelu vai onko kysymys siitä, että pitää saada nopeasti hallitukselta sellaisia esityksiä eduskuntaan, joilla esimerkiksi työehtosopimusten yleis-
sitovuutta pyrittäisiin heikentämään, erityisryhmien lakko-oikeuksia rajoittamaan tai jotain muuta tämän kaltaista? Tämä oli vain kysymys. En minä nyt osaa tältä osin sen enempää sanoa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Diktatuuri, jota olen monta kertaa mainostanut, on ehdottomasti paras hallintamuoto silloin, kun sitä toteuttamassa on valistunut diktaattori, joka yleensä pysyy valistuneena puolisen vuotta. Sen jälkeen hän käy ahneeksi, sitten hän tulee riippuvaiseksi, ja lopuksi hänet alistetaan harvainvalan käyttövälineeksi joidenkin sivullisten toimesta. Joka tapauksessa valistunut diktaattori tekee kansan kannalta parhaita päätöksiä, ainakin parempia kuin ns. harvainvallan edustajat, joiden asemaa tämä lakiehdotus tulee vahvistamaan.

Näitä harvainvallan edustajia ovat Suomessa tällä hetkellä pääministeri Aho ja ministeri Salo-
lainen. Joku nyt kysyy, mikseivät myöskin ministerit Kankaanniemi ja Norrback. Ministeri Kankaanniemellä ei ole mitään valtaa, ja minis-

teri Norrback on kiinnostunut sen lisäksi, että hän hoitaa hyvin ministeriötään, lähinnä siitä, että ruotsalaisella Pohjanmaalla tiet asfaltoidaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Hän ei käytä sen enemmälti valtaa. Vallanpitäjiä ovat nuo kaksi henkilöä.

Jos tämä lakiesitys hyväksytään, niin kuin varmasti hyväksytään, tällaiset henkilöt, harvainvallan kulissit, käyttävät parlamentarisminkin kautta valtaa, ryhmäkurin kautta valtaa, joka näillä on käytettävissä tällä hetkellä 115 kansanedustajan voimalla, jotka nöyrästi tottelevat sitä, mitä sanotaan, tai sitten pääministeri nousee pöydässä seisomaan ja sanoo hiukan vavahtavalla äänellä: Jos näin ei tehdä, minä kävelen huomenaamuna tasavallan presidentin puheille, ja sen jälkeen pulinat on pulistu.

Sen jälkeen kun tämä lainsäädännös tulee hyväksytyksi, opposition asema parlamentarismissa on ohi, elettyä elämää. Sille toki jää jotakin tehtävää. Sille jää päivittäinen marmattaminen yömyöhään täällä, asioista puhuminen. Täällähän sanotaan sivulla 3: "Oppositiopuolueiden taasen on mahdollista esittää omia selväpiirteisiä vaihtoehtojaan hallituksen ajamalle politiikalle ja puolustaa niitä." Kyllä, kyllä, mutta mitään vaikutusmahdollisuutta ei lepäämäänjättämisen säännösten purkamisen tultua hyväksytyksi oppositiolla tule olemaan.

Mitä tulee perusturvaan, josta täällä on kannettu huolta, hallituksen esityksessä on lueltu joukko perusturvan keskeisiä kysymyksiä ja alueita. Tällä luettelolla ei ole mitään merkitystä, koska sen jälkeen kun tämä lainsäädännös, valtiopäiväjärjestyksen muutos, on tullut voimaan, harvainvallan edustajat parlamentarisminkin voimin, mikä heillä on tällä hetkellä 115 edustajaa, ja sitä vastaavan enemmistön turvin perustuslakivaliokunnassa tulevat ottamaan kannanottoja siitä, mikä todellisuudessa on perusturvaan kuuluvaa ja mikä ei. Sama ryhmäkuri vaikuttaa sielläkin. Sanotaan kansanedustajille: Te päätätte perustuslakivaliokunnassa, että tämä ei kuulu perusturvan piiriin. Asia on silloin täysin selvä, ed. Jäätteenmäki. Aivan kiltisti tekin, tosin pientä sisäistä kapinaa mielessänne lietsoen, hyväksytte, mitä pääministeri Aho teille sanoo.

Tällaisen murentamisen suuntaan on jo viite sivulla 6, jossa sanotaan tällä tavalla: "Suojan institutionaalisen luonteen estämättä voitaisiin valiokunnan käsityksen mukaan kuitenkin ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta esimerkiksi tarkistaa jonkin verran jonkin suojan piiriin sinänsä luettavan etuuden saamisedellytyk-

siä ja vähäisesti sen suuruuttakin, kunhan etuuden edelleenkin saisivat riittävän suurena ne, joille se kokonaisuutena arvioiden on välttämättömän toimeentulon perusturvan kannalta.” (Ed. Stenius-Kaukonen: Aika erikoinen kannanotto!) — Minulla vai valiokunnan mietinnössä? — (Ed. Stenius-Kaukonen: Valiokunnan mietinnössä!) — Aivan oikein! Tässä on juuri sanottu se, että mennään tietynlaiseen harkintaperusteiseen perusturvaan eli sen verran juuri annetaan, että peukalo pyörii ja lämpö pysyy ruumiissa päällä.

Perustuslakivaliokunta tekee tämän suuntaisia päätöksiä, ja jos sitä ei uskota, niin joku Zyskowicz menee sen jälkeen valiokuntaan, joka käsittelee varsinaisesti lausunnon pohjalta asiaa, selvittämään, että näin asia on. Ed. Zyskowicz on erinomaisen hyvä. Hän kävi ulkoasiainvaliokunnassakin selittelemässä perustuslakivaliokunnan näkemyksiä tuomiovallasta ja sai kaikki siellä läpi, mitä halusi, minun vastustuksestani huolimatta.

Poliittiset johtajat käyttävät tällä tavalla harvinaisvaltaa, ja jos tämä vesittäminen perustuslakivaliokunnan kannanotolla ei onnistu perusturvakäsitysten suhteen, sen jälkeen pannaan veroruletti pyörimään, pannaan perusturva verolliseksi ja otetaan etuudet pois tätä kautta. Tämä on se toinen mahdollisuus, jota voidaan käyttää ja eduskunnan vähemmistö ja oppositio eivät mahda mitään näille asioille, ei tosin tänäkään päivänä! Kyllä tällä tavalla muutetaan säätämällä verolaki vain yksivuotiseksi.

Nyt on esitetty, että kun tähän malliin mennään, niin mukana on perusturvuudistus, johon ed. Kalliomäkin kovasti luottaa. Tosin hänen mielessään kalvaa poliittisen petoksen mahdollisuus, (Ed. Kalliomäki: Perusoikeusuudistus!) jonka haju on täällä salissa ollut jo silloin, kun viimeksi oltiin täällä käsittelemässä väliaikaista uudistusta; tästä silloin mainitsin ja se sai kovasti aikaan ryhmäkokouksia täällä. Sama petoksen maku ja samat ilmaisut tänä iltana ovat tulleet keskustan taholta muun muassa ed. Korvan puheenvuoroissa, joka antaa ymmärtää, että tiettyjä suunnitelmia tähän suuntaan on. Minäkäänlaista perusoikeusuudistusta sen tyyppeinä, jolla demarit ja tässä tapauksessa myös vasemmistoliitto on houkuteltu asian taakse, ei tulla Suomessa säätämään.

Jos näin tapahtuisikin, niin jotta sillä olisi mitään merkitystä, tämän perusoikeusuudistuksen tulisi sisältää turva myös verosäännöksiä vastaan, jotta verotusta ei voitaisi käyttää perusoikeuksia ja perusturvaa vähentävänä tekijänä.

Yksinomaan perusoikeusuudistus ei tule riittämään, ja sitä eivät varmasti demarit ole kaikessa poliittisessa kuohussaan huomanneet.

Joka tapauksessa olen edelleen sitä mieltä, rouva puhemies, että tämä laki, joka nyt säädetään, johtaa perusturvan kannalta katastrofiin, opposition ja parlamentarismien vaikutusmahdollisuuksien kannalta katastrofiin. Tällaista Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä ei tule hyväksymään. Me tiedämme varsin hyvin, että vasemmistoliitto liukuu sinne demarien kelkkaan, en tiedä mistä syystä, tässä asiassa, mutta SMP:n eduskuntaryhmä tulee olemaan loppuun asti vastustamassa tätä kaikin parlamentaarisin keinoin.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle haluan todeta, että keskustan eduskuntaryhmän perustuslakivaliokunnan jäsenet toimivat aivan toisella periaatteella kuin SMP:n jäsenet. Olen toista kautta tämän valiokunnan jäsen, ja vielä yhtään kertaa kukaan valiokunnan keskustalaisista jäsenistä ei ole käynyt kysymässä sen paremmin edelliseltä kuin nykyiseltäkään puolueemme puheenjohtajalta, miten meidän tulisi tulkita perustuslakeja. (Ed. Aittoniemi: Sanottu valmiiksi!) Me lähdemme kyllä siitä, että perustuslakivaliokunnan jäsenillä on yksinomainen oikeus ja myös velvollisuus tulkita meidän perustuslakiamme.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi tuntuu olevan eniten huolissaan siitä, että opposition roolina tulee tulevaisuudessa olemaan pelkkä mäkättäminen ja nariseminen tai mitä sanaa hän käyttikään. Tietysti normaalissa parlamentarismissa, jossa yksinkertaisella enemmistöllä päätetään valtaosa asioista, opposition ensisijaisena roolina on hallituksen arvosteleminen ja sitä kautta kannatuksen hankkiminen. Kysymyshän onkin siitä, että opposition pitää pystyä osoittamaan, että se noudattaisi hallitusta parempaa politiikkaa, ja sillä tavalla pyrkiä seuraavissa vaaleissa saavuttamaan enemmistö, jotta se sitten voisi olla hallituksessa.

Mielestäni ed. Aittoniemen syvä huoli siitä, että opposition rooli muuttuu pelkäksi narinaksi ja mäkättämiseksi, heijastaa erästä toistakin huolta, joka on ilmeisesti se, että ed. Aittoniemi katsoo, että heidän puolueensa SMP on pysyvästi tuomittu oppositioon sen jälkeen, kun pääjohtaja Pekka Vennamo on siirtynyt pois puolueen

aktiivien piiristä. Mielestäni teidän pitäisi noudattaa sellaista vastuullista politiikkaa, että te voisitte tulevaisuudessakin päästä hallitukseen, ja lopettaa populistinen aiheeton kritiikkinne, jota te aina silloin ja tällöin harrastatte.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi näyttää täysin unohtavan parlamentarismia ja demokratiaa. Kyllähän eduskunta voi omalla enemmistöllään tehdä sellaisia lakeja kuin se parhaaksi katsoo. Tässä on kysymys vain siitä, onko oppositiolla mahdollisuus hidastaa joidenkin lakien läpimenoa. Ed. Aittoniemen puheesta sai sen käsityksen, että hän haluaisi säätää jonkun sellaisen lain, jolla säädettäisiin, että tiettyjä lakeja ei voida täällä lainkaan säätää. Sehän muuttaisi täysin eduskunnan lainsäädäntövallan toiseksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen harvoin ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä, mutta täytyy sanoa, että kuuntelin hänen puheenvuoronsa tarkasti ja voin yhtyä siihen kokonaisuudessaan. Minun mielestäni vasemmiston tässä yhteydessä pitää kyllä kysyä itseltään, mihin tätä lepäämäänjättämismahdollisuuden poistamista aiotaan käyttää. Luulen, että kun jätämme kaikki tällaiset parlamentarismia koukerot pois, niin hallitus tulee käyttämään tätä lepäämäänjättämismahdollisuuden poistamista nykyisen sosiaaliturvan ja nykyisen lainsäädännön heikentämiseen tavalla, joka ei ole sopusoinnussa vasemmiston perinteiden eikä nykyistenkään tavoitteiden kanssa. Tästä syystä tuntuu kummalliselta, että vasemmistokin on antamassa tukensa sellaiselle esitykselle, joka antaa avoimen valtakirjan Ahon hallitukselle (Ed. M. Laukkanen: Myös tuleville hallituksille!) — ja myös tuleville hallituksille.

Ymmärrän kyllä hyvin, että esimerkiksi sosiaalidemokraattisen puolueen johto on kiinnostunut tämän kaltaisesta uudistuksesta, koska SDP katsoo olevansa vain väliaikaisesti pois hallituksesta. On selvää, että hallitseminen on helpompaa silloin, kun oppositiota ei tarvitse välittää. Nyt sentään oppositio kykenee estämään tietyt sekä määrälliset että laadulliset heikennykset tai ainakin siirtämään näitä heikennyksiä toistaiseksi. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ja hallitus säätää raippaveroja!) Mutta uudistuksen jälkeen oppositiolta ja tässä tapauksessa vasemmisto-oppositiolta viedään hampaat pois. Jo lisäbudjetin yhteydessä meillä on käsittelyssä koko joukko sellaisia lakiesityksiä, jotka me olisimme vasem-

miston yhteisvoimin tai opposition yhteisvoimin voineet estää, mutta nyt me emme enää siihen kykene.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan todeta, että jos meillä ei olisi ollut määrävähemmistöä säännöksiä — joilla ei nyt kovin paljon pystytty vaikuttamaan — niin minä huomautan, että me emme tiedä, mikä tilanne olisi tällä hetkellä, jos Ahon hallitus olisi pystynyt täysimääräisesti koko valtaansa käyttämään nimenomaan sillä tavalla, että ei olisi ollut mitään opposition mahdollisuuksia vastustaa harvinaisella hirmupolitiikkaa.

Ed. Jääteemäelle minä totean, että vaikka perustuslakivaliokunnassa on kauniita naisia, niin se ei ole mikään enkelten huone. Se on poliittisten systeemien alainen valiokunta, vaikka se korostaakin itsellään olevan erityisaseman tässä yhteiskunnassa. Jos perustuslakivaliokunta ei suostu tulkitsemaan, niin silloin hallituksella on mahdollisuudet verotuksellisesti toteuttaa toimensa, jollei sitä perusoikeusjärjestelmässä sidota sillä tavalla, että verotuksellisia toimenpiteitä perusturvan vähentämiseen ei voida käyttää.

Ed. Paloheimolle totean, että SMP:n eduskuntaryhmä ei myy kansanvaltaa, köyhien ihmisten asiaa ja perusturvaa siitä hinnasta, että se pääsisi istumaan Ahon sen paremmin kuin muidenkaan hallitukseen.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo sanoi oikeastaan sen, minkä sanomiseen minulta menee 15 minuuttia, mutta sanonpahan nyt kuitenkin. Tämän illan keskustelu täällä ja kaikki muutkin etenkin talouspolitiikasta käydyt keskustelut, eduskuntadebatit, ovat osoittaneet, että enemmistöparlamentarismi on suomalaiselle poliittiselle järjestelmälle outo olotila. Suomalaiset poliitikot eivät ole siihen kerta kaikkiaan tottuneet.

Vaihtoehtoja, todellisia yksilöityjä vaihtoehtoja, hallituksen linjauksille ei ole viitsitty etsiä. On vain säätetty ja vastustettu mutta ei analysoitu. Kun SDP suurena ja mahtavana valtapuolueena edustaa itseoikeutetusti oppositiota ja on luvannut peräti kiristää oppositiopolitiikkaa, niin sehän on parlamentarismia kannalta erinomainen asia. Hallituksen politiikalle saadaan yksilöityjä vaihtoehtoja. Onpa eilen kuulunut sellainenkin lupaus SDP:n taholta, että eduskuntaryhmä pamauttaa pöytään ensi syksynä oman varjobud-

jettinsa. Minusta näin täytyy tehdäkin. Kiitoksia vain lupauksesta.

Tällaiset pienet eduskuntaryhmät, kuten LKP:n eduskuntaryhmä, joilla ei ole varoja omien varjobudjettien rakentamiseen eikä omaa virkamiehistöä ministeriöissä varjobudjettien teon auttamiseen eikä myös hallitusten esitysten kovin analyttiseen alasrepimiseen, niin mekin pienet eduskuntaryhmät saamme nyt vaihtoehtoja, mistä valita. Jatkossa voi vertailla analyttisesti, kumpaa voi kannattaa, hallituksen esityksiä vai opposition vaihtoehtoesityksiä, joissa ei enää voida tyytyä pelkkään sanamagiaan ja propagandaan. Elämä tässä talossa voi tulla vielä hyvin mielenkiintoiseksi.

Viime syksy mielestäni osoitti hyvin kouriintuntuvasti, kuinka tarpeellinen valtiopäiväjärjestyksen muuttaminen on. Tuolloin ei ollut voimassa edes poikkeusjärjestelyä verolakien säätämiseksi. Hallituksen kaavailema 10 miljardin markan säästöohjelma kaventui muutamaan miljardiin markkaan. Vasta ensi vuoden budjettiin hallitus todella voi tehdä linjaukset oman tahtonsa mukaan, ja ne linjaukset, joita oppositio ei voi enää muokata mieleisekseen, tulevat aikanaan vaaleissa kansalaisten, äänestäjien, arvioitaviksi.

Hallitus kantaa muutoksen jälkeen jatkossa täyden vastuun tekemisistään. Se ei voi enää paeta konsensusmössön tai opposition selän taakse. Jos iltalypsyä ja pelin politiikkaa tapahtuu, niin se on hallituksen sisäinen asia ja murhe. Siitä ei voida enää oppositiota syyttää. Jos talouspolitiikka epäonnistuu, niin se johtuu hallituksen väärästä politiikasta tai kertakaikkisesta kyyvyttömyydestä tehdä minkäänlaista politiikkaa.

Tässä maassa ei ole koskaan harrastettu puhdasta enemmistöparlamentarismia niin, että hallitus olisi vastannut täysin tekemisistään ja että oppositio olisi esittänyt omat perustellut vaihtoehtonsa. Me olemme etenkin parin viime vuosikymmenen aikana ajautuneet valtiopäiväjärjestyksen vanhanaikaisten säännösten vuoksi tilanteeseen, jossa on sovittu -politiikka on jyrännyt kansanedustajat, eduskuntaryhmät ja koko eduskunnan. Kun tähän pyhään yhteyteen hallituksen ja opposition napamiesten oheen ovat liittyneet ay-liikkeen, MTK:n ja muut etujärjestöjen pomot, niin kansanedustajista on tullut pelkkiä napinpainajia. Eduskunnan yli on kävelty mennen tullen. Aina on sovittu asioista jossain tunkkaisessa kabinetissa tai STK:n palatsin käytävillä. Hallitus on tehnyt päätöksensä eduskun-

taa tai edes omia eduskuntaryhmiä kuulematta. (Ed. Laine: Eihän se nyt muutu!) Se, mitä voisi ulkopuolisena tarkkailijana toivoa, on läheisempi yhteistyö ministeriryhmän ja eduskuntaryhmän kesken. Mielestäni oikeaa kansanvaltaa on se, että eduskuntaryhmistä lähtevät ne linjaukset, joita hallitusryhmät ja hallitus myöhemmin toteuttavat.

Siirtyminen enemmistöparlamentarismiin palauttaa hallitukselle ja oppositiolle niille kuuluvat todelliset roolit. Poliitikasta ehkä tulee räyhäävämpää ja äänekkäämpää, mutta samalla ehkä myös kansalaisten kiinnostus politiikkaan voi kääntyä uudelleen nousuun. Tähän saakka se ei ole saanut selvää siitä, kuka on vastuussa mistäkin, vai onko kukaan vastuussa mistään. Kun kiinnostus politiikkaa kohtaan kasvaa, myös kansalaisten arvostus tätä laitosta, eduskuntaa, kohtaan voi nousta, vaikka sitä kyllä vielä hieman epäilen. Suurimpia syyllisiä politiikan vähäiseen arvostukseen, lähestulkoon inhoon, olemme me itse. Mutta ainakin jatkossa kansalaisilla on selkeä osoite, ketä haukkua. Kansalaisilla on, sitä täytyy korostaa, täysi valta vaihtaa vaaleissa vaikka koko eduskunta. Hallitusvaihtojakin tulee jatkossa useampia, enää ei tarvitse tyytyä yhteen ainoaan pohjaan, kuten oli laita 25 vuotta.

Mutta jos opposition ja hallituksen rooli selkeytyy, on selkeydyttävä myös eduskunnan roolin. Asemastaan ja vallastaan kynsin hampain kiinni pitävät etujärjestöjohtajat eivät hevin hyväksy sitä, että eduskunta saisi takaisin sen vallan, jonka konsensus, etujärjestöt ja pyhä kolmikanta ovat siltä vieneet. Meidän ay-liikemme on kiistatta länsimaiden vahvin. Se on taloudellisesti vauras, kerääväthän työnantajat sen puolesta työntekijöiden jäsenmaksut — järjestelmä joka ymmärtääkseni on ainutlaatuinen koko maailmassa. Etujärjestöistä — MTK:sta, STK:sta, ay-liikkeestä — on parin viime vuosikymmenen aikana kehittynyt todellinen valtiomahti, jonka valta on kiistatta eduskuntaa suurempi. Me olemme juoksupoikia ay-pomojen rinnalla. Kuitenkin kansanedustajat vastaavat vaaleissa, mitä yhteiskunnassa tapahtuu ja mitä eduskunnassa on päätetty. Miten vastaavat ammattiyhdistysliikkeen johtajat?

Arvoisa puhemies! En missään nimessä hyväksy sitä, että hallitus enemmistönsä turvin pistää ay-liikkeen polvilleen. Me elämme niin vaikeaa aikaa, että yhteistyöedellytykset ay-liikkeeseen ja muihin etujärjestöihin on säilytettävä. Ammattiyhdistysliikkeellä on oltava samat

mahdollisuudet vaikuttaa omiin asioihinsa ja asioiden valmisteluun kuin muillakin ryhmillä. Mutta sillä ei ole mitään oikeutta kävellä eduskunnan yli tai yrittää sanella yleislakon avulla, mitä hallitus esittää ja eduskunta päättää.

Olen tottunut pitämään ammattiyhdistysliikettä vastuullisena, mutta nyt en tiedä, mitä ajatella. Ammattiyhdistysjohto on ajamassa maahan suurselkkausta, yleislakkoa, joka uhkaa raunioittaa maan. Kun enemmistöparlamentarismi kiistatta merkitsee sitä, ettei hallitusta enää noin vain kaadeta eduskunnassa tai jos se kaatuu, se kaatuu sisäisiin ristiriitoihinsa, niin ay-liike valmistautuu nyt tekemään työn opposition puolesta. Olen hyvin painokkaasti sitä mieltä, ettei ammattiyhdistysliikkeellä ole oikeutta missään olosuhteissa ottaa itselleen parlamentaarisen opposition roolia. Se ei ay-liikkeelle kuulu, sen pitää ryhtyä hoitamaan oman tonttinsa asioita. Sen on muistettava omissa ratkaisuisaan, miten ne vaikuttavat työllisyyteen. Tämä ei merkitse sitä, että hallitus tai poliittiset päättäjät voisivat livistää työllistämistä vastusta. Mutta eihän yhteiskunnan työnjaon selkeyttäminen sitä edellytäkään. Kun näin on väitetty, on tietien tahtoen vääristelty asioita.

Nykyinen meno on parlamentarismien kannalta suorastaan kuvottavaa. Kannattaa lainata Riitta Prustin sanoja: "Ennen kaatuu hallitus kuin ay-liike." Järkyttävää puhetta demokraattisessa Suomessa. (Ed. Laine: Miten niin?) — Ay-liike valmistautuu kaatamaan eduskunnan enemmistöön nojaavan hallituksen, kun eduskunnan oppositio ei siihen pysty. Tässä syy, ed. Laine. (Ed. Laine: Onhan se oikeus!)

Toivottavasti vasemmistopuolueet pysyvät ulkopuolella siitä epäparlamentarisesta ja epädemokraattisesta toiminnasta, jota ay-liike nyt suunnittelee. Jos puolueet ovat siinä mukana, mitä se kertoo näiden puolueiden olemuksesta? Missä on demokratia, kansanvalta ja parlamentarismi, jota vasemmistopuolueetkin puheissaan korostavat? Jos te tähän ulkoparlamentariseen leikkiin menette mukaan, niin ettekö te alista itsenne pelkäksi ay-liikkeen juoksupojaksi, kahlekoiraksi?

Jos ay-pomot haluavat päästä tänne päättämään ja teoistaan vaaleissa vastaamaan, senkun ryhtyvät kansanedustajaehdokkiksi ja sitä kautta kansanedustajiksi. Tällöin he pakosta joutuvat ottamaan asioihin laajemman perspektiivin. Enää ei riitä, että huolehditaan palkansajien eduista. On huolehdittava tässä talossa myös eläkeläisten, lasten, vammaisten, koululaisten,

opiskelijoiden ja kaikkien suomalaisten asioista. (Ed. Tuomioja: Niinkö hallitus tekee?) Päättökäsi on myös pystyttävä vaaleissa vastaamaan. Jos kerran halutaan kalifiksi kalifin paikalle, on otettava myös kalifille kuuluva vastuu.

Vaikka olenkin voimallisesti arvostellut ay-liikettä sen parlamentarismia halveksivasta asenteesta, niin saman, jopa voimallisemmankin kritiikin ansaitsee kyllä hallitus. Ei toiminnan lähtökohtana saa olla ay-liikkeen tuhoaminen tai nöyryyttäminen. On pystyttävä keskustelemaan ja etsimään ratkaisuja vaikeisiin asioihin. Tässä onnettomassa tilanteessa, jossa ay-liikkeessä valta ja arvovalta menevät kaikkien järkisyiden edelle, on hallituksen joustettava. Fiksumpi väistyy, muuten maa ajautuu katastrofiin, ja siitä vastaavat poliitikot, eivät ay-johtajat.

Hallituksen kannattaa muistaa tänä keväänä ja ensi syksynä yksi asia: EY ja integraatio pakottavat aikaa myöten ammattiyhdistysliikkeen johtajat pöytätavoille, Harri Holkerin kielikuvaa lainatakseni. Vaikka ay-liike on kiistatta vanhanaikaisin ja vanhakantaisin liike, mitä Suomessa tällä hetkellä on, hieman heitä täytyy myös ymmärtää, koska konservatiivilta aina kestää vuosia, ennen kuin se tajuaa muutosten välttämättömyyden. Porvareilta kesti 86 vuotta, ennen kuin he tajusivat, että Suomessa tarvitaan enemmistöparlamentarismia.

Arvoisa puhemies! Olisin vielä puheeni lopuksi puuttunut pariin asiaan, jotka liittyvät nyt käsiteltävänä olevaan lakiesitykseen.

Enemmistöparlamentarismiin siirtyminen merkitsee kiistatta myös poliittisen kentän polarisoitumista, pienten puolueiden aseman ja merkityksen heikkenemistä ja ehkä joidenkin katoamista poliittiselta kartalta. Muutos voi olla todella kohtalokas joillekin puolueille, ja sitä on vaikea hyväksyä. Sen kanssa on kuitenkin eletävä. Pientenkin puolueiden on kyettävä tuomaan esiin omat vaihtoehdot.

Käsiteltävänä olevaan muutosesitykseen liittyy myös ehto, ettei se saa heikentää lakisääteistä perusturva. Sinänsä ehto on ihan hyvä, mutta jo nyt on käynyt ilmi, että perusturvan määritelmässä on melkoisesti ongelmia, eriäviä käsityksiä, eli se, mitä perusturva on, riippuu siitä, kuka asiasta milloinkin puhuu. Lopullinen tulkinta kussakin yksityisasiassa jää perustuslakivaliokunnalle, joka ei ole valtiosääntötuomioistuin, vaan poliittisin perustein valittu elin, jossa hallituspuolueilla on enemmistö. Mutta aivan kuten perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Zyskovic tänään radion haastattelussa sanoi, jos

pelkästään hallituspuolueiden voimin jyrätään perustuslakivaliokunnassa kannanotot läpi, silloin perustuslakivaliokunnalta katoaa se legitimitetti eli oikeutus työhönsä, mikä sillä tällä hetkellä on.

Valtiopäiväjärjestyksen muutokseen liittyvästä ehdosta on tarkoitus luopua, jähkä hallitus on saanut annetuksi eduskunnalle esityksen ns. perusoikeuksista. Eduskuntaryhmien aikanaan tekemä sopimus edellyttää, että tämä lakiesitys hyväksytään kiireellisenä ja että samalla hyväksytään se, että vapausoikeuksien lisäksi kansalaisten sosiaaliset, sivistykselliset ja taloudelliset oikeudet tulevat osaksi perustuslakia.

En ole hyväksynyt jälkimmäistä ehtoa. Olen katsonut, etten voi sitoa käsiäni asioihin, joista ei ole eduskunnalle vielä esitystä annettu. Toiseksi olen varma siitä, että monet niistä taloudellisista, sivistyksellisistä ja sosiaalisista oikeuksista, joita nyt aiotaan ympätä perustuslakiin, voidaan hoitaa ja pitääkin hoitaa tavallisella lailla. Kansanedustajilla pitää olla omaatuntoa ja sosiaalista mielenlaatua niin paljon, etteivät he mene heikentämään kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa ja turvallisuutta. En usko sellaiseen ideologiaan, että perustuslailla voidaan määrätä jokaiselle ihmiselle oikeus äidinväkäuteen. Saammeko me lisää kansantutetta sillä, että rustataan perustuslaki uuteen uskoon?

Arvoisa puhemies! Kaikkia hyviä asioita ei voida siirtää perustuslakiin. Pidän tätä asiaa äärimmäisen tärkeänä siksi, että perustuslaki on se ainoa ohjeisto, jota kansanedustaja on velvollinen työssään noudattamaan.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola kritisoi voimakkaasti Suomen ammattiyhdistysliikettä. Hän on siinä samoilla linjoilla kuin Esko Aho ja ministeri Viinanen ovat olleet. Siitä lähtien kun tämä hallitus aloitti epäonnistuneen hallitsemiskautensa, on yritetty eri tavoin murtaa ay-liikkeen voima.

Sanoisin kuitenkin ed. Ukkolalle, että kun kritisoi ay-liikettä, pitää miettiä, mitä ay-liike on. Ay-liike Suomessa on 1,8 miljoonan ihmisen edunvalvontaorganisaatio. Jos ajattelee vielä tämän lisäksi 1,8 miljoonan ihmisen perheitä, niin ay-liike edustaa Suomessa noin 4:ää miljoonaa ihmistä tänä päivänä eli 4/5:aa koko kansasta. Täytyy muistaa tämä, kun lähtee kritisoimaan ay-liikettä edunvalvontaorganisaationa.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tekisi mieli ed. Anderssonilta kysyä, kuinka monta ihmistä eduskunta edustaa. Tuo, mitä te äsken laskitte Lauri Ihalaisen ja muiden ay-johtajien piikkiin, oli suunnatonta liioittelua. Näinhän ei asia missään tapauksessa ole. Puheenjohtaja Ihalainen ei voi puhua missään tapauksessa kaikkien SAK:n jäsenten suulla, vaan täytyy muistaa työnjako, johon ed. Ukkola kiinnitti erittäin hyvin huomiota: Eduskunta säättää lait ja vastaa siitä, hallitus on toimeenpaneva elin, ja ammattiyhdistysliike vastatkaa sitten edunvalvonnasta.

Tämä on minusta sellainen työnjako, jonka tulisi selkeämmin näkyä tulevaisuuden yhteiskuntapolitiikkaa tehtäessä, eikä niin kuten esimerkiksi rinnakkaisrekisterilain käsittelyssä, että eduskunta pantiin moneen otteeseen polvilleen työehtosopimusjärjestelmän kautta, eri eturyhmien sopimusten kautta. Ei näin lakeja tule säätää vaan ammattiyhdistysliike keskittyyköön siihen, mikä sille kuuluu: omaan edunvalvontaan ja työehtosopimuspolitiikan tekoon.

Otetaan toiseksi esimerkiksi vaikka keväinen kriisilakipaketti. Väittääkö ed. Andersson, että se paketti oli suomalaisen palkansaajan etujen vastaista? Suomalaisen palkansaajan etujen mukaista oli tehdä kriisipaketti, vakauttaa kansainväliset rahamarkkinat, aikaansaada julkisen talouden säästöt, jos vaihtoehtona olisi ollut esimerkiksi 20 prosentin devalvaatio, joka olisi ollut äärimmäisen tuhoisa suomalaiselle palkansaajalle. Sen vuoksi minusta nämä tämän päivän talouteen liittyvät esimerkit sopivat erinomaiseksi ponneksi sille, että tällaiseen selkeään työnjakoon on nyt korkea aika Suomessa päästä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin kysynyt ed. Anderssonilta, että jos me kerran edustamme vain 1/5:aa kansasta, niin ketä me oikein edustamme, tarvitaanko meitä silloin? Jos todella me emme edusta viittä miljoonaa ihmistä, Suomen kansaa, niin mitä me poliittisella järjestelmällä teemme? Annetaan ammattiyhdistysliikkeen hoitaa asiat tässä maassa ja sillä sipuli. Minä olen joutunut, kun olen tavannut ihmisiä, näihin kysymyksiin vastaamaan monta monta kertaa: Mitä virkaa teillä siellä on? Jos kerran ammattiyhdistysliike hoitaa asiat niin paljon paremmin, niin mikäs siinä, lopetetaan koko poliittinen järjestelmä, eduskunta, puolueet, ja sillä siisti. Tätäkö ed. Andersson haluaa?

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkaselle sanoisin ensinnäkin, että jos viime vuoden kesäkuussa olisi devalvoitu, niin Suomen talous olisi huomattavasti paremmassa kunnossa kuin se nyt on.

En minä puhunut mistään Ihalaisesta enkä mistään SAK:n tietyistä liitoista, minä puhuin koko ammattiyhdistysliikkeestä. Tiedän aivan hyvin, että myös porvarijohtoiset ammattiyhdistysliikkeet ovat olleet erittäin tyytymättömiä Ahon hallituksen toimiin. Ei ole yhtään sellaista liittoa, jonka kanssa hallitus ei olisi törmäyskursilla.

Ed. Ukkolalle sanoisin, että en minä väittänyt, että me edustaisimme vain 20:tä prosenttia Suomen kansasta. En minä siitä puhunut. Minä sanoin vain, että jos ay-liike, joka on edunvalvontajärjestö, on todella ja syystä tyytymätön hallituksen politiikkaan ja sen raippaveroihin ja säästötoimiin, niin mielestäni meidän ei täällä pidä siitä syystä kritisoida ay-liikettä ja sitä, että se ei hyväksy hallituksen huonoja, lyhytnäköisiä ja usein hyvin typeriäkin toimia.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuoroissaan ed. M. Laukkanen ja myös ed. Ukkola väittelivät tavallaan itsensä kanssa, väittelivät eri asiasta kuin siitä, minkä ed. Andersson totesi. Kun ed. M. Laukkanen viittasi huhtikuun kahinoihin hallituksen piirissä ja siihen, oliko siitä palkansaajille etua vai vahinkoa, niin on aivan selvää, että siitä kahinasta oli palkansaajille nimenomaan vahinkoa. Pitää muistaa, että se prosessihan alkoi pääministerin taitamattomasta julkisesta esiintymisestä Suomen Pankin johtoa kohtaan. Asia erikseen, oliko moiseen arvosteluun sinänsä aihetta vai ei. Mutta joka tapauksessa tästä käynnistyi se prosessi, jonka tuloksena meillä edelleenkin korkotaso on erittäin korkea, paljon korkeampi kuin se muulla tavalla olisi ollut. On aivan selvää, että jos ammattiyhdistysliikkeen taholta tai poliittisen opposition taholta tuollaisia toimintaa arvostellaan, niin se on täysin oikeutettua ja se on sallittua. Mielestäni tässä maassa ei oikeastaan voida puhua ulkoparlamentaarisesta toiminnasta silloin, jos kansalaiset ilmaisevat näkemyksensä siitä tavasta, miten asioita tässä maassa niin eduskunnassa kuin hallituksessakin on hoidettu. Minusta jo käsite ulkoparlamentaarisena on vallan omituinen. Etenkään en voi ymmärtää, että joku liberaalisen näkemyksen omaava voi nähdä asian noin mustavalkoisena kuin ed. Ukkola näkee.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edunvalvontajärjestöllä on oma tehtävänsä ja näin täytyy olla. Mutta onko ay-liike pelkästään edunvalvontajärjestö? Eikö se käytä valtaa eduskunnan yli, kuten yritin puheessani tuoda esiin? Tämä ei ole minusta sallittua. Otetaan esimerkki, johon ed. M. Laukkanen viittasi. Jos hallitus olisi saanut tahtonsa läpi eli olisi syntynyt yhteiskuntasopimus, niin ehkä meidän tilanteemme Suomessa ei olisi tällä hetkellä aivan näin paha. Monet ay-liikkeen edustajat tälläkin hetkellä sanovat, että se oli virhe. Miksi se tapahtui? Siksi, että hallituksella ja eduskunnalla ei ole sitä poliittista valtaa, mikä ay-liikkeellä on. Siksi he tyrmäsivät tämän. Se pitää paikkansa kyllä, että tätä hallitusta ei kukaan rakasta eikä tätä nyt juuri kannata rakastaa, mutta se pitää kaataa tässä parlamentissa, ei tuolla toreilla.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulle ei ole vielä tänä päivänääkään selvinnyt, mikä se ihmeellinen yhteiskuntasopimus olisi ollut, joka olisi pitänyt hyväksyä, eikä se ole kyllä vielä valjennut kenellekään muullekaan, koska tämä oli vain sellainen sana, jota heitettiin. Mutta jos sillä todella tarkoitettiin sopimusta eli sitä, että siitä eri osapuolet ovat sopimassa, niin tätä todellakin kannatan. Tähän pitäisi pyrkiä, mutta valitettavasti tämä hallitus on ollut siihen täysin kyvytön. Se ei ole ollut kiinnostunut lainkaan sopimisesta.

Tässä, ed. Ukkola, on tietty ristiriita. Jos tällainen sopimus olisi syntynyt, siinä olisi taatusti ollut sellaisia asioita, jotka olisivat tulleet eduskunnan päätettäväksi. Olisiko ed. Ukkola täällä silloin valittanut, että jonnekin muualle on siirtynyt se valta, mikä eduskunnalle kuuluu?

On tärkeätä, että eduskunta tietää, mistä se päättää, ja että sillä on tahtoa. Mutta on yhtä lailla järkevää, että itse kukin meistä ottaa huomioon myös sen arvokkaan ja tärkeän kansalaismielipiteen, jota myös työmarkkinajärjestöt edustavat. On meidän omaa heikkouttamme, jos me annamme muiden, ulkopuolisten, kävellä ylitsemme.

Mutta joka tapauksessa on nyt hyvä, että tämä laki on vihdoinkin, enemmistöparlamentarismiin pysyvä siirtyminen, täällä. Toivottavasti sen jälkeen loppuvat tällaiset tarpeettomat puheet siitä, kuka tässä maassa käyttää valtaa.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Me olemme tekemässä historiallista päätöstä,

siirtymässä enemmistöparlamentarismiin. Ehdotettu uudistus ei ole kuitenkaan niin kovin suuri. Sitä ei pidä dramatisoida. Alkuperäiseen, vuoden 1906 valtiopäiväjärjestykseen on tehty paljon oleellisempi muutos vuonna 1987. Tuon uudistuksen myötä luovuttiin yhdestä lepäämäänjättämissäännöstön keskeisestä perustelusta eli siitä, että lepäämään jätetty laki jäi kansan punnittavaksi seuraavissa eduskuntavaaleissa.

Nyt lepäämään jättäminen ei enää edes teoriassa merkitse vähemmistön oikeutta saattaa kiistanalainen lakiehdotus eduskuntavaaleissa punnittavaksi paitsi silloin, kun vaalit ovat aivan edessä. Nykyisin oppositio tai 67 kansanedustajan vähemmistö voi vain estää lain voimaantumalon yksien valtiopäivien ajaksi, tavallisesti siis siirtää lain toteutumista vuodelle eteenpäin.

Mielestäni oikeampi tapa huolehtia yhteiskunnan perusoikeuksien suojaamisesta on perusoikeuksien kirjaaminen perustuslakiin. Vähemmistöjen oikeuksien suojaamista perusoikeussäännöksillä voidaan pitää kehittyneempänä päätöksenteon ohjaamismuotona kuin lepäämäänjättämissäännöstöä. Sitä paitsi se on paljon sitovampaa eikä väliaikaista. Perusoikeuksien suojan pitääkin olla tehokkaampaa kuin lepäämäänjättämissäännöstön tarjoama suoja.

Meillä on ollut ja on edelleen oma erikoinen perustuslakimme. Sillä on omat historialliset juurensa. Se on lähtenyt siitä, että meillä on vahva presidentti ja puolueet on pakotettu toimimaan konsensusperiaatteella. Valtiosääntö on sitä edellyttänyt. Malli on toiminut aikoinaan hyvin, mutta siinäkin on ongelmansa. Yhteiskunnan ja talouden muutokset ovat pysyvästi nopeutuneet. Nopeasti vaihtuvien tilanteiden hallitsemiseksi lainsäädäntöä on pystyttävä Suomeenkin muuttamaan yhtä joustavasti kuin muissa valtioissa. Ei voi kiistää, etteivät maamme taloudelliset vaikeudet ole kypsyttäneet mielialoja lepäämäänjättämissäännöksen poistamiseksi. Nähtävästi tarvittiinkin tällainen suuri taloudellinen kriisi, ennen kuin ryhdyttiin vakavasti miettimään, että hallituksen tulee, jos se nauttii eduskunnan luottamusta, voida toimia myös säästöpäätöksen osalta niin kuin se järkeväksi ja toivottavasti myös oikeudenmukaiseksi havaitsee.

Minä uskon, että kansanvaltaisesti hallitussa valtiossa yhteiskunnan kehittäminen voidaan jättää normaalitapauksissa enemmistön päätösten varaan. Kansanvallassahan politiikan onnistuminen mitataan aina seuraavissa vaaleissa.

Myönnän toki, että lepäämäänjättämissäännöstön poistaminen vähentää tarvetta neuvotella opposition kanssa yksittäisten lakiehdotusten sisällöstä. Silti toivon ja myös uskon, että Suomessa kuitenkin pyritään saamaan mahdollisimman laaja enemmistö tärkeille uudistuksille, ja toki myönnämme ainakin enemmistö sen, että enemmistöhallituksella on myös oltava mahdollisuus toteuttaa omaa politiikkaansa. Muussa tapauksessa käy niin, että valta ja vastuu eivät ole yksissä käsissä.

Käytännössä lepäämäänjättämisoikeus on muuttunut siis lainsäädäntövallan estämisvalaksi. Se on useimmiten kohdistunut määräaikaiksiksi tarkoitettuihin tai muuten sellaisiin lakiehdotuksiin, jotka eivät kärsi viivyttelyä. Lepäämään jätetyt lakiehdotukset ovat 1980-luvulla enimmäkseen koskeneet ns. säästölakeja. Jos säästölaki on samalla ns. budjettilaki, sen asiallinen kytkentä budjettiin ei salli lykkäystä edes seuraavien valtiopäivien yli. Näin enemmistöhallituksella ei ole mahdollisuutta viedä budjettia läpi. Järjestelmän edut ovat muuttuneet haitoiksi, koska talouspolitiikassa vuosi on tunnetusti pitkä aika. Voidaan myös perustellusti väittää, että ellei poliittinen päätöksentekojärjestelmä uudistu nykyaikaa vastaavasti, meillä on myös paljon tilaa radikalismille ja myös populismille.

Arvoisa puhemies! Yksi tärkeä asia ja kiistakysymys on koskenut sitä, mitä tarkoitetaan toimeentulon lakisääteisellä perusturalla. Suomalaisella sosiaaliturvalla on kolme tukijalkaa: peruspalvelut, perusturvaetuudet ja ansioon sidotut etuudet. Säästölakeilla ei tule romuttaa tätä rakennelmaa. Säästölakeilla on tarkoituksena mahdollistaa valtiontalouden tasapainottaminen. Säästötavoitteisiin saatetaan verhota ehdotuksia, joilla on muita, huomattavasti merkityksellisempiä poliittisia tavoitteita. Esimerkiksi sosiaaliturvan osalta on selvästi nähtävissä, että jotkut haluavat muuttaa pohjoismaisen yhteisvastuuseen perustuvan järjestelmän tarveharkintaiseksi köyhäinhoidoksi.

Lapsilisäjärjestelmä samoin kuin kansaneläkekin ovat kansanvakuutusluonteisia etuuksia. Koko kansa osallistuu niiden rahoitukseen, ja kaikki ovat tuloista riippumatta oikeutettuja saamaan osansa etuuksista. Julkisessa keskustelussa tätä periaatetta on arvosteltu. Keskustan linja on tältä osin kirkas. Sosiaaliturvan perusetuudet kuuluvat kaikille kansalaisille, ja tällaisiin perusetuuksiin kuuluu mm. täälläkin keskustelun alla ollut kansaneläkkeen pohjaosa. Köyhän edun mukaista on maksaa kansanelä-

ketä ja lapsilisää myös hyvätuloisille. Jos hyvä- ja keskituloiset eivät saa järjestelmästä mitään etua, heidän halukkuutensa osallistua järjestelmän rahoitukseen vähenee.

Toinen tärkeä peruste institutionaalisen suojan antamiselle tietyille etuuksille on se, että pitkälle viety tarveharkinta johtaa köyhyysloukuun ja heikentää työnteon motivaatiota. Jo nyt on nähtävissä, että monet lapsiperheet ovat tässä tilanteessa. Päivähoitomaksu nousee ja asumistuki laskee tulojen kasvaessa.

Pidän selkeänä linjatkaisuna perustuslakivaliokunnan mietintöä, jossa todetaan, että suomalainen sosiaaliturva perustuu keskeiseltä osaltaan pohjoismaiseen kansanvakuutusjärjestelmään, jossa kaikki vakuutetut saavat etuuksia riippumatta aikaisemmasta työhistoriasta, perhesuhteista, muista ansioista tai vastaavista seikoista. Tämä on osa sosiaaliturvaamme, jonka ydinsisältöön säästölaeilla ei tule puuttua.

Perusturvaan kuuluvat perusetuuksien lisäksi myös sellaiset palvelut, jotka mahdollistavat kansalaisen toimeentulon ja hyvinvoinnin perustan. Kansalaisten perusturva rakentuu rahallisista tuloista ja saatavilla olevista palveluista. Tehokkainta säästämistä voi monta kertaa olla tarjota mahdollisimman monia vaihtoehtoja. Vanhusten kotipalvelujen sekä lasten kotihoidon tuen kehittäminen ovat tästä hyviä esimerkkejä.

Perustuslakivaliokunta ei kannanotossaan halua lukea kaikkia sosiaali- ja terveyspalveluja peruspalveluiksi, mutta ne, jotka ovat aivan yhtä tärkeitä kuin rahallinenkin perusturva, tulee tulevaisuudessakin laskea perusturvaan kuuluviksi.

Arvoisa puhemies! Mitä jatkossa? On otettu esille perusoikeusuudistus. Pidän selvänä sitä, että oikeusministeriössä valmistellaan ja tuodaan myös tälle eduskunnalle vielä päätettäväksi Längin komitean pohjalta perusoikeusuudistus, joka sisältää taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset sekä ympäristöön kohdistuvat ihmisten perusoikeudet. Samalla toivon myös, että jatkossa seuraisi tasavallan presidentin valtaoikeuksien kaventamisesitys. Vasta sen jälkeen ja kun tämä esitys on hyväksytty, olemme Suomessa siirtyneet mielestäni todelliseen parlamentaariseen järjestelmään. Näin silloin myös valtiosäännön mukaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäki hyvin ansiokkaasti kiinnitti huomiota nykyjärjestelmän haittoihin sekä puhui myös hyvin lämpimästi perusturvasta ja sen kehittämisestä ja varmistamisesta. Olisin kuitenkin odottanut, että hän olisi hieman verrannut keskieurooppalaista puoluejärjestelmää meidän puoluejärjestelmäämme. Siellä on hyvin selvästi kaksinapainen malli monessa maassa ja vaihtoehto on hyvin selvä. Toisaalta on käytännössä sosialidemokraattinen vaihtoehto, toisaalta keskustalainen tai keskustalais-oikeistolainen vaihtoehto vaaleissa tarjolla, kun taas meillä Suomessa on monesti onneksi ylitetty poliittinen keskiviiva. On ollut monta kertaa punamultahallitus sekä kokeiltu myös sinipunaa, eli tässä suhteessa keskieurooppalaiset mallit eroavat aika pitkälti meidän suomalaisesta käytännöstämme.

Ed. Mollanen: Arvoisa puhemies! Edellinen puhuja perusteli lepäämäänjättämissääntöön muuttamista mm. sillä, että se ei sovellu nykyaikaiseen yhteiskuntaan. Se on sinänsä mielenkiintoinen toteamus; vielä helmikuussa 91 tämä järjestelmä kuitenkin hänen edustamansa puolueen ja toisen suuren nykyisen hallituspuolueen mielestä hyvin soveltui nykyaikaiseen yhteiskuntaan. Ehkäpä yhteiskunta on sitten tällä välin muuttunut niin kovasti. Toisaalta voidaan jälleen kerran todeta, että "näin muuttuu maailma, Eskoni".

Pysyvä tavallisten lakien lepäämäänjättämismahdollisuudesta luopuminen merkitsee olennaista muutosta maamme lainsäädäntöön ja koko poliittiseen järjestelmään. Muutos on koko historiamme suurimpia perustuslain muutoksia. Vielä viime eduskuntakaudella tähän muutokseen suhtauduttiin varsin varauksellisesti. Onhan 67 kansanedustajan vähemmistösuoja merkittävä tekijä kansanvaltaisessa demokratiassa.

Vähemmistösuoja on käytännössä toiminut varsin hyvin ja sitä on käytetty harvoin, mutta kun sitä on käytetty, sitä on käytetty varsin perustellusti. Tämä osoittaa, että vähemmistösuoja ei ole suinkaan ollut mikään uudistusten jarruttamiskeino vaan nimenomaan mahdollistanut keskustelun tärkeistä periaatteellisista uudistuksista.

On myös muistettava se, että lepäämäänjättämisen merkitystä lievennettiin alkuperäisestä jo vuonna 87, jolloin hyväksyttiin se muutos, että 67 kansanedustajaa voi äänestää tavallisen lain lepäämään yli yksien täysien valtiopäivien eikä

enää yli vaalien kuten aiemmin. Siksikin on nyt käsiteltävänä oleva muutos esitetyssä laajuudessaan kyseenalainen.

On ilmeistä, että elämme nyt yhteiskunnallisessa vaiheessa, jossa hallitukselle on suotava mahdollisuudet päättää talouspolitiikan linjasta ja sisällöstä. Siksi voi säästölakien ja julkiseen talouteen merkittävästi vaikuttavien lakien lepäämään jättämisestä luopua varsin perustellusti, samoin verolait voidaan säätää yksinkertaisella enemmistöllä. Näillä muutoksilla olisi turvattu se, että hallitus voi todella ratkaista talouspolitiikan linjan ja sisällön. Ei olisi tarvittu näin laajaa muutosta kuin nyt on esillä.

Sen vuoksi olisikin 66 § tullut säätää sen mukaisesti kuin allekirjoittamassani vastalauseessa on esitetty, jolloin ne lait, jotka eivät ole säästölakeja ja joilla ei ole oleellista merkitystä julkiselle taloudelle, olisi jätetty uudistuksen ulkopuolelle ja lepäämään jättää olisi voitu jatkosakin ehdotukset sellaiseksi laiksi, joka koskee perhe-, perintö-, rikosoikeuden tai muun sellaisen yleisen lain alaan kuuluvan kysymyksen perusteita taikka eettisiä perusarvoja. Näin olisi ns. aatteellinen lainsäädäntö jätetty lepäämäänjättämiskiellon ulkopuolelle ja uudistuksen talouspoliittiset tarkoituksetperät olisi kuitenkin toteutettu.

Ehdotukseni etu valiokunnan näkemykseen verrattuna on se, että laajat periaatteelliset esitykset voitaisiin toteuttaa harkitusti ja laajan julkisen keskustelun jälkeen. Nyt mikä tahansa tavallinen laki voidaan yksinkertaisella niukalla äänten enemmistöllä hyväksyä ja näin laajoja ja erilaisia kansalaisnäkemyksiä edustavien ryhmien näkökulma jää huomiotta tällaisessa uudistuksessa.

Enemmistödemokratiaan siirtyminen merkitsee täten kiistatta siirtymistä entistä harvempien valtaan ja kansanvallan kaventumista. Sen vuoksi tulenkin lakiehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään, että 66 § hyväksyttäisiin vastalauseeni esittämässä sanamuodossa, jonka mukaan lepäämäänjättämiskiello koskisi yksinomaan taloudellisia lakeja.

Ilmeistä kuitenkin on, että tämä muutos hyväksytään valiokunnan enemmistön esittämässä muodossa. Siksi vähintään, mitä nyt voidaan tehdä, on, että hallituksen tulee seurata muutoksen vaikutuksia, ja on myös tärkeätä, että edelleenkin perheoikeutta ja yleensäkin elämän perusarvoja käsittelevää lainsäädäntöä tulee yhteiskunnassa kehittää laajan yhteisymmärryksen ja kansalaiskeskustelun pohjalta niin, että perhe-, pe-

rintö-, rikosoikeutta ja eettisiä perusarvoja koskevaa lainsäädäntöä ei muuteta niukan enemmistön turvin.

Toinen asia, mikä tässä esityksessä herättää kysymyksiä, on kiireellisyys. Kuten totesin, kysymyksessä on eräs historiamme tärkeimmistä perustuslain muutoksista. Tällaista muutosta ei tulisi säätää poikkeuksellisessa eli ns. kiireellisessä perustuslain säätämisjärjestyksessä, vaan olisi syytä malttaa noudattaa normaalia perustuslain säätämisjärjestystä. Mutta tämä menettely ei saane riittävää kannatusta, vaan laki säädettäneen kiireellisenä.

On kuitenkin muistettava, että perustuslaki säädetään varsin pitkäksi ajaksi eikä sitä ole tarkoitus muuttaa yhtenä. On myös muistettava, että muutosten tulisi merkitä parannusta voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna, ja, herra puhemies, ei ole ollenkaan ilmeistä, että nyt säädettävä muutos välttämättä olisi parannus aikaisempaan verrattuna.

Ed. Koskinen: Herra puhemies! Täällä on edellä ansiokkaasti selvitetty valtiopäiväjärjestyksen uudistamisen historiallista merkitystä, enkä tätä todistelua käy toistamaan.

Siirrymme normaaliparlamentarismiin aika epänormaaleissa oloissa. Maassa on ensinnäkin ainutlaatuisen syvä lama ja toiseksi sen aiheuttamat supistustarpeet julkisessa taloudessa ovat myös ennennäkemättömän nopeita ja rajuja. Kolmanneksi maata hallitsee kapeapohjainen porvarihallitus, siis tämän perinteisen poliittisen rajaviivan pelkästään toista puolta edustava hallitus.

Nyt voidaankin esittää pelkoja siitä, että enemmistöparlamentarismiin käyttöönotto tässä tilanteessa voisi johtaa ylilyönteihin, en usko, että sen kaltaisiin ylilyönteihin kuin aikaisemman yhtä vahvan porvarienemmistön aikana 1930-luvulla, jolloin vähemmistösuojaa ja lepäämäänjättämissuojaa todella tarvittiin hyvinkin yksipuolisten lainsäädäntöratkaisujen estämiseen. Mutta on yhteiskunnallisesti tietysti tahoja, jotka haluaisivat vallitsevaa taloudellista tilannetta yhdistettynä muuttuneisiin poliittisiin conjunktuihin käyttää hyväksi. Esimerkkinä heitän vain sen, että aika yllättävästi STK:n puolelta on nyt ilmoitauduttu tämän valtiosääntöuudistuksen kovimmiksi ja nopeimmiksi ajajiksi, vaikka sieltä on ihan viime vuosiin saakka, pari kolme vuotta sitten vielä, vastustettu viimeiseen saakka näiden lepäämäänjättämis- ja määrävähemmistösuojien purkamista.

Nyt olisikin tarpeen miettiä sellaisia siirtymävaiheen vakauttavia tekijöitä, jotka stabiloivat mahdollisesti näitä ylilyöntipyrkimyksiä. Esimerkiksi seuraavia voidaan ottaa:

Ensinnäkin sopimus- eli konsensusajattelu, josta perustuslakivaliokunnan mietinnössään on viitteitä, poliittinen maltti.

Toiseksi laajapohjainen hallitus uudistusta, normaaliparlamentarismia, käyttöön otettaessa tietysti olisi varma tae siitä, että siirtymävaihe sujuisi ikään kuin pehmeästi ja hallitusti, vaikkakin sitten kun järjestelmään on siirrytty pysyvästi, ilmeisesti pärjätään suhteellisen kapeilla enemmistöillä.

Kolmanneksi olisi käytettävissä tietysti eduskuntasopimus valtiopäiväjärjestyksen muutoksen voimaantulosta ennalta sovittavana ajankohtana, joka ei olisi niin kiinni tämän hetken poliittisissa kiistoissa, mutta kuitenkin tämän vaalikauden aikana siten, että kiireellinen voimaantulo yhden eduskunnan toimesta voisi varmistua.

Neljäntenä on vielä sitten tietysti presidentin mahdollisuus toimia stabilisaattorina, niin että jos ilmenisi ylilyöntipyrkimyksiä, niin presidentti käyttäisi mahdollisuuttaan jättää lakeja vahvistamatta. (Ed. Zyskovicz: Se on hyvin sopusoinnussa presidentin valtiosääntöoikeudellisen ajattelun kanssa!)

Viidentenä ovat ulkoparlamentaariset keinot, joihin en olisi usuttamassa ketään. Lähinnähän tähän on viitattu ammattiyhdistysliikkeen puolelta: Jos heidän perustavan laatuksi oikeuksiinsa puututtaisiin, niin silloin joudutaan turvautumaan lakkoaseeseen.

Voisin ed. Zyskoviczin välihuudonkin johdosta hieman tarkemmin pohtia presidentin roolia. Presidentti Koivistohan on toiminut tosiaankin stabilisaattorina, puuttunut asioihin vain silloin, kun on erityistä tarvetta, ja pyrkinyt todella nopeasti parlamentarisoimaan vallankäyttöä maassa. Hallituksen, joka nauttii eduskunnan luottamusta, on annettu ratkaista politiikan sisältöä, ja presidentti on rajoittanut aktiivisemman toimintansa ulkopoliittikkaan ja sellaisiin saumavaiheisiin kuten hallituksen muodostamiseen ja sellaisiin tilanteisiin, joissa valtiosääntö suorastaan pakottaa presidentin toimintaan. Presidentin laajat valtaoikeudet ovat olleet ikään kuin reservissä, ja niitä voidaan käyttää tarpeen vaatiessa.

Minusta jos tosiaankin tällä kapealla eduskuntaenemmistöllä uudistuksen voimaantultua lähdetäisiin poliittista järjestelmäämme ja ehkä

laajemminkin konsensusyhteiskuntaamme järkevään muutokseen, silloin olisi taas aika presidentin käyttää laajempia valtaoikeuksiaan normaalista tilanteesta poiketen ja harkita parhaan kykynsä mukaan, mikä olisi kansan tulevaisuuden kannalta pitemmällä tähtäimellä onnellista.

Enemmistöparlamentarismiin siirtyminen on välttämätöntä, kuten jo aiemmin on tämän uudistuksen yhteydessä todettu, ei pelkästään kansallisista syistä vaan myös kansainvälisistä syistä. Päätöksentekotapojen yhdyntävässä Euroopassa tulee olla saman tyyppisiä, vaikka ei suinkaan sen takia, että meidän pitäisi jäljitellä, mitä muualla tapahtuu, vaan sen takia, että Suomen kansalle annetaan saman tyyppiset mahdollisuudet vaikuttaa kansalliseen päätöksentekoon kuin muiden kansojen kohdalla tilanne on.

Tämä harppaus, joka toivottavasti toteutuu jo tämän vaalikauden kuluessa, on muutos oikeaan suuntaan. Tässä mainitsemassani toimet varmistaisivat, että tämä uudistus jo alun alkaen saa kohtuullisen soveltamistavan, niin että tavallaan äkillisesti laajenevia hallituksen ja eduskuntaenemmistön toimintamahdollisuuksia käytettäisiin maltilla ja harkiten.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Minä olen vanhoillinen, vaikka en ole ay-ihmisiä, joita täällä äskettäin on sanottu vanhoillisiksi. Olen monissa asioissa enemmän säilyttäjä kuin uudistaja. Kannatan rauhallista ja hallittua kehitystä. Kannatan kansalaissopua ja konsensusta. Kannatan sitä, että politiikassakin etsitään kompromisseja, siis neuvotellaan, ei sanella.

Kaikkea tätä on etsitty ja tarvittu, kun meillä on ollut tämä yleismaailmallisestikin ainutlaatuisen 67 kansanedustajan mahdollisuus jarruttaa lainsäädäntöä. Käytän sanaa "jarruttaa" ja itse miellen sen myönteiseksi. (Ed. Laine: Mitä ed. Alaranta nyt pelkää?) Sekä Niemivuon komitean mietinnössä että nyt perustuslakivaliokunnan mietinnössä todetaankin tämä suomalaisen leppäämäänjättämässään noston kiistattomaksi eduksi.

Minua ihmetyttää perustuslakivaliokunnan mietinnön alussa oleva viittaus demokraattisten valtioiden enemmistöparlamentarismiin. Mielestäni myös vähemmistöt kuuluvat demokratiaan. Myös vähemmistöjen vaikutusvalta on kansanvaltaa. (Ed. Laine: Aivan oikein!) Ei kansanvaltaa ole vain enemmistövalta.

Toinen asia, joka ihmetyttää, on mietinnön maininta, että laajaan yhteisymmärrykseen pyrkimisellä on aiemmin ollut nykyistä suurempi

merkitys epävakaamissa yhteiskunnallisissa oloissa. Ovatko olot nyt vakaat, kysyn. Ulkoisesti olot ovat vakaat. Meitä ei uhkaa kukaan, meillä ei ole vihollisia. Meillä on ystäviä lähellä ja kaukana. Sisäisesti Suomen olot eivät kuitenkaan ole kovin vakaat. Esimerkiksi viime viikon Suomen Kuvalehdessä kerrottiin, kuinka "ahdistus ja apatia lisääntyvät" ja "itsemurhien luku kasvaa". Ainakin minun omaatuntoani jäi kolkuttamaan mainitussa lehdessä haastatellun papin käsitys meistä päättäjistä: "He eivät tiedä tai ymmärrä. Ei se ole julmuutta. Päättäjät ovat niin kaukana kansan ahdingosta, ettei heillä ole edellytyksiä ymmärtää. He elävät niin toisenlaista elämää omien ystäviensä keskellä omissa ympyröissään."

Tämän kuvauksen perusteella, jonka itsekin myönnän oikeaksi, Suomi on sisältä sairas. Nyt tarvittaisiin laajaa yksimielisyyttä ilman, että tarvitsee kiireellä muuttaa perustuslakia. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä todetaan myös, että uudistus selkiinnyttää politiikan toimintoja, koska enemmistöhallitukset voivat rakentaa ohjelmansa nykyistä luotettavammalle pohjalle. Tämä on tietysti totta. Sen sijaan suhtaudun epäillen mietinnön lausuntoon, että äänestäjät voivat nykyistä suuremmin havaita eri puolueiden todellisen vaikutuksen valtiolliseen päätöksentekoon ja siten myös paremmin arvioida niiden vastuuta yhteisten asioiden hoidosta.

On totta, että nykyisessä tilanteessa kansalaisten on vaikea arvioida meidän päättäjien, ainakin yksittäisen kansanedustajan, vastuuta yhteisten asioiden hoidosta. Tämä vaikeus ei kuitenkaan johdu perustuslaista vaan politiikan moraalista, politiikan käytännöistä. Tarkoitän esimerkiksi sitä, että politiikka on hallitusvetoista, viime aikoina jopa valtiovarainministeriövetoista. Meidät yksittäiset hallituspuolueiden kansanedustajat sidotaan hallitusyhteistyön nimissä yleensä kaikkien hallituksen esitysten kannattajiksi. Kun hallituksen esitykset yhä useammin osoittautuvat valtiovarainministeriön sanelemiksi, meidät sidotaan yhden ministeriön, yhden ministerin, takuumiehiksi ja -naiksiksi. Jos joku hallituspuolueen kansanedustaja rohkenee tästä poiketa, häntä pidetään häirikkönä, valitettavasti.

Minäkin hyväksyn ryhmäkurin tiettyyn määrään asti. Kaipa myös vapautta, edellytänkin sitä. Tässäkin keskustelussa on paljon vedottu perusoikeuksiin, varsinkin sosiaalisiin perusoikeuksiin. Kantaako kukaan huolta sananvapaudesta, mielipiteen ja omantunnon vapaudesta?

Onko niitä olemassa politiikassa? Tiedän, että niitä on oppositiossa oltaessa, mutta onko niitä hallituspuolueen kansanedustajalla? (Eduskunnasta: Kyllä varmaan on!)

Omassa eduskuntaryhmässäni minua pidetään tässä asiassa epäluotettavana, koska olen aikoinani pyytänyt ryhmältäni ns. vapaita käsiä tässä asiassa varsinkin kiireelliseksi julistamisen osalta. Pyyntö johtui paitsi periaatteellisista syistä, joita olen edellä käsitellyt, myös siitä, että oma eduskuntaryhmäni vastusti tätä uudistusta viime vaalikaudella ollessamme oppositiossa. Meillä oli asialliset perustelut, ei puolueen poliittisesta asemasta johtuvat perustelut. Olen ryhmälleni todennut, että noudatan jokapäiväisessä elämässäni periaatteita, jotka ovat esimerkiksi 2 000 vuotta vanhoja. Siksi minun on vaikea muuttaa kantaani kerran vuodessa sen mukaan, ollaanko oppositiossa vai hallituksessa. Olen yrittänyt myös elää niin, että asiat ovat asioita ja politiikka vain politiikkaa.

Arvoisa herra puhemies! Koska arvostan konsensusta ja sitä, että etsitään kompromisseja, olen pitkän pohittamisen jälkeen tänään ilmoittanut sekä ryhmän johdolle että pääministerille, etten aio vastustaa tätä muutosta enkä myöskään sen kiireelliseksi julistamista. Näillekin on omat perustelunsa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 10)—12) asia.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

13) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3 (HE 59)

14) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 11 (HE 38)

15) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 (HE 63)

16) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 (HE 77)

Toinen varapuhemies: Eduskun-
nan seuraava täysistunto on tänään kello 20.45.

Täysistunto lopetetaan kello 20.35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio
